

Případová studie lokality relevantní pro sociální pedagogiku: Šindelna, Jindřichův Hradec

Bc. Radek Kněžínek

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Radek Kněžínek**
Osobní číslo: **H138205**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Případová studie lokality relevantní pro sociální pedagogiku: Šindelna, Jindřichův Hradec**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na problematiku sociálního vyloučení a problematiku rezidenční segregace. Diplomová práce bude mít teoretickou a empirickou část. Empirická část se zaměří na případovou studii vybrané vyloučené lokality Šindelna v Jindřichově Hradci.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociální pedagogika jako životná pomoc. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: public promotion, 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.

BARGEL, Miroslav a kol. Inkluze versus exkluze – dilema sociální patologie. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. 184 s. Sociopedie. ISBN 978-80-87182-12-3.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 203 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5.

SYKORA, Luděk. Rezidenční segregace. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2010. 143 s. ISBN 978-80-86561-34-9.

VALACHOVÁ, Kateřina, ed. a PÖSL, Tomáš, ed. Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení. 1. vyd. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2009. 143 s. Edice dobré správní praxe. ISBN 978-80-254-4383-5.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Silvia Neslušanová, Ph.D.

Institut mezioborových studií

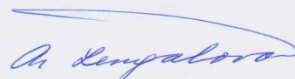
Datum zadání diplomové práce:

4. listopadu 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

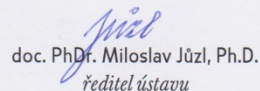
31. března 2015

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

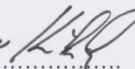
- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnaní případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

1.2. 2015

RADEK KNEŽIJEK

Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

První polovina teoretické části této diplomové práce se zabývá problematikou sociální exkluze, jejími příčinami, důsledky a doprovodnými jevy z pohledu různých autorů a institucí. Vysvětluje problematiku sociálního vyloučení zejména v souvislosti s prostorovým umístěním marginalizovaných jednotlivců a skupin. Zejména z důvodu velkého zastoupení Romů v procesu marginalizace, je druhá část věnována současným problémům tohoto etnika v soužití s majoritní společností a jejich příčin se zaměřením na historické aspekty jejich vzniku.

Praktická část popisuje sociální realitu v konkrétní lokalitě na okraji okresního města s nadpoloviční většinou romské populace. Cílem práce je zjištění, popis a analýza výhod a nevýhod separovaného bydlení marginalizovaných osob a rodin v Jindřichově Hradci.

Klíčová slova: ghetto, nezaměstnanost, Romové, segregace, separace, sociální exkluze, sociální inkluze, vyloučená lokalita,

ABSTRACT

The first half of this thesis deals with problems of social exclusion, its causes, consequences and accompanying phenomena from the point of view of different authors and institutions. It explains problems of social exclusion, especially in connection with spatial placement of excluded individuals and groups. Especially of the large representation of Romany in case of marginalization is the second part of this thesis dedicated to present problems of this ethnic group in cohabitation with majority society.

The practical part of this thesis is explaining social reality in a concrete locality in the suburb of a district city, with overall majority of Romany population. The aim of this thesis is to find out, describe and analyse advantages and disadvantages of separated living of the marginal people and families in Jindřichův Hradec.

Key words: ghetto, unemployment, Romany, segregation, separation, social exclusion, social inclusion, excluded locality

PODĚKOVÁNÍ

Za cenné rady, inspiraci a trpělivost děkuji své vedoucí diplomové práce, vážené paní Mgr. Silvii Neslušanové, PhD.

Moje poděkování patří všem osloveným odborníkům za poskytnutou pomoc, rady a materiály. Dále děkuji své rodině za pochopení, podporu, čas a trpělivost.

***„Všichni na jednom velikém jevišti světa stojíme,
a cokoliv se tu koná, všech se týče.“***

(J. A. Komenský, z díla „Jedno potřebné“)

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SOUČASNÁ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.1 SOCIÁLNÍ EXKLUZE A JEJÍ PŘÍČINY	11
1.2 RIZIKOVÉ SKUPINY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍ EXKLUZÍ.....	14
1.2.1 Projevy sociálního vyloučení	14
1.2.2 Sociálně vyloučená lokalita nebo <i>ghetto</i> ?.....	15
1.2.3 Prostorové vyloučení: Separace versus segregace	16
1.3 SOCIÁLNÍ INKLUZE	18
2 MINORITNÍ SKUPINY – ROMSKÉ ETNIKUM V ČESKÉ REPUBLICE	20
2.1 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	20
2.2 HODNOTOVÝ SYSTÉM ROMŮ A NĚKTERÉ SOUVISEJÍCÍ PROBLÉMY	23
2.2.1 Možnosti řešení problémů minoritních skupin – Institut zvláštního příjemce.....	24
2.3 VZDĚLÁNÍ A NEZAMĚSTNANOST U MINORITNÍCH SKUPIN	26
2.3.1 Kriminalita u minoritních skupin a romského etnika.....	28
2.4 OSOBNÍ PROFESNÍ ZKUŠENOST AUTORA S PROBLEMATIKOU	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	34
3.1 STRATEGIE VÝZKUMU	34
3.2 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
3.3 METODIKA SBĚRU DAT	35
3.4 METODIKA VOLBY VÝZKUMNÉHO SOUBORU	36
3.5 METODIKA ANALÝZY VÝZKUMNÝCH DAT	37
3.6 ČASOVÁ DIMENZE VÝZKUMU	38
4 ZPRÁVA O VÝZKUMU	39
4.1 CHARAKTERISTIKA A HISTORIE SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ V JINDŘICHOVĚ HRADCI	39
4.1.1 Charakteristika lokality Šindelna	40
4.1.2 Bytový dům Velká Šindelna, její stav, hygienické a ekonomické podmínky bydlení v současnosti	41
4.1.3 Charakteristika bytového domu Malá Šindelna	49
4.1.4 <i>Jsem cikán ze Šindelny!</i> - komparace bydlení v bytových domech Velká Šindelna a Malá Šindelna	53
4.1.5 <i>Zvířata, běžte do lesa!?</i> – přemístění z centra do okrajové lokality města	55
4.1.6 Sociálně patologické jevy v lokalitě Šindelna	56

4.2	MEDIÁLNÍ OBRAZ LOKALITY ŠINDELNA	57
4.3	SEBEREFLEXE VÝZKUMNÍKA	59
5	ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ - DISKUSE O VÝSLEDČÍCH VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY.....	61
5.1	VÝHODY A NEVÝHODY BYDLENÍ V LOKALITĚ ŠINDELNA	61
5.2	DOPORUČENÍ PRO PRAXI SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY.....	65
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	78
	SEZNAM OBRÁZKŮ	79
	SEZNAM TABULEK.....	80
	SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Šindelna. Lokalita na okraji, respektive za okrajem Jindřichova Hradce s nepříliš dobrou pověstí. Takovým lokalitám jsme se naučili říkat „sociálně vyloučené“. Jedná se o dva bytové domy určené pro sociální bydlení se snad nejnižším statusem ve městě. Obyvatelé Šindelny žijí sami, bez sousedů a zdá se, že i mimo zájem ostatních občanů města.

Existuje několik důvodů, proč jsem si vybral právě tohle téma. V Jindřichově Hradci dlouhodobě pracuji a uvedená lokalita je v povědomí místních obyvatel zapsána převážně v negativních konotacích. O Šindelně se ví, ale moc se o ní nemluví. V lokalitě je přítomno mnoho sociálních a sociálně patologických jevů a proto je velice zajímavá pro vědu, jakou je sociální pedagogika. Přišlo mi také velice zajímavé zkoumat tuto problematiku a využít přítom pohledů tamních obyvatel. Ti v této lokalitě žijí po různě dlouhou dobu a s různou mírou spokojenosti se svým životním způsobem a proto mají i odlišné, svými zkušenostmi ovlivněné názory, postoje a specifické vidění své životní situace. K etnografickému výzkumu jsem byl také inspirován přečtením historické klasiky pro výzkum ve společenských vědách Marienthal (Jahoda, Lazarsfeld, Zeisl, 2013). Ta se zabývala výzkumem komunity žijící v meziválečném rakouském městečku nedaleko Vídně, které bylo postiženo vysokou mírou nezaměstnanosti poté, co krize uzavřela textilní továrny.

Teoretická část je věnována problematice sociálního vyloučení a souvisejícím pojmům jako je sociální exkluze a inkluze, separace, segregace a vysvětlení termínů, které poslouží k vytvoření uceleného teoretického rámce pro praktickou část práce.

Praktickou část tvoří popis sociální reality v uvedené lokalitě. Vlastní výzkum je rozdělen do tří oblastí, které charakterizují časové dimenze. Minulost, přítomnost a budoucnost. První dimenze výzkumu vysvětluje okolnosti, za kterých se obyvatelé Šindelny do lokality dostali. Dimenze přítomnosti a hlavní nosná část této práce, popisuje současnou sociální realitu v místě. Dimenze budoucnosti se pak snaží zjistit perspektivy tamní komunity očima jejích členů.

Cílem práce je zjištění, popis a analýza výhod a nevýhod separovaného bydlení marginalizovaných osob a rodin v Jindřichově Hradci. Od tohoto cíle se odvíjí i hlavní výzkumná otázka, jaké jsou výhody a nevýhody „centrování“ marginalizovaných a problémových osob a rodin v okrajové lokalitě Jindřichova Hradce.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 SOUČASNÁ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE

Náladu a postoje velké části společnosti vystihuje ve svém osobním blogu zástupce veřejné ochránkyně práv (ombudsmanky) Stanislav Křeček (2015). *„Kradoucí pražští taxikáři, ‚Rákosníci‘ živící se kšeftováním s levným šuntem a s drogami, všude se roztahující Rusové, sudeťáci chtějící se zmocnit našich pohraničních hvozdu a příslušných nemovitostí, muslimové chtějící vraždit Evropany, sociální dávky zneužívající a byty devastující Romové, to vše jsou stereotypy, které se samozřejmě negativně a často bolestně dotýkají těch, kteří se takto nechovají. Ale současně je zjevné, že nespady jen tak ‚z nebe‘. Jakkoliv jde o obecně nepřijatelné předsudky, je v nich obsaženo jisté procento obecné zkušenosti nejen konkrétních lidí, ale i obcí a dalších komunit, k čemuž stačí nahlédnout do statistiky zadržených pěstitelů marihuany, navštívit Chánov nebo hotel Luník, projít se po pražském ‚zlatém kříži‘ nebo sledovat zprávy z Blízkého východu.“*

Samozřejmě by bylo chybou hovořit v souvislosti se zneužíváním sociálních dávek a s devastováním přidělených bytů pouze o romské populaci. Téměř každé město má své stinné místo, které by nejraději nemělo, svůj Chánov, svůj Luník. Jindřichův Hradec má svou Šindelnu. V lokalitě Šindelna sice tvoří Romové větší část z celkového počtu obyvatel, ale stejné problémy a podobný osud s nimi sdílí i příslušníci majority.

1.1 Sociální exkluze a její příčiny

V současné době se můžeme setkat s množstvím různých definic pojmu sociální exkluze. Samotné slovo *exkluze* má svůj původ v latinském slově *excludo*, které znamená vylučovat, vzdalovat nebo nevpustit. *Sociální* pak tento pojem vztahuje ke společnosti.

Sociální exkluze (vyloučení) je takový stav nebo situace, ve které mají jedinci, skupiny osob, nebo celé sociální skupiny znesnadněný nebo omezený přístup k běžným zdrojům, příležitostem nebo pozicím, které jsou nezbytné k normálnímu zapojení do běžného života společnosti (Sýkora, 2010, s. 17).

Jinou, velice jednoduchou definici sociálního vyloučení pak přímo nabízí zákon o sociálních službách, který za sociální vyloučení považuje vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace (Zákon č. 108/2006, § 3 písm. f).

Mareš (2006b, s. 20) považuje sociální exkluzi za fenomén, který má potenciál polarizovat společnost¹. Exkluze je vnímána jako selhání demokratického systému, který má zaštiťovat občanskou integraci. Dále jako selhání pracovního trhu, který má zase zaštiťovat ekonomickou integraci. Nakonec jako selhání sociálního státu, selhání rodiny nebo komunity.

Atkinson vyzpozoval, že se v konceptech sociální exkluze opakují tři hlavní témata (in Hayes, Gray, Edwards, 2008, s. 4):

- sociální vyloučení se vztahuje k sociálním normám a očekáváním společnosti v určitém časovém okamžiku
- sociální vyloučení je způsobeno jednáním nějakého jedince, skupiny nebo instituce. Jedinec se může vyloučit sám, o své vůli, nebo může být vyloučen rozhodnutím někoho jiného (např. rozhodnutím instituce)
- sociální vyloučení není jen důsledkem běžných okolností, jako je třeba dlouhodobá nezaměstnanost, ale je k němu zapotřebí, aby budoucí vyhlídky dotčených byly omezené

Levitas (in Hayes, Gray, Edwards, 2008, s. 5) považuje sociální exkluzi za komplexní multidimenzionální proces, při němž dochází k nedostatku nebo odmítnutí zdrojů, práv, zboží nebo služeb. Proces vede k neschopnosti podílet se na běžných vztazích a činnostech, které jsou běžně k dispozici pro většinu lidí ve společnosti v ekonomické, sociální, kulturní nebo politické oblasti.

Příčiny sociální exkluze mohou být různorodé. Přehledné rozdělení nabízí Toušek (2007) a to z obecného pohledu na *vnitřní a vnější*.

Vnější příčiny se dají dle tohoto autora (tamtéž, 2007) definovat jako ty, které jsou mimo dosah a kontrolu osob ohrožených exkluzí. Tyto vlivy nebo jevy dotčené osoby nedokážou nebo nemohou ovlivnit vlastním jednáním, případně by tak mohly učinit jen velice obtížně. Tyto vnější příčiny jsou dány především širšími společenskými podmínkami, mohou vyplývat z jednání lidí nacházející se mimo sociální vyloučení. Jsou to příčiny *strukturální*. Patří mezi ně zejména trh práce, sociální a bytová politika, praxe samospráv v sociální oblasti, rasismus a diskriminace na základě rasy, příslušnosti

¹ Srovnej s Křeček, 2005 v kapitole 1 Současná situace

k jinému etniku, národnosti nebo vyznání. Domnívám se, že mezi tyto příčiny nebo faktory lze zařadit i činnost, případně absenci činnosti neziskových organizací.

Vnitřní příčiny jsou důsledkem jednání lidí přímo dotčených sociálním vyloučením, jejich konkrétního jednání, kterým si mohou sociální vyloučení přímo způsobovat, nebo posilovat jeho stávající existenci. Tyto příčiny lze označit jako *individuální*. I když tyto příčiny jako individuální označíme, je třeba na ně nahlížet jako na důsledek příčin vnějších. Sem patří mimo jiné ztráta pracovních návyků při dlouhodobé nezaměstnanosti, dlouhodobá neschopnost hospodařit s penězi a s tím spojená chudoba, neschopnost plnit své finanční závazky, upřednostňování okamžitého uspokojování svých potřeb před orientací na budoucnost. To často vede k dlouhodobé frustraci, apatii a ke ztrátě motivace k řešení vlastních problémů apod.

Termín *dlouhodobá nezaměstnanost* je jedním z klíčových a bude se prolínat celou prací. Podle Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization) se jedná o nezaměstnanost² trvající po dobu jednoho roku a déle (ILO, 2014).

Dalším důležitým pojmem je *chudoba*. Chudoba ve velmi obecné rovině znamená takový sociální status jedince, který se vyznačuje hmotným nedostatkem. Na chudobu se však lze v souvislosti s pojmem sociální exkluze podívat z více úhlů pohledem různých autorů. Room (in Mareš, 2006a, s. 5) považuje chudobu za jednu z příčin sociální exkluze, protože brání realizaci občanských práv nebo tlumí zájem o jejich uplatňování a tím dělá z aktivního občana klienta sociálního státu³. Sen (tamtéž, 2006, s. 5) naopak uvádí, že sociální exkluze může vést k chudobě. Podle Lieseringa a Liebfrieda (tamtéž, 2006, s. 5) může být exkluze chápána jako určitá extrémní forma chudoby a na druhou stranu Berghman (tamtéž, 2006, s. 5) považuje chudobu za jednu z více dimenzí sociální exkluze.

² Orig. „The standard definition of long-term unemployment is all unemployed persons with continuous periods of unemployment extending for one year or longer (52 weeks and over); it is expressed as a percentage of the overall labour force (long-term unemployment rate) and of total unemployment (incidence of long-term unemployment“.

³ Sociální stát je pojem velice široký a neohraničený. Existují různé systémy sociálního státu, které v rozdílné míře zajišťují své občany proti rizikům jako je nemoc, úraz, nezaměstnanost, mateřství, stáří apod. To vše stát zabezpečuje za pomoci různých institucionálních struktur a prostřednictvím různých způsobů financování (Keller, 2005, s. 49).

1.2 Rizikové skupiny ohrožené sociální exkluzí

Ohrožení sociální exkluzí se rekrutují z celé řady různorodých skupin. Pro účely této práce ponecháme stranou problematiku imigrantů a zahraničních dělníků nebo problematiku lidí s tělesným postižením. Podrobný přehled rizikových skupin nabízí Silver (in Mareš, 2006a, s. 16-17):

- opakovaně nebo dlouhodobě nezaměstnaní
- pracující s nejistými případně nevýhodnými pracovními smlouvami
- lidé chudí nebo s nízkými příjmy
- nekvalifikovaní, s nízkým vzděláním
- psychicky nebo mentálně handicapovaní
- jedinci závislí na návykových látkách
- děti vyrůstající v problémových rodinách
- delikventi
- minoritní skupiny nebo jejich příslušníci (na základě rasy, náboženství...)
- mladí lidé bez pracovních zkušeností znevýhodnění na trhu práce
- jedinci nebo skupiny závislé na sociálních dávkách
- obyvatelé upadajících území, které mají charakter ghett
- bezdomovci a osoby, jejichž způsob života je vnímán většinou jako deviantní a bývá stigmatizován (např. squatting nebo jiné alternativní způsoby)
- osoby sociálně izolované nebo osoby neschopné mobility

Podle webových stránek portálu ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) – Evropského sociálního fondu (ESF), lze k tomuto výčtu ohrožených osob přičíst lidi, kteří se ocitli v těžké životní situaci a kteří si sami nedokážou pomoci, ale i například osamělé důchodce (Vybrané pojmy, 2008).

1.2.1 Projevy sociálního vyloučení

Sociální vyloučení přináší negativní následky a projevy. V této souvislosti je nutno uvést, že některé následky jsou totožné s příčinami. Například nízká vzdělanost přináší opět nízkou vzdělanost. S nízkou vzdělaností úzce souvisí špatné právní povědomí a neschopnost porozumět vlastním právům a povinnostem. Důsledkem nízkého vzdělání je

i nízké sebevědomí. Nízká finanční gramotnost a nízké příjmy zapříčiňují nejen úplnou závislost na sociálním systému, ale také dluhy a uvíznutí dluhové pasti, nebo dokonce závislost na lichvě. Sociálně vyloučení řeší často problémy s bydlením, jako je bydlení na ubytovnách nebo v segregaci. Opakující se nezdary a dlouhodobý život v chudobě způsobují rezignaci a apatii. Často nevyhovující hygienické podmínky jsou příčinou špatného zdravotního stavu. Život sociálně vyloučených je často spjat se životem v kriminogenním prostředí, což přináší zvýšené riziko stát se nejen obětí, ale i pachatelem protiprávního činu. Závažným negativním projevem sociálního vyloučení je nízká podpora vzdělávání dětí ze strany rodičů, neposílání dětí do školy a absence vhodných podmínek pro vzdělávání potomstva (Švec a kol., 2009, s. 7).

Podobný výčet nabízí i výše zmíněný portál MPSV, ale dále jej rozšiřuje. Otázku problémů s bydlením rozšiřuje o prostorové vyloučení, kdy dotčení jedinci nebo skupiny žijí často v uzavřených (izolovaných) oblastech nebo lokalitách s nízkou úrovní bydlení a nedostatečnou občanskou vybaveností. Jako další důsledek je zde uvedeno vyloučení symbolické spojené se stigmatizací⁴ jedinců a skupin. Převažuje zde výskyt životní strategie orientované na přítomnost a v neposlední řadě je zde i velký potenciál výskytu sociálně patologických jevů. Uvedené projevy sociálního vyloučení se vyskytují v různých situacích v rozdílné míře. O sociálním vyloučení je možné hovořit, i když se vyskytují se jen některé z nich (Vybrané pojmy, 2008).

1.2.2 Sociálně vyloučená lokalita nebo *ghetto*?

Pro označení prostoru v souvislosti se sociálním vyloučením využíváme spíše termín lokalita. Za lokalitu lze označit jakýkoliv urbanistický útvar, dům, blok domů, ulici, nebo celou městskou čtvrť (Moravec in Hirt a Jakoubek, 2006, s. 11-66).

Jako nevhodné, i když v laické veřejnosti velice rozšířené, se jeví požívání slova *ghetto*. Podle Sýkory se tento termín hodí spíše do prostředí aglomerací amerických měst v souvislosti s populací převážně afroameričanů. Tato ghetta vznikala za současného působení etnické (rasové) diskriminace a ekonomického vyloučení. Významným rysem těchto ghett je fungování vlastních institucí, které nahrazují instituce fungující vně ghetto. Sociální vyloučení se tak stává totálním (Sýkora, 2010, s. 26-27).

⁴ Stigmatizace je zevšeobecnující přisuzování negativních vlastností. Důsledkem bývá diskriminace.

V souvislosti s fungováním vlastních institucí (banky, pojišťovny, televize) mě v našich podmínkách napadá pouze tržnice SAPA v Praze, která je provozovaná a obývaná vietnamskou komunitou. Její vznik však nebyl důsledkem diskriminace, ale byl spíše determinován uzavřeností vietnamské komunity v důsledku odlišnosti kultur a ekonomickými profity.

Za krajně nevhodné pokládá používání termínu ghetto také Analýza sociálně vyloučených romských lokalit zveřejněná na portálu MPSV. Poukazuje na časté používání termínu s negativní konotací na lokality, které znaky ghetta nemají, a to jak novináři, tak v neziskovém, ale i akademickém prostředí. To potom může vést k posilování negativního vnímání lokalit a přispění k prohlubování sociálního vyloučení. V neposlední řadě to může vést k devalvaci samotného pojmu ghetto (Analýza sociálně vyloučených..., 2006, s. 11).

1.2.3 Prostorové vyloučení: Separace versus segregace

Sýkora (2010, s. 23-25) uvádí, že k *separaci* dochází, když se určitá skupina sama vyčleňuje v prostoru svou vlastní aktivitou a na základě svých preferencí. Jako protipól staví *segregaci*, která představuje prostorové vyčlenění jako důsledek omezených možností jedinců a skupin. Lidé v procesu segregace nemají zpravidla jinou možnost, než se usídlit v lokalitách, kde lépe postavené sociální skupiny bydlet nechtějí. Prostorovou segregaci pak autor (tamtéž, 2010) označuje za jeden z důsledků nerovného nebo méně výhodného postavení ve společnosti a často i důsledek diskriminace menšiny většinovou společností. Za jeden ze znaků nedobrovolné segregace pak považuje nesnadnost nebo dokonce nemožnost lokalitu opustit. Připouští však, že vlivy týkající se zejména dobrovolnosti a nedobrovolnosti segregace se často prolínají.

Domnívám se, že je na místě poslední větu předchozího textu rozvést a konkretizovat. Určit hranici mezi separací a segregací je v některých případech velice složité, zejména s ohledem na výše zmíněnou dobrovolnost a nedobrovolnost. Na základě dobrovolnosti může vzniknout sociálně vyloučená lokalita například přirozeným sestěhováním marginalizovaných lidí resp. rodin do jednoho místa využitím snadné dostupnosti bydlení

a za využití sociálního systému státu⁵. Otázkou je, kde leží hranice mezi dobrovolností a vynucením okolnostmi?

Růžička (in Novotná, 2010, s. 58) považuje rezidenční segregaci za vrcholnou formu skupinové exkluze, při které je vyloučeným vyhrazen v externím prostoru sociální skupiny prostor oddělený. Sociologové v této souvislosti používají termín *skupinová dělivost*. Dle Novotné (2010, s. 59) je dělivost pro skupinu nežádoucí z důvodu oslabování a narušování její koheze.

Přiléhavějším pojmem nevyžadujícím takový diskurs se jeví *sociálně vyloučená lokalita*. Tento termín je přehledně charakterizován v Analýze sociálně vyloučených romských lokalit (2006, s. 31). Níže uvedené charakteristiky jsou častým průvodním znakem těchto lokalit:

- *Prostorové vyloučení* – lokalita se nachází mimo běžnou obytnou zástavbu na okrajích měst a obcí nebo i dále za jejich hranicí. Pokud se nachází lokalita ve vnitřní části města, bývá například v jeho průmyslové části nebo oddělena řekou, železniční tratí, frekventovanou silnicí apod.
- *Sociální (etnická) homogenita skupiny* – ve vyloučených lokalitách tvoří často větší část obyvatel romská populace. V obecném povědomí jsou vnímáni jako „nepřizpůsobiví“ a často za pomoci médií také jako ti, co dělají hluk a nepořádek. To přispívá ke stigmatizaci a dalšímu prohlubování sociálního vyloučení.
- *Horší dostupnost základní občanské vybavenosti* – absence obchodů, služeb a institucí v blízkosti lokality (zde zjevná souvislost s prostorovým vyloučením).
- *Špatná dopravní obslužnost* – absence veřejné dopravy nebo špatné spojení.

Kromě již popsaných možných fyzických hranic prostorově vyloučené lokality Mareš, Horáková, Rákoczyová (2008, s. 24-25) přidávají a popisují další tři typy hranic, které vyloučenou lokalitu charakterizují:

⁵ V Jindřichově Hradci vznikla během několika málo měsíců v roce 2014, v průběhu tohoto výzkumu, další lokalita složená převážně z romského etnika v soukromé ubytovně. Tito lidé se během krátké doby sestěhovali ze vzdálených částí České republiky (m. j. Pardubice). Tento druh „*podnikání v ubytovacích službách*“ je založen na vysokém nájemném, které je hrazeno především ze sociální pomoci státu – příspěvků na bydlení (Zákon č. 117/01995 Sb. o státní sociální podpoře, § 24-28), poskytnutí krátkodobé nájemní smlouvy a benevolenci majitele při výběru nájemníků (Soldán, 2014).

- *Sociální hranice* – jsou vytvořené často asociálními praktikami přítomnými v lokalitě a strachem většinové společnosti z nich.
- *Mentální hranice* – jsou úzce spojené se stigmatizací. Separace nebo segregace může být často legitimizována legislativně, diskursivně nebo veřejným míněním. Lokalita se stává součástí mentálního prostoru (mentálních map, které jsou záznamem míst, kam nechceme nebo nesmíme chodit a možná i kam se chceme podívat). Jde o vědomí prostoru spojeného s určitým stigmatem.
- *Symbolické hranice* – jsou vymezeny obyvateli. Obyvatelé těchto vyloučených lokalit symbolicky vymezují hranice území odpadky, poškozováním a ničením majetku, nebo svým jednáním vůči ostatním. Těmto lidem s omezenou možností mobility často nezbyvá, než se v místě symbolicky opevnit. To se pak projevuje jakýmsi nepřátelstvím vůči vetřelcům na „jejich území“.

Z výše uvedeného vyplývá, že prostor sociálního vyloučení má dvě dimenze. Je to prostor, na který jsou vyloučení odkázáni, ale zároveň také prostor, který se na jejich vyloučení podílí.

1.3 Sociální inkluze

Rok 2010 byl v Evropské unii vyhlášen rokem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Koncept *sociální inkluze* je zachycen i v rámcovém dokumentu Evropské komise (2010, s. 6). Mezi prioritami v tomto dokumentu je mimo jiné podpora integrovaných přístupů aktivního začleňování, vyřešení problému diskriminace, podpora začleňování etnických menšin, podpora integrovaných strategií pro řešení chudoby a její snižování a zajištění rovného přístupu k vhodným zdrojům, službám, které zahrnují i přiměřené bydlení a sociální ochranu.

Sociologický slovník definuje sociální inkluzi jako nejen formální zahrnutí do společnosti, nýbrž také přijetí od jejích členů. Inkluze vyžaduje nejen změnu postoje exkludovaného, ale také uvědomění si všech, že každý člověk je nějak odlišný (Jandourek, 2001, s. 107).

Sociální inkluze je z pohledu jedince chápána jako zajištění přístupu k životním šancím, jako sociální participace, jako přístup k důležitým kvalitám života. Sociální inkluze je odpovědí na procesy sociální diferenciacce, diferenciacce sociálních rizik, životních šancí,

životních stylů apod. Tyto dezintegrační tendence pak oslabují sociální kohezi a mohou negativně působit na vnímání a principy moderní tržní demokracie. To jsou také důvody, proč je na toto téma společnost senzitivnější (Sirovátka, 2003a).

Důležitost konceptu podtrhuje fakt, že se stal tématem rokování takové finanční instituce, jakou je Světová banka (Social inclusion, 2013). Světová banka definuje sociální začleňování jako proces zlepšování podmínek pro skupiny i jednotlivce k plnohodnotné participace ve společnosti. Sociální inkluze má za cíl posílit postavení chudých a marginalizovaných jedinců a skupin ve využívání narůstajících globálních příležitostí. Lidé by měli být slyšet v rozhodnutích, která ovlivňují jejich životy a zajišťují jim volný přístup na trhy, ke službám a politickým, sociálním i fyzickým prostorám.

Podobně problematiku exkluze a inkluze charakterizuje Giddens (in Sirovátka, 2003b). Mechanismus nebo proces sociální exkluze a inkluze je determinován kvalitami, které mají instrumentální roli pro fungování a participaci lidí v různých dimenzích života společnosti. Jedná se především o dimenzi ekonomickou, politickou a sociální.

Sociální inkluze není ani mezi odbornou veřejností tak zažitým konceptem, jako sociální vyloučení. Důvodem je pravděpodobně skutečnost, že koncept sociální exkluze popisuje reálné nežádoucí společenské procesy, zatímco koncept začleňování představuje volbu konkrétních kroků a intervencí, které mají mechanismům exkluze zabránit. Zabránit takové široké škále jevů je však velice obtížné. Vzhledem k širokému spektru možných řešení není žádné univerzálně správné a jednoznačně definovatelné. Odpověď na tuto otázku spíše dává „*dobrá praxe*“. To jsou konkrétně realizované politiky v konkrétním prostředí, v zemi, v regionu, ve městě, v lokalitě (Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008, s. 49).

2 MINORITNÍ SKUPINY – ROMSKÉ ETNIKUM V ČESKÉ REPUBLICE

Když jsem plánoval strukturu diplomové práce, chtěl jsem se tématu romské menšiny⁶ vyhnout. Ne, že by bylo nezajímavé. Většinu obyvatel zkoumané lokality tvoří Romové a některé jejich charakteristiky a specifické vzorce chování zásadně ovlivňují život v místě. Jestliže jsem si dal za cíl vytvořit ucelený pohled, nemohu se tomuto tématu vyhnout. Znalost historie a vývoje této problematiky by měla přispět ke zbavení se předsudků, které jsou ve společnosti rozšířené a přispívají ke stigmatizaci obyvatel vyloučených lokalit s vyšším podílem romského etnika⁷ a popsat alespoň některé příčiny vzniku třecích ploch mezi Romy a majoritou.

2.1 Historické souvislosti

V roce 1763 student teologie I. Valyi v nizozemském Leidenu poznal své indické kolegy, kteří se velmi nápadně podobali Romům z jeho domoviny. Zapsal si asi tisíc jejich slov a ty pak předložil Romům v uherském Göru a ti prý většině jeho slov rozuměli. Díky srovnávací lingvistice pak bylo možné zhruba mapovat pohyb etnika z Indického kontinentu do Evropy. V Indii Romové náleželi k nižším kastám a byli nazýváni Dómy. Živili se jako kováři, muzikanti a tanečníci, obchodníci s řemeslnými výrobky apod. Co způsobilo jejich exodus z Indie, není jasné. Jedním z možných důvodů je to, že jejich počet narostl a nebylo možné se na tomto území uživit tradičními řemesly. Začátek migrace z Indie přes Balkán se datuje do 12. století. (Nečas, 2002, s. 9-10).

⁶ Vymezení pojmu *národnostní menšina* a *příslušník národnostní menšiny* je vyjádřeno v zákonné normě (Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, § 2): „*Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.*“

⁷ Pojem *etnikum* (ethnic groups) vymezuje Barth (in Winkler a Petrussek, 1996, s. 244) jako populaci, která je biologicky sebereprodukující a která sdílí společné základní kulturní hodnoty realizované ve zjevné jednotě a v kulturních formách. Populace tvoří jedno interakční a komunikační pole, které se však odlišuje od jiných kategorií stejného řádu.

V Evropě byli Romové většinou vítáni a byli dokonce přijímáni na panovnických a šlechtických dvorech jako nositelé zpráv z dalekých krajů. Dostávali doporučující listy, kterými se dále prokazovali. Na základě křesťanských tradic o sobě tvrdili, že činí pokání za neposkytnutí útulku Marii s Ježíškem, když prchali z Egypta, nebo že ukovali hřeby, jimiž byl Ježíš ukřižován. Tím dosáhli velkého respektu u křesťanského obyvatelstva (Šišková, 2001, s. 120).

Na přelomu 15. a 16. století dochází ke změně postoje zejména ze strany církve a Romové začali být pronásledováni. V 18. století byla politika eliminace vystřídána politikou jakési násilné asimilace. Na českém území se první zmínky o Romech vztahují k roku 1417. Po výše zmiňované změně postoje obyvatelstva ke kočovným cikánům nastává doba pronásledování. Byla na ně často svalována vina za žhářství nebo čarodějnictví. Byli běžně vyháněni, cejchováni, mrzačeni nebo i zabíjeni. Cikáni byli vyháněni na okraje měst a vesnic, a tak vznikaly první cikánské tábory. Již v meziválečném Československu se objevily snahy zamezit kočování Romů cikánskými legitimacemi. Nejtemnější stránkou romské historie se však stala vyhlazovací politika „*Třetí říše*“. Teprve výnos říšského protektora přinesl konec kočování. Romové se během dvou měsíců museli trvale usadit. Během druhé světové války přišlo o život v pracovních táborech v Letech u Písku, Hodoníně a posléze ve vyhlazovacím táboře Auschwitz-Birkenau šest až sedm tisíc Romů (Nečas, Miklušáková, 2002). Hübschmannová (1998, s. 208) uvádí, že z osmi tisíc Romů v Čechách a na Moravě přežilo zhruba šest set osob.

Většina dnes žijících Romů v České republice pochází ze Slovenska. Dále jsou zde zastoupeni olašští Romové, Sinti a dá se říci, že i čeští Romové přežili druhou světovou válku. Jedna vlna přišla ze Slovenska hned po válce na základě svého vlastního rozhodnutí, za prací do „*země zaslíbené*“. Další vlny následovaly v důsledku politiky socialistického režimu v průběhu padesátých a šedesátých i sedmdesátých let (Nečas, Miklušáková, 2002).

Po roce 1965 byla v našich zemích nastartovaná politika tzv. systematického rozptylu. Domky na Slovensku byly státem vykupovány a původní osady likvidovány. Rodinné vazby byly zpřetrhány a náhle přestávaly platit zažitá vzorce chování. V tomto přístupu se masivně pokračovalo do roku 1968. Stěhování bylo živelné a ve větších městech vznikala uskupení podobná ghattům. Právě toto období dle Horváthové (2002, s. 53) představovalo pro Romy největší morální devastaci jako svébytné etnické skupiny. Jedna z tradičních romských hodnot – rodina, tímto zásahem velmi utrpěla. Ostatně rozpad těchto tradičních hodnot nebo jejich násilné sblížení s hodnotami majority působí problémy dodnes.

Tab. č. 1: Vývoj počtu Romů na území současné České republiky (Nečas, 2002, s. 84)

rok	absolutní počet	z celkového úhrnu obyvatelstva ČR v %
1947	16.752	0,19
1966	56.519	0,57
1967	59.467	0,60
1968	61.058	0,62
1970	60.279	0,61
1980	88.587	0,86
1981	112.192	1,11
1982	115.877	1,12
1983	120.784	1,17
1984	124.899	1,21
1985	132.167	1,28
1986	136.812	1,32
1987	140.915	1,36
1988	143.071	1,38
1989	145.738	1,41

Na počátku devadesátých let odcházejí někteří Romové do zahraničí, kde se pokoušejí získat azyl (Velká Británie, Kanada). V tuto dobu probíhala migrace bez velkého zájmu veřejnosti spíše v tichosti. Mnozí z těchto migrantů se ale vrátili. Bohužel se výzkum v této oblasti nedělal, proto můžeme o důvodech jejich návratu pouze spekulovat. Domnívám se, že ve většině případů byly důvody pokusů o migraci ekonomického charakteru. Na počátku tohoto tisíciletí začala situace gradovat a počty žadatelů o azyl narůstaly. Žadatelé z řad romského etnika uváděli jako důvod různé formy rasové diskriminace. Kanada pak reagovala zavedením vízové povinnosti pro občany České republiky i přes její členství v Evropské unii. Tento krok vyvolal vlnu nevole české veřejnosti a bezesporu nepřispěl ke kladnému vnímání romského etnika majoritní společností. Z tohoto důvodu se dočkala Kanada i kritiky ze strany Amnesty International (ČTK, iDnes, 2009).

Naproti tomu na naše území přicházejí velké počty Romů převážně ze Slovenska. Ti přicházejí zejména kvůli snazšímu vyhledávání pracovní příležitosti, i když většinou

nekvalifikované práce. Jejich příchod je zjednodušen nejen existencí Schengenského prostoru, ale hlavně existujícími příbuzenskými vazbami na české části rodin.

Určení přesnějšího počtu jakéhokoliv etnika v České republice je velice problematické. Při pravidelném sčítání obyvatel záleží jen na dobrovolnosti respondenta, zda se přihlásí při vyplňování sčítacího archu ke svému etniku, respektive zda se vůbec cítí být příslušníkem nějakého etnika. Při kontaktech s úřady se tyto údaje ani neevidují. Podle hrubých odhadů žilo v České republice v roce 2011 asi 300 tisíc Romů, což jsou přibližně tři procenta z celkové populace (Samková-Veselá, 2011, s. 45).

2.2 Hodnotový systém Romů a některé související problémy

Na předních místech hodnotového žebříčku Romů je život a rodina. Vše, co je dobré pro život má u romské populace vysokou hodnotu. Naproti tomu vše, co život ohrožuje je vnímáno velice negativně. Velká úcta je věnována předkům. Romové kladou velký důraz na to, kdo z které rodiny pochází. Profese, majetek, vzdělání nebo postavení bývá vedlejší. Velice důležitou hodnotou jsou děti. Láska k dětem je pro Romy příslovečná. Vysoko na hodnotovém žebříčku Romů jsou peníze. Jsou potřebné k zachování života, ale i k uctívání starých a zemřelých a k projevování lásky k dětem. Dokládá to například i zvyk dávat peníze zemřelým do rakve. Naproti tomu velice malou hodnotu pro Romy má budoucnost. Budoucnost je nejistá. Jistá je pouze přítomnost a minulost. To je třeba jeden z důvodů, proč si Romové necení tolik vzdělání. Vzdělání přináší profit až po mnoha letech (Šišková, 2001, s. 122).

Hodnotový žebříček romského etnika není až tak odlišný od hodnot důležitých pro většinovou českou společnost. Samozřejmě, každý jedinec může mít pořadí hodnot jiné, nicméně se domnívám, že některé rozdíly vyzrazovat lze. Úctou k předkům chováme patrně všichni, i když ne tak intenzivně. Velkou emotivní záležitostí je romský pohřeb. Zde spatřuji velkou souvislost s romským temperamentem. Dále se domnívám, že příslušníci majority nekladou takový důraz na rodinný původ, ale spíše na to, jakou kdo vykonává profesi, jaký je, jaký má majetek, jaké je jeho postavení nebo dosažené vzdělání atd. Snad nejpodstatnější rozdíl je ve vnímání budoucnosti. To je dle mého názoru jedním ze základních problémů romského etnika ve vztahu k tématu sociální exkluze. Postoj k budoucnosti se projevuje nejen k výše zmíněné problematice vzdělávání, ale také

například ve způsobu hospodaření romských rodin. Zajímavé vysvětlení v historickém kontextu nabízí Milena Hübschmannová (1998), která srovnala dva modely ve způsobu hospodaření a odměňování v romské a neromské populaci.

Tab. č. 2: Tradiční odměňování a hospodaření (Hübschmannová, 1998, s. 37)

	model romský	model neromský
charakter odměny	většinou naturální, výjimečně peněžité	peněžité
frekvence odměny	potraviny denně, peníze nepravidelně	pravidelná mzda
typ hospodaření	ze dne na den, z ruky do úst	perspektivní, kalkulativní

Model neromský umožňuje a také vyžaduje dlouhodobější plánování, kalkulaci příjmů a výdajů, nutnost rozvržení výdajů v časovém období. Při pohledu na aspekty uvedené v tabulce je zřejmé, že tradiční romský model odměn tento typ hospodaření nejenže nevyžaduje, ale také ani neumožňuje. Přes výše uvedené se zdá, že tzv. romský model hospodaření používají všichni ohrožení sociálním vyloučením bez rozdílu příslušnosti k etniku. Rozdíl je v tom, že u romské populace je tento model předáván z generace na generaci po několik staletí.

2.2.1 Možnosti řešení problémů minoritních skupin – Institut zvláštního příjemce

I když je tato podkapitola v části textu týkající se romské populace, považuji za nutné upozornit na fakt, že popisovaný institut by měl být a také je využíván i mimo romskou populaci. Zejména u těch lidí, kteří mají i přes sociální podporu z veřejných rozpočtů problém se zajištěním základních životních potřeb. Nicméně institut zvláštního příjemce se snaží přímo eliminovat právě romský model hospodaření, respektive jeho průvodní znaky.

Zákon o obcích již v § 2 odst. 2 stanovuje obcím povinnost pečovat o potřeby svých občanů, mezi které patří i potřeba bydlení (zákon č. 128/2000 Sb. o obcích). Další zákonné normy pak dávají obcím nástroje na to, aby předešly nejzazším formám řešení předlužení svých občanů na mandatorních výdajích, jako jsou náklady na bydlení. Krajní formou řešení je třeba vystěhování.

Možnost určení *zvláštního příjemce* sociálních dávek předpokládá zákon o sociálním zabezpečení v ustanovení § 102 odst. 3 (zákon č. 100/1988 Sb.). Pro dávky státní sociální podpory mají obce možnost postupovat podle § 59 odst. 2 zákona o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů. Odstavec 4 tohoto paragrafu umožňuje využít tyto dávky také na úhradu dluhů na nájemném. V tomto případě je to ale nutné provést ve spolupráci s Úřadem práce České republiky (zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře). Zvláštního příjemce dávek předpokládá rovněž § 40, odst. 2, zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších novel.

Zákonodárce ve všech těchto případech počítá s neochotou dotčených k tomu, aby jim někdo jiný hospodařil s veškerými příjmy ze sociálního systému, nebo jen s jejich částí a proto lze tento institut stanovit i přes jejich nesouhlas. Obecně lze říci, že se zvláštní příjemce ustanoví v případech, kdyby se výplatou dávky příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit.

Z vlastní zkušenosti znám případy, kdy o využití institutu zvláštního příjemce na sociálním odboru požádali sami lidé, kteří si uvědomili, že již nedokážou zvládnout své rozpočty. Kromě pomoci s rozpočtem spatřuji i jistou výhodu v tom, že využití institutu dává i jistou naději věřitelům na splacení pohledávky nebo alespoň její části a tito věřitelé pak nevolí vůči dlužníkům nerazantnější kroky.

V praxi to probíhá tak, že se příjmy těchto osob (případně jen jejich část) scházejí na zvláštním účtu obce. Sociální pracovník, který je pověřený výkonem tohoto institutu, se stará v první řadě o to, aby byly tyto příjmy zajištěny. Motivuje a instruuje osoby k tomu, aby měli vyřízeny všechny náležitosti zejména ve spojitosti s administrativou Úřadu práce a řádně a včas předkládaly potřebné doklady, dostavovaly se na domluvené termíny atd. V první fázi je důležité uhradit ty nejdůležitější výdaje spojené se zajištěním základních potřeb, jako je nájemné, služby spojené s bydlením nebo energie. Pokud jsou v rodině školou povinné děti, tak v úzké spolupráci se školou, hradit výdaje spojené se školní docházkou a ostatní výdaje spojené s potřebami dětí. Dalším úkolem sociálního pracovníka jako zvláštního příjemce je zprostředkování kontaktu s věřiteli, aby se zamezilo prohlubování dluhové krize dotčeného klienta. Jednou z možností je například pomoc při domluvě na splátkovém kalendáři a následné hrazení těchto splátek. Zbylé peníze se vydávají v týdenních nebo čtrnácti denních intervalech na běžné výdaje domácnosti, jako jsou nákupy potravin, drogerie, ošacení atd. V mnoha případech však příjemci dávek nedokážou efektivně hospodařit ani s těmito prostředky a s nákupy musí pomoci přímo

sociální pracovníce. Pokud je to jen trochu možné, snaží se společně i o vytvoření alespoň malé finanční rezervy na pokrytí možných neplánovaných výdajů.

Institut zvláštního příjemce slouží zejména ke stabilizaci a následné sanaci finanční situace příjemce. V sociální problematice však nic nemá jednoduché a všeobjímající řešení. Jedním z hlavních úskalí tohoto institutu je, že může vést k postupné pasivitě klienta. Tomu odpadá starost s termíny plateb, ztrácí přehled o výdajích a příjmech, nic ho nenutí odkládat si peníze stranou a postupně ho zbavuje odpovědnosti za vlastní finanční situaci. Z tohoto důvodu by měl být institut zvláštního příjemce využíván po důkladném uvážení a pouze na přechodnou dobu. Na tuto sociální práci by měla dle Matouška (2015) navazovat výchova klienta tak, aby docházelo ke vštěpování a upevňování kompetencí k hospodaření s finančními prostředky.

2.3 Vzdělání a nezaměstnanost u minoritních skupin

Zvýšení vzdělanosti romské populace je dlouhodobý problém. Na první pohled se zdá, že veškeré pokusy státu v posledních dekádách nepřinášejí příliš velký efekt. Vzdělanost romského etnika, jeho těžká zaměstnatelnost a následné znevýhodněné postavení ve společnosti jsou spojené nádoby. Jedním z hlavních důvodů je nedostatečná motivace ke vzdělávání romských dětí ze strany rodičů. Podle Kaplana (in Lisá, 1999, s. 359) na sklonku druhého tisíciletí mělo 80 až 85 % Romů ve kterékoliv věkové kategorii pouze základní vzdělání, a to ještě většinou získané ve zvláštních školách. Učební obory absolvovalo přibližně 8,4 % Romů, v 80 až 90 % ve dvouletých oborech. Střední školu absolvovalo 1,2 % Romů a 0,3 % vysokou školu. Bez jakéhokoliv vzdělání pak bylo 5 % Romů. Tato čísla vypovídají o vzdělanostních poměrech, ze kterých vzešli rodiče dnešních dětí. Je prakticky nemožné dohledat relevantní numerické údaje o současné vzdělanosti Romů, protože se tyto údaje o menšinách nesmí shromažďovat. Jisté je, že velká část romských dětí stále končí svůj edukační proces po povinném základním vzdělání bez kvalifikace. Domnívám se, že alespoň částečným řešením, které by přispělo ke zlepšení vzdělanosti nejen Romů, by byla legislativní změna ve smyslu ***uzákonění povinné školní docházky do věku osmnácti let*** po vzoru Nizozemí. Tím by se zvýšila šance na dokončení středního vzdělání a získání kvalifikačních předpokladů pro další profesní život.

Nízká motivace vést děti ke vzdělání ze strany rodičů má pravděpodobně své kořeny v historii. Romové po generace (po staletí) většinou vykonávali méně kvalifikované práce. Při kočovném způsobu života se někteří z nich dokázali živit řemesly spojenými s kovoobráběním jako je kovářství, kotlářství nebo zvonařství. Další frekventovaná řemesla byla spojena se zpracováním dřeva, např. korytářství nebo košíkářství. K dalším zdrojům obživy patřila výroba různých předmětů, handlování s koňmi, drobný obchod a překupnictví. Zvláštní skupinou mezi Romy byli hudebníci, kteří patřili k tzv. romské šlechtě (Kaplan in Lisá, 1999, s. 354). Tato řemesla definitivně zanikla v období mezi druhou světovou válkou a rokem 1989. Romové stejně jako ostatní měli povinnost pracovat. Vyhýbání se zaměstnání znamenalo nebezpečí trestního stíhání za příživnictví. Romové v tu dobu většinou zastávali nekvalifikované dělnické práce.

Celkem vypovídající zkušenost o tehdejší celospolečenské změně mi při vypracovávání seminární práce (Kněžínek, 2010, s. 7) v roce 2010 vyprávěla paní P., které tehdy bylo 63 let (výpověď byla volně přepsána)⁸:

„Můj manžel pracoval celý život v Jednotném zemědělském družstvu. Krmil býky. Tehdy se dalo v živočišné výrobě vydělat dost peněz. Měli jsme pět dětí. Já jsem nepracovala, mám problémy s páteří a po mateřských dovolených jsem dostala poloviční invalidní důchod. Peněz jsme tedy měli dost. Dokonce jsme si koupili dům od obce a začali jej opravovat. Po revoluci se muž na všechno vykašlal. Když už do práce nemusel, tak nechodil. Povaloval se doma a začal hodně pít. Na domě od té doby také už nic neudělal. Jedinými našimi zdroji obživy jsou jeho sociální dávky, můj poloviční důchod a ještě bereme nějaké peníze, protože mi byl svěřen do výchovy vnuk. Ještě že se o peníze starám já. Jinak by asi všechno propil. Jemu stačí, když mu dám peníze na víno (paní P., 63 let)“.

S nástupem demokracie a tržního hospodářství se u nás objevil nový fenomén, nezaměstnanost. Odpadla také povinnost pracovat. Postupně se utvářel sociální systém, který musel reflektovat určité procento nezaměstnaných. Systém dávek sestávající z podpory v nezaměstnanosti, podpory v hmotné nouzi, přídavek na děti, porodného a dalších dávek vyplácených státem byl poměrně štedrý a umožňoval sociálně slabším

⁸ Pozn.: Seminární práce je k dispozici u autora.

obyvatelům (nejen Romům) vést sice skromný, ale pohodlný život, aniž by museli aktivně vyhledávat pracovní příležitosti.⁹

Nezaměstnaní kromě sociálních dávek vyhledávají i jiné zdroje příjmů. Bývá to často tzv. práce na černo. Ta vyhovuje takto pracujícím hned z několika důvodů. Příjem není nikde evidován a neovlivňuje tak výši sociálních dávek. Výplata mzdy probíhá většinou denně, na ruku a není zatížena daní ani jinými odvody. Z tohoto důvodu je výhodná i pro „zaměstnavatele“. Velice rozšířeným druhem příjmu je sběr druhotných surovin, zejména železa, který je však silně závislý na aktuální ceně ve výkupu. Dalším nezanedbatelným zdrojem je kriminalita.

2.3.1 Kriminalita u minoritních skupin a romského etnika

Získat jakákoliv data numerické povahy po roce 2000 je prakticky nemožné. Dle Kaplana je tomu tak zejména kvůli diskutabilnímu zákazu uvádění příslušnosti k etniku při vedení statistických údajů kriminality. Tento zákaz byl učiněn hlavně po tlaku ze strany romských organizací, které si od tohoto kroku mylně slibovaly zlepšení veřejného mínění o Romech. Na konci devadesátých let byly publikovány některé odhady, které se odvíjely od vývoje této kriminality z počátku devadesátých let, kdy byla tato problematika ještě statisticky sledována. Na počátku devadesátých let byl podíl Romů na celkové kriminalitě v České republice okolo šestnácti procent (Kaplan in Lisá, 1999, s. 424). V roce 1998 se odhadovalo, že 20 až 30 % ekonomicky aktivní romské populace získává prostředky nelegálně, tedy majetkovou trestnou činností, prostitucí, překupnictvím atd. Ve věznicích pro dospělé bylo přes 60 % Romů (Bakalář, 2004, s. 93). Kaplan (in Lisá, 1999, s. 426) dále uvádí, že na konci devadesátých let byl odhad podílu Romů jako viníků objasněné kriminality 3 krát až 4 krát vyšší, než podíl osob z majority přepočtený k poměru celkového zastoupení etnika ve společnosti. Strukturu trestné činnosti lze také pouze dovozovat. Večeřa (in Lisá, 1999, s. 427) prezentuje údaje Městské policie v Brně z počátku devadesátých let, podle kterých se Romové podíleli z 95 % na kapesních krádežích a z 80 % na loupežných přepadeních. Na prostituci a s ní související trestné

⁹ Během výzkumu jsem zjistil například to, že zvláštní příjemce z devítičlenné rodiny zcela odkázané na sociální systém státu hospodaří s celkovou částkou okolo 23 tisíc korun. V případě, že by se podařilo oběma rodičům se základním vzděláním najít zaměstnání, jen těžko by dosáhli na částku vyšší a pravděpodobně by stejně byly jejich příjmy dorovnávány ze sociálního systému. Zde se motivační charakter mzdy k hledání zaměstnání zcela vytrácí.

činnosti se odhadoval podíl Romů na 60 %. Korektní je také uvést, že kriminalita Romů není rovnoměrně zastoupena na celém území České republiky. Existují lokality, kde je romská populace zastoupena ve větším procentu (např. Teplice nebo Varnsdorf) a kde je podíl Romů na kriminalitě vyšší.

Kriminalita romského etnika vykazuje některé specifické rysy. Jak již bylo výše uvedeno, jedná se zejména o kriminalitu majetkovou. Charakteristickým znakem je většinou nízká způsobená škoda. Spáchané delikty nejsou většinou předem připravené a nebývají ani sofistikovaně provedené. Delikvence se Romové dopouštějí spíše pod tlakem momentálně špatné ekonomické a sociální situace a tendují spíše k využití vhodné příležitosti, než plánování (Kaplan in Lisá, 1999, s. 433)

Najít a popsat příčiny kriminality v romském nebo jiném etniku by bylo v omezeném rozsahu mé diplomové práce prakticky nemožné. Proto zde nastíním jen některé, které mě při studiu související literatury zaujaly a které mohou vést k hlubšímu zamyšlení.

Kaplan (in Lisá, 1999, s. 427-438) se pokusil pojmenovat některé typické rysy příčin romské sociální patologie. Přitom se odvolává na výzkum mapování kriminogenních faktorů kriminality mladých Romů, který realizoval Kriminologický výzkumný ústav ve spolupráci s odborníci na romskou problematiku Tatjanou Šiškovou. Jednou z možných příčin je styl výchovy. Zde autor mimo jiné cituje Demetera (in Lisá, 1999, s. 429): „*Romské dítě jí, když má hlad, vstává, když se probudí, a jde spát, když je ospalé. Třeba o půlnoci. Nemusí být pořád ve střehu, napjaté, aby něco neudělalo špatně. Nemusí pořád říkat děkuju, prosím, děkuju, prosím – mezi Romy se přirozeně rozdává, je-li z čeho, a nemusí se o to prosit. Romské dítě se učí tím, že vidí a vnímá, co dělají druzí. Nikdo je nedrezíruje, učí se jaksi samovolně. Také ho nikdo nenutí, aby se učil něčemu, co mu není od boha dáno.*“

Tento styl výchovy ale skrývá řadu nebezpečí, která se v běžném životě a v soužití s majoritou s velkou pravděpodobností projeví negativně. Jedním z hlavních rysů dopadů tohoto velmi volného stylu výchovy je neschopnost odložit uspokojení na pozdější dobu¹⁰. Jestliže dítě není vychováváno k určitému řádu, pravidelnosti a povinností, kterým se musí podřídit i když je mu to nepříjemné, není odolné proti stresu. Není schopno vydržet u zdlouhavější práce, která je nezábavná, a není ani schopné udržet delší dobu pozornost ve

¹⁰ Srovnej s typickým romským modelem hospodaření v kap. 2.2

škole. Snáze pak podlehne svodům a tužbám, které přinesou okamžité uspokojení. V této spojitosti je zajímavé i další zjištění výzkumu. Jako jedna z determinantů kriminálního chování je potřeba stimulace. Mladý romský delikvent chce něco nového zažít, hledá dobrodružství a nové dráždivé požítky, případně se této potřeby snaží zbavit pomocí uklidňující drogy. U těchto delikventů se vyskytovala i větší potřeba uznání, kterou autor (Kaplan in Lisá, 1999, s. 429-430) vysvětlil jako odraz frustrace v běžném životě.

Další možná příčina kriminality u Romů vychází z historických souvislostí. Romská kriminalita vykazuje (má zakódovány?) prvky podvodného nebo jinak nesolidního jednání vůči majoritní společnosti a jejím příslušníkům. Z pohledu Romů může jít o naplňování historií daného pravidla připomínajícího dětskou hru na četníky a zloděje se závažnějšími důsledky. Sociální schopnost a zralost Roma se v komunitě projevuje mimo jiné schopností oklamat nebo napálit „gádže“. Čím více je toto oklamání nápaditější nebo zábavnější, tím více je ceněno (Kaplan, 1999, s. 336).

Poněkud odlišný, spíše psychologický pohled na příčiny vzniku patologií Romů a jejich řešení nabízí ve své publikaci Samková-Veselá (2011, s. 37-40) v souvislosti se sociálním statutem. Ta spatřuje romský problém ve dvou rovinách. Jedna rovina je problém majoritní společnosti, jejímž cílem je „nemít problém s Romy“. Druhá rovina je problém Romů, jejichž cílem je „přežít jako Romové“. Samková-Veselá vychází z Jungovy teorie o kolektivním nevědomí. K zachování vlastního Já potřebuje každý jedinec identifikaci nejen osobní, ale i kolektivní. Tu si sám nemůže vybrat ani ji volnými prostředky ovládat. Tato kolektivní identifikace je hluboko vryta do nevědomí Roma. Pokud tuto základní pohodu, kterou autorka nazývá „ukotvenost duše“ nemá, dochází k psychickým poruchám, které nejsou volným způsobem regulovatelné. Právem na psychicky stabilní existenci Samková-Veselá definuje nezpochybnitelné právo Romů přežít jako Rom. Na druhou stranu přiznává majoritě nezpochybnitelné právo na to, aby ji žádná skupina nečinila nepřiměřené nebo nadměrné těžkosti. To vyplývá z principu rovnosti všech lidských bytostí a je tím definováno právo majority vůči Romům. V extrémních formách je každá ze skupin schopná použít k dosažení svého cíle nástroje, které nepatří do demokratického zřízení. Romové neakceptují pravidla a zákony většiny, uchylují se ke kriminalitě, či využívají, resp. zneužívají sociální systém. Ve většinové společnosti se pak objevují hlasy volající po konečném řešení apod. Demokratická varianta „jen“

rozdělí Romy podle stupně jejich přijatelnosti pro majoritu, nebo vystěhuje Romy do míst podstatně nepříznivějších pro život.¹¹

Zatímco Romové vidí svůj problém v kolektivní identitě, majorita definuje tento problém jako sociální a také se ho tak snaží řešit. Samková-Veselá tvrdě kritizuje stávající přístup establishmentu na začleňování. Společnost řeší chudobu, kriminalitu, vzdělávání včetně praktického odmítání etnika. Po desetiletí prováděná opatření označuje Samková-Veselá (2011, s. 39) za drahá, neúčinná a snadno zneužitelná. Prováděná opatření neberou v potaz právě výše zmíněnou kolektivní identitu. Zároveň tvrdí, že přetrvávající neúspěchy v jejich aplikaci stejně společnost neodradí od toho, aby v nich pokračovala.

Velmi silný argument pro svá tvrzení našla autorka (tamtéž, s. 39-40) v Kanadě, resp. v Austrálii. Kanadčané v šedesátých letech minulého století v rámci řešení „sociálního problému“ vystříleli Inuitům-Eskymákům jejich psy, aby zamezili tradičnímu kočovnému stylu života. Jejich děti byly odebírány a internátně vzdělávány z důvodu zajištění vyšší vzdělanosti. Výsledkem byl alkoholismus, užívání drog, kriminalita, 90% nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách a rezignace¹². Zvrat přineslo až uznání Eskymáků za národ a podpora jejich národního sebeuvědomění a tradičních hodnot. Podoba je nejen v důsledcích, ale i ve vnímání etnika majoritní společností. Slovo Eskymák má dle Samkové-Veselé (2011, s. 40) v kanadské realitě stejnou konotaci jako u nás cikán nebo cigoš. Stejnou zkušenost mají Australané s Aboriginci nebo Novozélandčané s Maory.

Zde spatřuji jednoznačnou paralelu s dosavadními sociálními politikami, které byly do současné doby praktikovány na území České republiky, včetně jejich důsledků. Jediný rozdíl je v tom, že Romové nejsou původními obyvateli našich zemí, ale jejich po staletí trvající přítomnost v Evropě tento rozdíl kompenzuje. Výše uvedené rozdílné pohledy na příčiny patologií u romské populace nejsou v žádném případě úplné. Domnívám se, že se vzájemně doplňují a prolínají. Mým záměrem bylo pouze poskytnout prostor k hlubšímu zamyšlení.

¹¹ Srovnej s Prostorové vyloučení: Separace versus segregace, kap. 1.2.3

¹² Srovnej s politikou státu od první republiky v kap. 2.1 Historické souvislosti

2.4 Osobní profesní zkušenost autora s problematikou

Ze své vlastní profesní zkušenosti, z opakovaných návštěv v romských rodinách v lokalitě, nebo při práci s romskými dětmi na výchovně rekreačních táborech pro sociálně znevýhodněné, mohu potvrdit většinu specifík etnika, které popisuje zde použitá odborná literatura. Romové o sobě mluvili jako o Romácích a ke své identitě se také hlásili. O majoritě často mluvili jako „o nich“. Při pozorování mi neunikl větší temperament zejména u dětí, nadání pro hudbu, pohybové nadání a smysl pro rytmus. Na druhou stranu mohu potvrdit benevolentní výchovu ze strany rodičů, prakticky nenastavená pravidla pro chování dětí s vysokou tolerancí pro jejich nevhodné projevy chování. Velice slabé je motivování dětí ke vzdělání a vůbec ke školní docházce. Rodičům je jedno, zda se děti vyučí, nebo se půjdou nahlásit na Úřad práce.

Velká úcta, až glorifikace předků, se velice často projevovala při vyprávění událostí minulých („...když žil můj táta, ten se starostou zatočil...“, nebo „...mého dědu, toho tady poslouchali všichni cigáni...“). Romský model hospodaření a preference okamžitého uspokojení se projevovaly prakticky ve všech aspektech jejich života. Zřetelně to bylo vidět na nákupech v průběhu měsíce v souvislosti s návštěvami kolegyně, která pro ně vykonávala institut zvláštního příjemce. Při svých návštěvách jsem si všiml nebývalé, až úzkostlivé čistoty v místech, kde se připravuje jídlo a zanedbaného nehygienického prostředí vně bytu. Všiml jsem si jejich špatné péče o své zdraví, ale také úcty ke svým blízkým.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro metodologii mého výzkumu jsem nejdříve nastudoval literaturu a nakonec zvolil postupy dle publikace *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* z roku 2012 od Jana Hendla. Při formálním zpracování textu své práce jsem postupoval podle manuálu z portálu Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (Stříž, Říha, 2014) a využil jsem šablonu dokumentu MS Word pro diplomovou práci (tamtéž, 2014).

3.1 Strategie výzkumu

K získání komplexního holistického obrazu o skupině lidí, kteří žijí i v lokalitě Šindelna jsem použil *etnografický přístup*. Zvolil jsem způsob, ve kterém jde o pohled výzkumníka z perspektivy člena jiné skupiny a který Hendl (2012, s. 116) pojmenoval tzv. *etic perspektivou*. Protože mi šlo o hloubku výzkumných zjištění v delším intenzivním kontaktu s informanty a v jejich přirozeném prostředí, zvolil jsem v mém výzkumu *kvalitativní strategii*. Zaměřil jsem se na výzkum formou *případové studie*, aby bylo možné co nejlépe popsat, pochopit, případně odhalit lokální a příčinné souvislosti v každodenním životě a v bydlení mnou zkoumané skupiny osob (Hendl, 2012, s. 48-50). Součástí mé práce je také charakteristika současné sociální reality ve zkoumané lokalitě Šindelna.

3.2 Cíle a výzkumné otázky

Cílem mého výzkumu je zjištění, popis a analýza výhod a nevýhod separovaného bydlení marginalizovaných osob a rodin v Jindřichově Hradci, a to v konkrétní lokalitě zvané místními obyvateli „Šindelna“. K naplnění výzkumného cíle práce je stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou výhody a nevýhody „centrování“ bydlení marginalizovaných a problémových osob a rodin v okrajové lokalitě Jindřichova Hradce?

Výzkum bude hledat odpovědi na stanovené dílčí otázky:

1. *Jaké jsou dle informantů výhody separovaného bydlení?*
2. *V čem informanti vidí nevýhody separovaného bydlení?*
3. *Jak informanti vidí řešení své bytové situace do budoucna?*

Během provádění výzkumu vyšly najevo okolnosti, které vedly k rozšíření výzkumu o další objekt v dané lokalitě. Z toho důvodu přibyla i další podotázka výzkumu:

4. *Jaké jsou rozdíly ve způsobu bydlení mezi Velkou Šindelnou a Malou Šindelnou dle názoru tamních obyvatel?*

Výzkum byl rozšířen ještě o další fenomén, mediální obraz lokality v místních sdělovacích prostředcích, respektive zhodnocení, v jakých konotacích je veřejnost médií o lokalitě Šindelna informována.

3.3 Metodika sběru dat

Při sběru dat byla jako stěžejní použita metoda *polostrukturovaných rozhovorů*. Rozhovory jsem provedl formou předem připravených otevřených otázek, které jsem musel v průběhu rozhovoru variovat (viz přepis jednoho z rozhovorů v příloze č. 4). Otázky byly kladeny v několika rovinách, které lze z časového hlediska rozdělit do tří dimenzí. Na otázky týkající se historie, současné situace a budoucnosti bydlení informantů. Další otázky během rozhovorů směřovaly na celkovou rodinnou situaci, ekonomické zázemí nebo třeba na názory informantů na možnosti řešení jejich situace v lokalitě. Všechny rozhovory s informanty z lokality probíhaly individuálně, bez přítomnosti třetích osob, vždy v místě jejich bydliště a přímo v jejich bytech.

Doplňujícími metodami pro sběr dat bylo *zúčastněné pozorování přímo v lokalitě* a *neformální volné rozhovory* jak s informanty, tak i s ostatními obyvateli lokality. Další informace jsem čerpal z volných rozhovorů se sociálními pracovníky Městského úřadu v Jindřichově Hradci (MěÚ) a z předešlé vlastní profesní zkušenosti. Cenné informace jsem získal prostudováním spisů, které vedou sociální pracovníci v souvislosti se svou prací ve zkoumané lokalitě. V souvislosti se spisy jsem požádal o souhlas s použitím informací pro potřeby výzkumu odbor sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), Městského úřadu Jindřichův Hradec. Souhlas mi byl vedením odboru ochotně poskytnut a tvoří přílohu č. 5 této práce. O datech získaných doplňujícími metodami sběru dat jsem vedl během výzkumu podrobný záznamový deník, jehož ukázka tvoří přílohu č. 2 této práce. Pro komplexní obraz o dané lokalitě jsem použil také metodu *obsahové analýzy dokumentů*. Podařilo se mi shromáždit data ke zjištění mediálního

obrazu lokality Šindelna. Konkrétně jsem prostudoval a analyzoval zveřejněné články a obrazové reportáže v lokálních médiích (blíže viz kapitola 4.2 této práce).

3.4 Metodika volby výzkumného souboru

Informanti byli záměrně zvoleni až po několika návštěvách lokality a po mém seznámení se s většinou dospělé populace lokality. Vzhledem k celkovému počtu kolem 45 obyvatel Velké Šindelny jsem nakonec volil dva informanty, a to po jednom z každého vchodu bytového domu. S přihlédnutím k současnému rozložení populace, kdy asi dvě třetiny obyvatel bytového domu tvoří Romové, koncentrovaní zejména v jednom vchodě, byl vybrán jeden romský a jeden neromský informant. Nezanedbatelnou roli při volbě informantů sehrál názor sociálních pracovníků, a to zejména s ohledem na schopnost poskytnout relevantní informace, na ochotu ke spolupráci na výzkumu a deklarovaný souhlas s nahráváním rozhovoru. Kritériem pro volbu informantů byl také požadavek, aby alespoň jeden z dotazovaných měl zkušenost s bydlením v lokalitě PekHaus v Jindřichově Hradci, odkud byli tehdejší obyvatelé přestěhováni na Šindelnu. Mezi další požadavky pro volbu informantů patřilo dovršení věku osmnácti let a zkušenosti s bydlením v místě delší než dva roky.

Po rozhodnutí rozšířit výzkum o bytový dům Malá Šindelna došlo k volbě třetího informanta žijícího v této lokalitě. Došlo k němu při náhodném setkání v lokalitě při jednom z výzkumných šetření. Třetí dotazovaný účastník výzkumu splňoval všechna výše uvedená kritéria volby informanta a byl z romské části populace. Z důvodu zachování anonymity jsou jednotliví informanti textu uváděni zkráceně iniciálou slova Informant, písmenem I. Číslo za iniciálou je pořadí rozhovoru tak, jak byl uskutečněn v rámci výzkumu. Z etických důvodů a z důvodu zachování anonymity dotazovaných neuvádím bližší údaje o informantech. Použité označení informanta ve vybraném rozhovoru v příloze č. 4 k této práci je smyšlené. Všichni dotazovaní podepsali informovaný souhlas¹³ s účastí na výzkumu a nahráváním rozhovoru na přenosné medium. Vzor informovaného souhlasu je přílohou č. 1 této práce.

Jako úskalí, které se projevilo zejména při pořizování rozhovorů, byly horší vyjadřovací schopnosti informantů a menší schopnost chápání pokládaných otázek. Už na počátku

¹³ Podepsané originály informovaných souhlasů účastníků výzkumu jsou uloženy u autora výzkumu

rozhovorů jsem zjistil, že nemohu pokládat moc komplikované otázky a že nemohu čekat nějaké delší souvislé vysvětlení. Mylně jsem se domníval, že k některým odpovědím dospějí informanti plynule sami, ale často mi nezbylo, než se ptát přímo a přizpůsobit se jejich úrovni chápání, uvažování a vyjadřovacím schopnostem. Dva ze tří informantů měli například problém s orientací v čase a s určením alespoň přibližného roku, například nastěhování. Doplňující otázky jsem kladl se zřetelem na zodpovězení mé hlavní výzkumné otázky.

Pro práci v terénu a při rozhovorech s informanty nebylo třeba žádných zvláštních příprav nebo přizpůsobování se například při volbě ošacení. Postačoval běžný neformální oděv. Přizpůsobit jsem se však musel ve svém vyjadřování, a to ze dvou důvodů. Neformální vyjadřování zcela jistě pomohlo při překonávání bariér. Na Šindelnu jsem nechtěl chodit jako sociální pracovník, před kterým jsou navyklí některá fakta zveličovat jiná zase skrývat, ale jako výzkumník, který se má pokusit něco zjistit. Za druhé, své vyjadřování jsem musel maximálně zjednodušit. Tato nutnost se projevovala již během neformálních rozhovorů během šetření v lokalitě, ale naplno se projevila zejména při pořizování nahrávaných rozhovorů s informanty. Dotazovaní nepožadovali zpětnou vazbu. Spíše jsem se setkával s dotazy jako například „*K čemu vám to vlastně bude?*“

Zdrojem dat pro zjištění mediálního obrazu byla média, jejichž převážnou část zpravodajství tvoří události z Jindřichohradecka. Dokumenty, jejichž obsah byl následně analyzován, pocházely z výstupů těchto médií. Zvolil jsem dvě tištěná periodika a jedno obrazové médium. Jediným kritériem pro volbu dokumentu byla zmínka o zkoumané lokalitě v něm. Vzhledem k tomu, že nejde o žurnalisticky frekventované téma, byly do výzkumu zahrnuty všechny výstupy, ve kterých lokalita figurovala. U obrazových výstupů pak byly využity jen ty, které byly o Šindelně, respektive na Šindelně přímo natočeny. Jednalo se o tato média: měsíčník Žurnál (dříve Patriot), Jindřichohradecký deník a Jindřichohradeckou televizi.

3.5 Metodika analýzy výzkumných dat

Všechny rozhovory s informanty byly kompletně nahrány na přenosné médium a následně byla provedena jejich doslovná transkripce do písemné podoby i s případnými komentáři, týkajícími se chování a nonverbálních projevů informanta během rozhovoru. Z písemné podoby rozhovorů jsem následně provedl jejich analýzu po předchozím nezbytném

otevřeném kódování a kategorizaci pojmů (Hendl, 2012, s. 208-242). Klíčová témata jsou pak popsána v závěrečné zprávě a ukázka kvalitativní analýzy rozhovoru tvoří přílohu č. 3 této práce. Získané poznatky z rozhovorů jsou v některých případech a u některých kategorií objektivizovány užitím tzv. *triangulace*.¹⁴

3.6 Časová dimenze výzkumu

K naplnění cíle práce bylo potřeba dosáhnout integrovaného pohledu na předmět výzkumu. To obnášelo častý kontakt s obyvateli lokality přímo v místě výzkumu. Většinu návštěv a šetření jsem provedl sám. Zejména z počátku výzkumu za účelem rekognoskování terénu, seznámení se s tamními obyvateli a získání jejich důvěry, jsem absolvoval návštěvy v doprovodu sociálních pracovníků, které mají danou lokalitu ve své kompetenci. Společných návštěv proběhlo celkem šest, pak už jsem do lokality chodil sám. Celkový počet šetření včetně pořízení rozhovorů byl dvacet sedm. Následující tabulka zobrazuje kompletní časovou dimenzi výzkumu.

Tab. č. 3: Časová osa výzkumu

ČASOVÁ OSA VÝZKUMU	2014												2015	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2
teoretická příprava														
šetření spolu se sociálními pracovníky														
samostatné šetření v lokalitě														
rozhovory s informanty a uzávěrka sběru dat														
písemné zpracování diplomové práce														

¹⁴ Za triangulaci je dle Denzina (in Hendl, 2012, s. 147-148) v kvalitativním výzkumu označováno použití a kombinace více výzkumných metod ve snaze o co největší objektivizaci. Datová triangulace znamená použití různých zdrojů pro výzkum. Zvláštní význam má datová triangulace u etnografického výzkumu, kdy se metody mohou kombinovat *ad hoc*.

4 ZPRÁVA O VÝZKUMU

Následující text je závěrečnou zprávou z výzkumu. Nejprve charakterizují vznik lokality Šindelna v rámci dobového kontextu sociálního bydlení ve městě Jindřichův Hradec. Zde jsem čerpal informace ze základních zdrojů, jako jsou internetové stránky města, a z vlastní profesní zkušenosti (viz kap. 4.3 Sebereflexe výzkumníka). Další kapitoly mé práce jsou pak samotnou zprávou z etnografického výzkumu uskutečněného v lokalitě Šindelna a také v širších souvislostech i mimo zkoumanou lokalitu.

4.1 Charakteristika a historie sociálního bydlení v Jindřichově Hradci

Jindřichův Hradec, tak jako jiná města v celé České republice, musel po společenských změnách v roce 1989 řešit bytovou otázku svých občanů. Od té doby se situace na trhu s byty, ať už nájemními nebo užívanými samotnými vlastníky, významně změnila. Bytové politiky jako celku se asi nejvíce dotkly restituce nemovitostí a s nimi spojeného bytového fondu. Další velkou změnou byla také privatizace bytového fondu jak ve vlastnictví státu, tak i fondu z majetku měst a obcí. Většina obcí si ponechala pouze část svého bytového fondu. Třetím faktorem, který zásadně ovlivnil bytovou situaci v České republice, byla postupně oddalovaná, ale přesto nevyhnutelná deregulace nájemného. Až po více než dvou dekadách od výše uvedených společenských změn došlo k úplné deregulaci nájemného bydlení a jeho fungování je na bázi volného trhu.

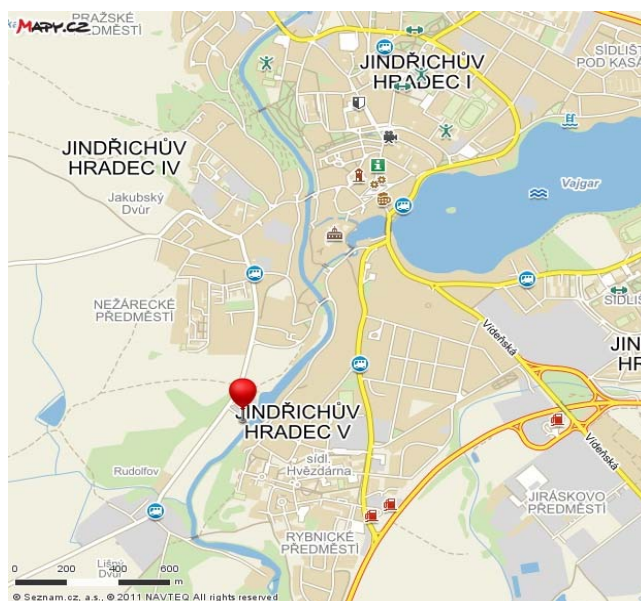
Jindřichův Hradec je bývalým okresním městem, dnes obcí s rozšířenou působností. K 1. lednu 2014 v něm bylo přihlášeno k trvalému pobytu 21 601 obyvatel (Základní informace, 2014). Město disponuje, dle informací správy bytů města, více než sedmi sty byty, což činí necelých devět procent z celkového bytového fondu města (Program rozvoje města, 2011). Ty se nacházejí v různých městských částech. Jsou to nejen sídlištní byty v panelových zástavbách, v domech s pečovatelskou službou, ale i historické měšťanské domy v centru města, nebo bytové domy v lukrativních klidových částech, které jsou v docházkové vzdálenosti od centra města. Do tohoto fondu patří také bytové domy Velká Šindelna a Malá Šindelna.

Velká část současných nájemníků Velké Šindelny i Malé Šindelny dříve obývala dům s podobným statusem sociálního bydlení v bytovém domě, v samotném centru města. Původní PekHaus, jak byl místními tento dům nazýván, se nacházel v těsné blízkosti

centrálního parkoviště. Jednalo se o nevyhovující bytový dům v dezolátním stavu, obývaný převážně romskou komunitou. Tyto budovy (jednalo se o komplex budov se dvěma popisnými čísly), měly mezi obyvateli města velmi špatnou pověst a již tehdy sloužily jako bydlení dostupné pro nejnižší sociální vrstvy. Ke konci devadesátých let minulého století tehdejší představitelé města řešili tento problém ve dvou rovinách. Prvním úkolem bylo uvést tento dům v majetku města do stavu, kdy by v turisticky atraktivním městě nedělal ostudu svým vzhledem. Druhým aspektem bylo zlepšení bytových poměrů tehdejších nájemníků. Věc byla nakonec vyřešena tak, že město Jindřichův Hradec zakoupilo a nechalo zrekonstruovat, respektive kompletně přestavět nákladem jedenácti milionů korun objekt Velké Šindelny v Nežárecké ulici na byty, kam se v roce 2001 velká část nájemníků přestěhovala. Komplex PekHaus byl následně celý prakticky stržen a investicí v hodnotě 70 milionů korun byl vybudován pečovatelský dům se 69 bytovými jednotkami. Ten se stal jednou z architektonických dominant města (Projekty JPS J. Hradec, 2014).

4.1.1 Charakteristika lokality Šindelna

K vytvoření ucelené představy a k pochopení problematiky, zejména s ohledem na používané termíny jako vyloučení, separace nebo „centrování“ je třeba zasadit zkoumanou lokalitu do mapy města Jindřichův Hradec.

Obr. č. 1: Umístění lokality v mapě města Jindřichův Hradec, (Mapy.cz, 2015)

Lokalitu Šindelna tvoří dva objekty, bytový dům Velká Šindelna a bytový dům Malá Šindelna. Ty se nacházejí na jihozápadním okraji města u silnice vedoucí k obci Políkno přímo na břehu řeky Nežárky. Bezprostředně na protějším břehu řeky se nachází zástavba rodinných domů. Šindelna je na svém břehu řeky vzdálena od poslední zástavby směrem ven z centra města asi 250 metrů. Podél řeky, také směrem z centra, vede v bezprostřední blízkosti objektu cyklostezka. Asi 40 metrů od domů je zastávka autobusů, která byla zřízena kvůli lepší dopravní obslužnosti zde žijících obyvatel. Od samotného centra města je lokalita vzdálena asi jeden kilometr pěšky.

4.1.2 Bytový dům Velká Šindelna, její stav, hygienické a ekonomické podmínky bydlení v současnosti

Bytový dům Velká Šindelna je třípodlažní objekt se dvěma samostatnými vchody. Rozdělíme-li jej na dvě pomyslné poloviny podle vchodů, tak jsou jednotlivé byty umístěny proti sobě zrcadlově. Oba vchody jsou z tohoto pohledu totožné. V přízemí jednoho vchodu jsou čtyři byty a ve druhém vchodu pouze tři. Zde je místo jednoho bytu prostor pro elektroměry a malá místnost, která dříve sloužila jako místnost pro romského koordinátora. Jsou zde tři, respektive dva jednopokojové byty a jeden dvoupokojový. V prvním patře jsou byty čtyři, oproti přízemí je zde navíc jeden jednopokojový byt. Druhé patro je totožné s prvním. Rozdíl je pouze v tom, že tyto bytové jednotky jsou architektonicky řešené jako podkrovní, tedy s některými okny střešními a skoseným stropem. Celkem je zde 23 bytových jednotek. Jednopokojové byty jsou o velikosti cca 35 metrů čtverečních, dvoupokojové byty jsou rozlohou jen o málo větší. Do základního vybavení bytů patří pouze lokální topení řešené ve většině případů kuchyňským sporákem na tuhá paliva. Každý byt je vybaven rozvody elektrické energie s vlastním elektroměrem. Ve společných prostorách na každém patře jsou dvě sociální zařízení. Ta tvoří toaleta a přívod pouze studené vody s tzv. korytem, sloužícím jako umyvadlo. V místě je možné připojit například automatickou pračku. To však komplikuje nepřítomnost zdroje elektrické energie. Ta je v tomto místě omezena pouze na světlo. V případě umístění pračky musí nájemník použít prodlužovací elektrický kabel z vlastního rozvodu elektrické energie v bytě. Společné prostory domu nejsou vytápěny. Pouze místnost na chodbě se sociálním zařízením je vytápěna podlahovým topením na elektřinu.

Po svém otevření v roce 2001 vypadala Velká Šindelna jako každá novostavba. Nejednalo se o nízkonákladovou rekonstrukci. Byty byly vystavěny nové, s novým základním vybavením. V každém bytě byl nový sporák a podlahová krytina – linoleum. Chodby a schodiště byly obloženy dlažbou, stejně jako sociální zařízení. Budova je vybavena moderními plastovými okny.

Předem je třeba poznamenat, že *hygienické podmínky bydlení* v lokalitě, zejména na Velké Šindelně, jsou na velmi nízké úrovni. To je způsobeno nejen chováním místních obyvatel, ale i stavební povahou objektů.

Obr. č. 2: *Nepořádek v okolí bytového domu Velká Šindelna, (foto Kněžínek, 2014)*

Již při sjezdu ze silnice k objektu míváme kontejnerové stání. To bývá velmi často ve stavu, kdy již není možné odpady uložit do nádob a mnoho odpadu se povaluje kolem. Většinou se jedná o objemnější odpad, jako je starý čalouněný nábytek, neupotřebitelný jako otop. „...*Nebo tam někdo přiveze z městského, ehe z Mihosu nábytek, tak si my si to vlastně berem a topíme. Teda jako dřevěnej. Rozeberem to...*“ [I č. 1, ř. 171-172]. Dalšími druhy odpadu jsou zbytky rozebrané tzv. bílé techniky, jako jsou pračky a ledničky. Jedná se o nekovové části spotřebičů, které nelze dále zpeněžit, například plasty a izolační materiály. Opakovaně se v okolí kontejnerů, ale i domů, nacházejí také plastové zbytky z vraků aut, jejich čalounění apod. Jsou to většinou věci, které nelze odvézt do výkupu. Následný úklid nepořádku zaměstnanci města se logicky promítne do plateb za poskytované služby, které nejsou součástí nájmu. Patrně nízká finanční gramotnost obyvatel a špatný přehled

o mandatorních výdajích vlastních domácností je příčinou, že se tyto platby zdají obyvatelům Šindelny neúměrně vysoké a mylně se domnívají, že doplácují tolik peněz za vodu. Tato problematika je však širší a bude podrobněji popsána v další části textu.

Ještě na jaře 2014 stál v těsné blízkosti vchodů do objektu dlouhý prkenný dřevník. Jednotlivé kóje tohoto dřevníku byly příslušenstvím bytů a sloužily zejména ke skladování paliva a jako jiné odkládací prostory. Vzhledem k tomu, že obyvatelé bytového domu Velká Šindelna z převážné části dřevěný materiál použili jako otop, město na jeho místě vybudovalo nový, již zděný objekt ke stejným účelům.

Obr. č. 3: Nové zděné kóje – dřevníky nahradily rozebranou dřevěnou stavbu (foto autor)

Bezprostřední okolí bytového domu Velká Šindelna je tvořeno komunikací z asfaltové drti před objektem a travnatým prostranstvím za domem. I zde se často vyskytují zbytky po rozebírání různých spotřebičů a jiné druhy odpadů. V závislosti na výši hladiny řeky Nežárky, která protéká hned za domem, je občas vidět i množství odpadků v samotném korytě vodního toku. Kolem budovy je třeba se pohybovat obezřetně, protože s odklizením výkalů po psech si nikdo nedělá starosti. Obvyklým obrázkem na prostranství před budovou jsou hrající si převážně romské děti a mezi nimi pobíhající psi neurčitých plemen a různých velikostí. I přes stísněné podmínky, v nichž obyvatelé Velké Šindelny žijí, jsem zde napočítal celkem 17 psů. Všichni psi žijí přímo v bytech se svými majiteli.

S odstupem času je však zřejmé, že při plánování rekonstrukce objektu před přestěhováním obyvatel z PekHausu byla zanedbána nebo možná úmyslně nedořešena otázka hygieny

nájemníků. Chybějící teplá voda a absence alespoň sprchových koutů ve společných sociálních zařízeních je jednou z hlavních výtek současných nájemníků bytového domu Velká Šindelna. Při zjišťování negativ současného bydlení uvedli špatné hygienické možnosti a podmínky všichni informanti. Osobní hygienu pak řeší různými způsoby. Ve všech domácnostech si musí vodu ohřát na kamnech v bytě. Vlastní hygienu pak provádějí v malých vaničkách buď přímo v bytě [I č. 1, ř. 107-109], nebo si ohřátou vodu přenesou zpět do společných prostor sloužících jako sociální zařízení [I č. 2, ř. 179-178]. V prvním případě se takto komplikovaně hygiena provádí i v jednopokojových bytech, které obývají vícečetné rodiny (až 9 členů domácnosti).

Obr. č. 4: *Společná toaleta (foto autor)*

Obr. č. 5: *Společné hygienické zázemí (foto autor)*

Tento způsob provádění hygieny, někdy velký počet osob v domácnosti, používání lokálních topenišť s nevyhovujícími druhy otopu, často až téměř nesnesitelné teplo, nedostatečné větrání, se nutně projevuje i na stavu bytů. Místnosti uzavřené plastovými okny jsou zatíženy vysokou vlhkostí a s tím spojenými problémy, na které pak nájemníci upozorňovali a které jsou jednou z příčin jejich nespokojenosti s bydlením. Jednalo se především o výskyt plísně, padající omítky a poškození dřevěných střešních oken vysokou vlhkostí [I č. 1, ř. 160-165].

Bylo by však neúplné a mylné omezit se v popisu problematiky hygienických podmínek na Velké Šindelně jenom na nedostatečně vybavené sociálních zařízení. Na tragických hygienických podmínkách zejména ve společných prostorách, se podílí svým přístupem především sami obyvatelé Velké Šindelny. Stěny ve společných prostorách jsou špinavé, často pokreslené nebo znečištěné fleky, o jejichž původu lze jen spekulovat. Není

neobvyklé, že se na chodbách objevují tuhé i tekuté exkrementy od psů. Zápach těchto často delší dobu neodklizených výkalů se mísí se zápachem špatně uklizených sociálních zařízení a všudypřítomné nevětrané vlhkosti a zatuchliny. Málokteré ze dveří ve společných prostorech plní dobře svou funkci. Většinou jsou poškozené, rozlámané, s chybějícím nebo neúplným kováním. Na chodbách domu byl často odložen starý nepotřebný nábytek, nebo jeho části, kárky, staré koberce apod.

Obr. č. 6: *Společné prostory* (foto autor)

Obr. č. 7: *Vstupní dveře do přízemí* (foto autor)

Úklid společných prostor je prováděn jen zřídka. U převážné většiny domácností lze pozorovat, že vstupní dveře do bytu jsou nejen hranicí soukromého prostoru, ale i zřetelnou hranicí mezi pořádkem a nepořádkem. Mnohačetné domácnosti na Velké Šindelně jsou výhradně romské. I přes vysoký počet osob, které se v bytě zdržují, přítomnost psů a koček v místnosti, byl v domácnostech daleko lepší přístup k úklidu, než ve společných prostorech domu. Zajímavostí pro mě bylo, že prakticky kdykoliv jsem tyto rodiny s mnoha dětmi navštívil a to i nečekaně, tak vždy měly umyté nádoby a vzorně uklizené místo pro kuchyňské práce (většinou část kuchyňské linky se dřezem). Naopak, i když měly tyto rodiny sociální zařízení jenom pro svou potřebu a nemusely ho s nikým sdílet, nevěnovaly mu takovou péči jako vlastní obytné místnosti, kde trávily většinu času. Při výzkumu jsem však měl možnost i vidět byty, které obývala jedna nebo dvě osoby a přitom zde byla úroveň hygieny tristní.

Sami obyvatelé si tento fakt uvědomují. „...*Prostě je to tu špinavý. Jako se vlastně de sem, tak se vlastně..., no vidíte, to je hrůza a děs, co je to za barák. Je to prostě hnusný*“ [I č. 1, ř. 181-182]. Další informant se vyjadřuje ve stejném duchu a dodává: „*Holka by si chtěla dovíst kamarádku. Nemůže, protože se stydí!*“ [I č. 2, ř. 272-273]. Shoda mezi informanty

panuje v tom, kdo je za současný stav budovy zodpovědný. Těmi jsou bývalí nájemníci, kteří se ale již odstěhovali. Oba informanti romského původu byli konkrétnější co do příčiny a přímo uvedli, že bylo chybou sestěhovat tolik problémových rodin dohromady. Nepřipouští však svůj podíl na současném stavu, ale přičítají ho „těm předtím“. Romský informant č. 1 dokonce uvádí: „*No nevim, ale jak tu předtím bydleli různě ty hodně Romové, no my sme tu zůstali teda pár, tak to nedělalo dobrotu. My sme tam (v předchozím bydlišti, pozn. autora), teda já a bratr, byli zvyklí bydlieť s českýma lidma tam, ale tady, to se nedalo*“ [I č. 1, ř. 182-184]. Nelze však těmito tvrzeními vysvětlovat nepořádek, který panuje ve společných prostorách a v okolí domu v době, kdy výzkum probíhal.

Obr. č. 8: Jeden z hlavních vchodů (foto autor)

Obr. č. 9: Poničená fasáda domu (foto autor)

K vybavení bytového domu patřily i poštovní schránky, po nichž zbyly na zdech chodeb pouze díry. Domovní zvonky již také neexistují a jsou vytrhány ze zdi [I č. 2, ř. 2015-2017]. V zimních měsících nebo v chladných dnech roku lze často pozorovat nad budovou dým různých barev a zápachu. Obyvatelé prakticky bez zásob topiva spálí vše, co hoří a je zrovna k dispozici.

Během výzkumu jsem pozoroval celkem častou fluktuaci nájemníků bytového domu Velká Šindelna. Lidé průběžně přicházeli i odcházeli, přičemž ale obsazenost velké části bytů byla poměrně stabilní. Zajímavostí je, že dle údajů z evidence obyvatel bylo v listopadu 2014 na Velké Šindelně trvale hlášeno 81 osob. V místě ale v tu dobu fakticky bydlelo 45 lidí, z čehož 2/3 tvořili Romové. Celkově zde žilo 21 dětí. Z počtu 23 bytových jednotek jich bylo sedm volných a neobsazených. Počet členů v domácnosti se pohyboval mezi čísly jeden až devět. Všechny domácnosti jsou zcela odkázány na pomoc sociálního systému státu. Trvalé zaměstnání neměl nikdo z obyvatel Velké Šindelny. Dospělí jsou střídavě

hlášení v evidenci Úřadu práce, nebo jsou z něho pro nedodržení podmínek evidence sankčně vyřazeni [např. I č. 1, ř. 139]. Pět obyvatel pobíralo starobní nebo částečný invalidní důchod. Pouze tři dospělí obyvatelé uvedli, že občas seženou alespoň příležitostný výdělek. Většina z nich však tvrdila, že práci marně hledá. Všichni práceschopní dospělí byli nezaměstnaní dlouhodobě, tedy více než rok. Problémem lokality je i nízká úroveň vzdělanosti obyvatel a jejich těžká upotřebitelnost na trhu práce. Bohužel tato nízká nebo úplně chybějící kvalifikace se přenáší i na další generaci, která zde dorůstá. Všechny děti, které byly povinovány základní školní docházkou, navštěvují praktickou školu. Otázkou mimo téma výzkumu je, zda je to správně. Měl jsem možnost vidět vysvědčení všech dětí z lokality Šindeln¹⁵. I přesto, že je učivo na praktické škole jednodušší a přizpůsobené schopnostem žáků, tak většina dětí dosahuje jen průměrného nebo podprůměrného prospěchu. Z předložených vysvědčení lze vyzorovat, že dobrý nebo výborný prospěch vykazují děti na prvním stupni. Postupně se však jejich prospěch zhoršuje. Spolu se zhoršeným prospěchem narůstají jak omluvené, tak neomluvené absence. O důvodech mohu jenom spekulovat. Domnívám se, že je to způsobeno pozvolnou ztrátou motivace způsobenou postupným přebíráním vzorců chování ze svého bezprostředního okolí.

Jak již bylo výše uvedeno, prakticky všichni obyvatelé lokality jsou závislí na pomoci sociálního systému státu. Je tedy jasné, že většinu výdajů domácností tvoří mandatorní výdaje. Těmi jsou nájemné, platby za elektrickou energii a platby za tzv. služby spojené s bydlením. Výše nájemného není až tak závislá na velikosti bytu, protože byty mají podobnou rozlohu, ale na počtu osob, které byt užívají. Nájemné dle *sdělení samotných nájemníků* činí na Velké Šindelně pro dvě osoby v bytě o dvou místnostech přibližně 1 600 korun [I č. 2, ř. 343-344]. Nájemné v témže objektu v jednopokojovém bytě obývaném devíti lidmi činí 5 600 korun [I č. 1, ř. 143]. Nájemné dvoupokojového bytu na Malé Šindelně pro čtyřčlennou rodinu je asi 4 000 korun [I č. 3, ř. 276]. Zálohy na elektrickou energii jsou u každé domácnosti individuální, podle sjednaných smluv s dodavateli.

I přes podporu ze sociálního systému měla většina rodin z Velké Šindelny dluhy na nájemném i dluhy na nedoplatcích za služby spojené s bydlením. Informant č. 1 přiznal dluhy na nájmu a za služby ve výši 45 tisíc korun [I č. 1, ř. 65]. Informant č. 2 uvedl dluh

¹⁵ Fotokopie vysvědčení všech školou povinných dětí z Velké Šindelny ze školního roku 2013/2014 jsou k dispozici u autora výzkumu.

za nedoplatek služeb (aktuální výši neví), na který však měl splátkový kalendář [I č. 2, ř. 412]. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a u některých také z důvodu přítomnosti dětí v domácnostech měla většina rodin z Velké Šindelny stanoveného na své příjmy, nebo na jejich část, tzv. zvláštního příjemce. Tuto službu pro ně vykonávaly sociální pracovníce městského úřadu. Dle sdělení sociálních pracovníků se jednalo téměř o všechny domácnosti. Cílem institutu zvláštního příjemce jak už jsem zmínil v teoretické části mé práce je, aby se tyto domácnosti neocitly v existenční krizi, která by mohla vzniknout při vysokém nárůstu dluhů za bydlení a vznikem rizika jeho ztráty, a dále pak pokrytí základních potřeb dětí. Využívání institutu zvláštního příjemce také přiznali v rozhovorech oba informanti z Velké Šindelny [I č. 1, ř. 142-144 a I č. 2, ř. 125].

Dalším zásadním výdajem, který tvořil část dluhů domácností, byly již zmíněné roční nedoplatky za služby spojené s bydlením. Hlavní položkou této platby je vyúčtování elektrické energie ze společných prostor, vyúčtování za vodné a stočné a náklady na odvoz odpadků z přilehlého okolí domu a odpadu uloženého mimo kontejnery k tomu určených. Nutno podotknout, že zálohy na tyto služby jsou započítány i v souhrnném nájemném. Informanti při rozhovorech považovali za hlavní příčinu těchto vysokých nedoplateků vodné a stočné.

Nejsem si jistý, do jaké míry je to zapříčiněno nízkou finanční gramotností, nezájmem o strukturu nedoplatku, nebo bylo záměrem informantů zamlčet pravou podstatu problému, která během výzkumu vyšla najevo. Tím jsou krádeže elektrické energie ze společných prostor. Několikrát jsem si všiml prodlužovacích kabelů natažených mezi byty a místnostmi se sociálním zařízením. Nejdřív jsem se domníval, a opravdu to tak v některých případech bylo, že jsou prodlužovací elektrické kabely nataženy z bytu k pračce z důvodu praní prádla. Nicméně viděl jsem také kabely vedené z bytů, které byly kvůli dluhům odpojeny od elektrické energie. Zjistil jsem, že tyto kabely byly neodborně připojeny do vypínačů ve společných prostorech domu a docházelo tak k „černému“ odběru elektřiny. Tento odběr pak je logicky rozúčtován do ostatních domácností podle počtu jejích členů. Až na můj přímý dotaz tyto praktiky dva z informantů potvrdili [I č. 2, ř. 377-381 a I č. 3, ř. 261-264]. Na závěr výzkumu, až při písemném zpracování práce, jsem získal dokument, v němž jsou platby za jednu devítičlennou domácnost podrobně rozepsány. Nájemné není v takové výši, jak uváděli dotazovaní, z celkové částky 6 530 korun tvoří jen malou část, a to 1 285 korun, resp. 1 751 korun. Největší částka 2 200 korun připadala na zálohy za osvětlení společných prostor. Tento výpis jednoznačně podporuje mou

domněnku o častých krádežích elektrické energie ze společných prostor. Špatnou interpretaci ze strany informantů lze vysvětlit opět pouze výše uvedenými důvody. Celý platový výměr je v příloze č. 6.

Jeden z informantů také připustil, že v minulosti došlo k havárii vodovodního hydrantu ve společných prostorách domu z důvodu větších mrazů a nezavírání vstupních dveří nájemníky. Náklady na opravu a za vyteklou vodu pak byly také mezi nájemníky majitelem domu rozúčtovány [I č. 3, ř. 253-256].

Co se týká elektrické energie, všiml jsem si i jiného jevu než je nelegální odběr ze společných prostor. Tím je důmyslné propojování rozvodů elektrické energie mezi jednotlivými byty. Některé domácnosti se díky dluhům ocitly bez elektrické energie. Tuto situaci vyřešily tak, že se prostě připojily prostřednictvím prodlužovacího kabelu na byt souseda, který jim byl ochoten elektrickou energii poskytnout. Takto jsem viděl mezi sebou propojené tři byty. Taková síť propojení byla viditelná i na plášti budovy, kdy se po zdi domu, z oken do oken nebo větracích otvorů propojovaly byty i z protilehlých stran budovy. Tolerované krádeže elektřiny ze společného prostoru, poskytování elektrické energie ostatním i přes vlastní nouzi a riziko odpojení mohou mít dle mého názoru tři důvody. Prvním bude patrně již několikrát zmíněná nízká finanční gramotnost. Druhým důvodem, který se týká některých domácností, by mohl být tradiční model hospodaření typický pro romské rodiny – ze dne na den, z ruky do úst (Hübschmannová, 1998, s. 37), kdy nejsou schopni předem domyslet dlouhodobější důsledky svého chování. Tuto domněnku potvrzuje skutečnost, že během výzkumu byla domácnost, která poskytovala elektřinu ostatním také odpojena od elektrické sítě. Zmíněná domácnost nereagovala na větší odběr zvýšením záloh na elektřinu a neúměrně jí tak narostl dluh u dodavatele. Posledním, třetím důvodem je jistá soudržnost komunity. Jak jinak si vysvětlit toleranci k odcizování elektřiny ze společných prostor s vědomím, že se na uhrazení zcizované elektřiny budou podílet také?

4.1.3 Charakteristika bytového domu Malá Šindelna

Původně zamýšlený výzkum, který se měl týkat pouze bytového domu Velká Šindelna, jsem později rozšířil i o bytový dům Malá Šindelna. K rozšíření výzkumu jsem se rozhodl poté, co se oba informanti z Velké Šindelny při rozhovorech zmínili buď o přání, nebo možnosti získat byt na Malé Šindelně [I č. 1, ř. 228-247 a I č. 2, ř. 51-53]. Tyto dva objekty

nespojuje pouze podobný název a stejná lokalita. Je to také společný status sociálního bydlení a hlavně skutečnost, že většina z obyvatel lokality má zkušenost s bydlením v obou z těchto objektů. Zajímavý je také fakt, že oba bytové domy tak podobné ve výše zmíněných ohledech, se nacházejí v bezprostřední blízkosti vedle sebe (asi 20 metrů), ale jsou od sebe odděleny plotem. Již při letmém pohledu je patrný rozdíl mezi oběma bytovými domy. Na první pohled je vidět rozdíl ve stáří obou budov, kde je stáří spíše vyjádřeno stupněm jejich „opotrebovanosti“.

Rozšířením výzkumu o Malou Šindelnu jsem získal nejen zajímavé srovnání, ale i dalšího informanta z romského etnika. Ten v rozhovorech dokázal prezentovat a formulovat svůj pohled a své názory na současný stav lokality a jeho příčiny. Vyslovil i několik myšlenek na možné zlepšení stávající situace, které jsou využity v závěrečném diskursu této práce.

Bytový dům Malá Šindelna se nachází v bezprostřední blízkosti Velké Šindelny. V letech 2011 a 2012 prošel komplexní přestavbou nákladem téměř 7 miliónů korun. Celkem zde vzniklo osm bytových jednotek. V přízemní části budovy se také nachází místnosti využívané farní charitou Jindřichův Hradec, která zde provozuje noclehárnu s osmi lůžky a sociálním zařízením pro lidi bez přístřeší. Již před rekonstrukcí sloužil jako sociální bydlení. Po dobu přestavby žila většina jeho nájemníků na Velké Šindelně [I č. 3, ř. 56-58]. Je trochu symbolické, že mezi oběma budovami stojí drátěný plot. Symbolika spočívá v tom, že lidé, kteří spolu dlouhá léta bydleli a z nichž někteří jsou v příbuzenském vztahu, žijí v tak různých podmínkách.

Obr. č. 10: Budova Malé Šindelny s noclehárnou pro osoby bez přístřeší (foto autor)

Budova je dvoupodlažní a jak bylo výše uvedeno, je v ní osm bytových jednotek. V přízemí se nacházejí čtyři byty. Jeden byt 1+1 a tři byty jednopokojové. V prvním podkrovním patře se také nacházejí čtyři byty, z nichž dva jsou 1+1 a dva jednopokojové. Pro každé patro jsou v budově dvě toalety a každé patro má svou koupelnu. Koupelny se obě nacházejí v přízemí domu. V domě je i místnost, která slouží jako sušárna. Jednotlivé byty v domě jsou vytápěny lokálním topeništěm na tuhá paliva. Stejně jako na Velké Šindelně mají jednotlivé byty vlastní rozvod elektřiny. Voda v bytech zavedená není a je pouze v místnostech se společným sociálním zařízením.

Při vstupu do dvora stále ještě novostavby zaujme dřevěná kolna – starý dřevník, ale v solidním stavu. Za ním, v samém rohu oploceného pozemku, se nachází jakýsi stan připomínající jurtu asijských domorodých kmenů, která slouží obyvatelům domu jako pergola. Jak uvedl jeden z obyvatel, občas si tam dají pivo. To je snad jediná viditelná „vada na kráse“ tohoto objektu. Na pozemku je také možné vidět pobíhající slepice, malý kurník a králíkářny plné králíků.

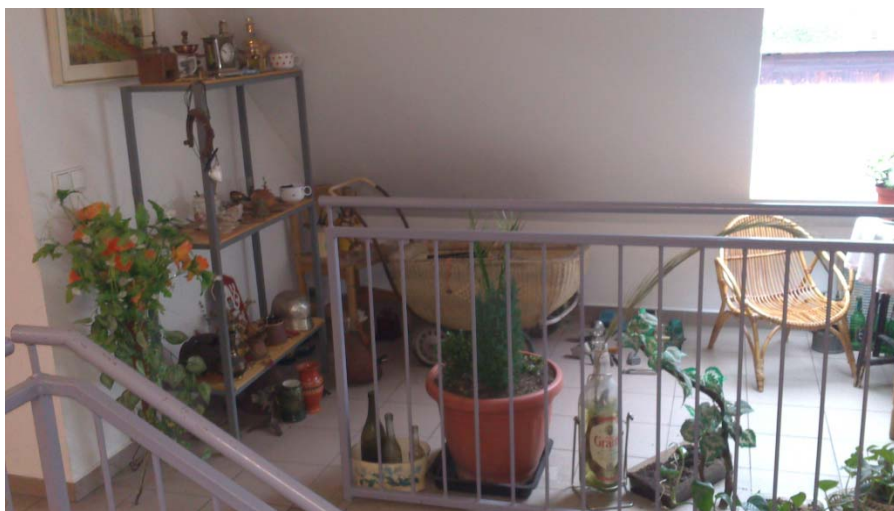

Obr. č. 11: Chov domácích zvířat na Malé Šindelně (foto autor)

V listopadu 2014 žilo v domě patnáct lidí, z toho čtyři děti. K trvalému pobytu tu však bylo hlášeno 23 osob. Pouze jeden byt byl volný, protože jeho nájemník v průběhu provádění výzkumu zemřel. Počet členů v jednotlivých domácnostech se pohyboval mezi jedním až čtyřmi, přičemž nejvíce zde bylo jednočlenných domácností. Podle sdělení informanta měla stálé zaměstnání pouze jedna osoba z dospělé populace bytového domu Malá Šindelná [I č. 3, ř. 167]. Dva obyvatelé byli ve starobním důchodu. I v této části lokality je

prakticky stoprocentní závislost obyvatel na pomoci sociálního systému státu, na sociálních dávkách. Přes tuto závislost jsou patrně disciplinovanější v placení nájmu a dalších poplatků. „*My tady nemáme žádný problémy (s placením nájmu, pozn. autora). I když jsme jako na podpoře, tak tohleto je prvořadý, že jo!*“ [I č. 3, ř. 163-164]. Děti s povinnou základní školní docházkou navštěvují bez výjimky praktickou školu.

Hygienické podmínky na Malé Šindelně se diametrálně odlišují od těch, které panují v sousedním domě. Již při vstupu do domu a do společných prostor bylo patrné, že se nájemníci o pořádek starají. Na stěnách chodeb visely dokonce obrazy. Obuv se nájemníci nebáli nechávat v botnicích na chodbách před dveřmi bytů.

Obr. č. 12: Malé posezení na společné chodbě v prvním patře (foto autor)

Jak již bylo uvedeno, sociální zařízení je společné. Jedná se o prostorné koupelny, které jsou podobně jako na Velké Šindelně vytápěny podlahovým elektrickým topením zejména z preventivních důvodů proti zamrznutí. Jako hlavní zdroj tepla a teplé vody tu při provozu zajišťují tzv. lázeňská kamna, což je vlastně lokální topeniště uzpůsobené na ohřev vody a napojené na vodovodní rozvody. Součástí sociálního zařízení jsou dvě koupelňová umyvadla a prostorný sprchový kout. Obě koupelny byly uklizené stejně jako ostatní společné prostory. S vybavením domu byl spokojen i náš informant, který mě vždy domem provázel. Jediné, co jim k úplné spokojenosti chybělo, byly rozvody vody přímo do bytů. V kuchyni jeho bytu byla kuchyňská linka s dřezem na nádobí, ale bez připojení na vodovod a odpady. Nicméně i v tomto má do budoucna připravené řešení. Vzhledem k tomu, že se vodovod i odpady nachází v přilehlé místnosti za zdí kuchyně na společných

toaletách, je domluven se správou bytů na připojení svépomocí. Toto jednoduché řešení však bude možné až po uplynutí záruční doby, kterou poskytuje zhotovitel na celou stavbu. Proč tohle zmiňuji? Na tomto příkladu je nejlépe vidět přístup nájemníků obou budov v lokalitě. Snaha něco se svým bydlením udělat, zvelebit si ho, zlepšit kvalitu svého života.

Obr. č. 13 a 14: Společná koupelna se sprchovým koutem, lázeňskými kamny a umyvadly (foto autor)

4.1.4 *Jsem cikán ze Šindelný!* - komparace bydlení v bytových domech Velká Šindelna a Malá Šindelna

Již na první pohled je vidět podstatný rozdíl mezi Velkou Šindelnou a Malou Šindelnou. Oba domy jsou součástí stejné lokality označované jako sociálně vyloučená. Z toho, co bylo popsáno v předchozích kapitolách, vyplývá, že hlavní rozdíly mezi oběma domy v lokalitě a tedy i v kvalitě bydlení lze spatřovat především ve stáří a v **opotřebovanosti budovy** a jejich vybavení. Stav budovy, zejména viditelné znaky poničení a nepořádku jsou ukazatelem přístupu nájemníků k budově, ve které bydlí. Kvalita bydlení je na Malé Šindelně bezpochyby vyšší.

Dalším patrným rozdílem je **postoj nájemníků ke svému bydlení**. Většina lidí, kteří na Malé Šindelně žijí, má zkušenost s bydlením na Velké Šindelně. I když tam nežili trvale, tak po dobu rekonstrukce Malé Šindelný získali náhradní ubytování právě v sousedním objektu. Je možné, že právě tato zkušenost s životem v takových podmínkách, je důvodem lepšího přístupu ke svému současnému bydlení. Na Malé Šindelně je obyvatelstvo více ustálené a nedochází tam k takové fluktuaci jako na Velké Šindelně.

Bytový dům Velká Šindelna je považován za poslední možné bydlení před tím, než se člověk ocitne úplně bez domova. Tomu také odpovídají podmínky, které tam panují. A je to jeden z hlavních důvodů vysoké fluktuace nájemníků. Rozdíl mezi oběma domy je také

v počtu dětí, které tam žijí. Na Velké Šindelně jsem často pozoroval děti různého věku hrající si bez dozoru tak, že způsobovaly poškozování nebo znečišťování majetku. Mohl jsem tak vidět házení kamenů a bahna na fasádu domu, kreslení po zdech, rozbíjení vraků aut v bezprostřední blízkosti domu, lámání prken z dřevníku apod. a to vše bez jakéhokoliv zájmu dospělých. Jak jsem také pozoroval, ti většinu svého času trávili ve svých bytech u hlasitě puštěných televizorů. Dva z informantů se také shodují na tom, že velkou část nepořádku a poničení budovy mají na svědomí právě **děti bez dozoru** [I č. 2, ř. 370-371 a I č. 3, ř. 39-40 a ř. 324-325]. V této souvislosti také dva dotazovaní poukazují na chybějící hřiště pro děti v lokalitě [I č. 1, ř. 124-125 a I č. 3, ř. 101-104].

Na špatné hygienické zázemí Velké Šindelny upozorňovali opakovaně a oprávněně všichni dotazovaní, ale sami se o nápravu nesnaží ani pravidelným úklidem společných prostor. Současný špatný stav a nepořádek neřeší, zvykli si na něj. Dotazovaní opakovaně uvedli, že se za bydlení na Velké Šindelně stydí a také se stydí pozvat si své kamarády. Kromě deklarované snahy o přestěhování, nedělají pro zlepšení současné situace prakticky nic. Přístup obyvatel Malé Šindelny ke svému bydlení je zcela odlišný. Domnívám se, že jako pozitivně působící faktor, který přispívá k lepší **kultuře bydlení** na Malé Šindelně, je existence noclehárny pro potřebné v této budově. Zejména pak každodenní docházení pracovníků charity. Hlavní důvod ale spatřuji v tom, že si její nájemníci uvědomují zlepšení svých podmínek po přestěhování a na rozdíl od obyvatel Velké Šindelny považují svou bytovou situaci za vyřešenou a definitivní a tomu odpovídá chování v domě a jeho bezprostředním okolí [I č. 3, ř. 193]. Zde je tak z části uvedena odpověď týkající se budoucnosti a **perspektivy obyvatel**.

Součástí výzkumu byla i otázka zjištění perspektivy k opuštění lokality pro zdejší obyvatele. Jak bylo výše uvedeno, obyvatele Malé Šindelny jsou se svým bydlením spokojeni a většinou nedeklarují snahu odejít. Zůstávají zde pouze lidé, kteří na možnost lepší budoucnosti rezignovali. Celkem výstižně to popsal informant z Malé Šindelny: „...*Kdyby se ty lidi snažili, tak na tej Šindelně (na Velké Šindelně, pozn. autora) zůstat nemusí. Nemusí. Jasně, nejde je to vzít za ruku a takle. Musí to každej pochopit jo, zkrátka. Dokavad to někdo nepochopí, tak je to špatný. Co von by se staral támle někdo, když neplatí nájem, nic, a čekaj, až ho vystěhujou, takže takovému je to šumafuk, jo... Zůstali tam jen takový, ty co zkrátka nemaj zájem. A jenom to vokecávaj. Nejdřív si musej udělat pořádek a pak teprv něco mluvit. Nemůže se chovat jako zvíře a chtít něco naráz. To nejde*

ne? Potřebujou dát ruku. Tu pomocnou ruku, jo. Voni sami na to nemaji, jo. Zákonitě jo“ [I č. 3, ř. 157-161 a 205-208].

Oba informanti z Velké Šindelny deklarovali vůli odejít z Velké Šindelny a popsali i pokusy, které dokládaly jejich snahu [I č. 1, ř. 193-247 a I č. 2, ř. 186-192 a ř. 251-269]. Neromský dotazovaný informant z Velké Šindelny zdůvodňoval setrvání své domácnosti v lokalitě zejména vysokou obsazeností nájemního bydlení a finančními aspekty, jako je vysoké nájemné nebo potřeba složení kauce. Romský informant naproti tomu viděl svůj neúspěch ve svém etnickém původu [I č. 1, ř. 216-224]. Další romský informant ještě tyto důvody konkretizuje: *„Nikdo je neveme! Nikdo je neveme, nikdo si je neveme na triko, takovýdle lidi. Si ověřej, jak to maj a todle. Kdo si nechá zdemolovat barák nebo byt? Je to vo ničom. Odsad' se už nikdo nedostane. Jedině soudní vystěhování a hotovo, jo“* [I č. 3, ř. 130-133].

Výše uvedené výroky romských dotazovaných se dají interpretovat jako pocit určité stigmatizace na základě etnického původu a místa současného bydliště.

4.1.5 Zvířata, běžte do lesa!?! – přemístění z centra do okrajové lokality města

Vzhledem k tomu, že si ještě celkem dobře pamatuji proces stěhování obyvatel z PekHausu v centru města na jeho okrajovou část, zajímalo mě, jak se s odstupem času dívají na tuto událost samotní protagonisté a jak ji po uplynulém čase vnímají. Tehdy záměr přestěhování jítřil emoce mezi obyvateli PekHausu a představitelé města je museli na opakovaných setkáních seznamovat se svými záměry. Snahou bylo zjistit, zda přestěhování vnímali jako „odstrčení na okraj“, jako prostorové vyloučení. S tím souvisela ta část rozhovorů, která se týkala minulosti bydlení dotazovaných. Dva z nich byli přímými účastníky tohoto stěhování. V této fázi rozhovoru a po položení otázky, jak tehdy vnímali přestěhování, jsem očekával, že se o události rozpovídají, ale opak byl pravdou. Po nepochopení otázky jsem se je snažil nasměrovat, ale více hovořili o materiálních aspektech, jako srovnávání vybavenosti, velikosti bytu, nedostupnosti dětských hřišť apod. [I č. 3, ř. 43-44 a ř. 176-181 a I č. 1, ř. 127]. Nakonec mi nezbyla jiná možnost nežli v rozporu s pravidly vedení výzkumného rozhovoru položit otázku tak, aby jí pochopili, tedy jestli se cítili odstrčení, resp. zda vnímali přestěhování tak, že je chtějí uklidit. Otázka se tím stala zavádějící (*mea culpa*), takže je nutné brát odpovědi s patřičnou rezervou a v širším kontextu. Domnívám se, že odpovědi informantů mají přímou souvislost s tím,

jak byli v době provádění výzkumu spokojeni se svou bytovou situací. Informant č. 3 z Malé Šindelně si sice myslel, že je tehdy představitelé města chtěli mít pohromadě, aby měli ve městě větší klid. Podle jeho názoru se problém jen přesunul o kousek dál. Nicméně odstrčený se sám informant být necítí a již by neměnil [I č. 3, ř. 174-195].

Názorový protipól v této otázce reprezentuje informant č. 1 žijící na Velké Šindelně: „*No my sme poměrně odstrčený pryč, no. A to je hlavně blbý. My sme, jako by sme byli zvířata běžte do lesa. A prostě my sme bydleli v Růžový ulici (v PekHausu, pozn. autora) jsme bydleli s lidma jo, s českýma lidma jsme prostě bydleli a ted' nás dali jako do lesa. To je hodně blbý...*“ [I č. 1, ř. 133-135]. I druhý neromský informant se vyjadřuje v podobném duchu: „*Já sem tam nebydlela (v PekHausu, pozn. autora), ale vim, že voni tam bydleli. Jo a ted' je najednou je šoupnou sem. Mně to taky tak připadá, že se jich chtěli zbavit a strčili je sem*“ [I č. 2, ř. 319-321].

4.1.6 Sociálně patologické jevy v lokalitě Šindelná

V lokalitě je zřejmá i velká koncentrace sociálně patologických jevů. Obyvatelé domu jsou z velké části dlouhodobě nezaměstnaní a potýkají se s vysokou zadlužeností. Lidé z Velké Šindelně si často v tomto směru nejsou schopni plnit své povinnosti (zejména z důvodu dlouhodobého neplacení nájemného) a proto musí využívat této formy náhradního ubytování. Podle sociálních pracovníků je jednou z příčin problémů i nedůsledný přístup rodičů k výchově dětí, k dodržování povinností a ke vzdělání. Zejména z těchto důvodů a z důvodu vyskytující se kriminality již u dětí, je u deseti z nich stanoven soudní dohled nad výchovou (Občanský zákoník, § 925 odst. 1, písm. b a odst. 2). Se třemi dětmi pracuje probační a mediační služba v rámci soudem stanoveného opatření. Z toho vyplývá, že se tyto děti již dopustily činu jinak trestného, který byl následně soudem projednán (Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, § 93, odst. 1, písm. e). Z rozhovoru se sociálními pracovníky jsem zjistil, že většina dětí vykazuje neúměrně vysoké absence ve škole omlouvané rodiči. Školská zařízení si také stěžují na slabou domácí přípravu. Kouření se stává samozřejmostí bohužel již u dětí ve věku kolem deseti let. Lokalita je zatížena majetkovou kriminalitou ať už ve formě výše uvedeného poškozování majetku města, nebo ve formě zcizování majetku [I č. 2, ř. 237]. Velká část kriminality v lokalitě je latentní – zůstává neoznámená. Během výzkumu se jeden z mých informantů dokonce ocitl v cele předběžného zadržení z důvodu podezření ze spáchání násilného trestného činu. Pokus

získat přesnější údaje o kriminalitě v lokalitě byl neúspěšný, protože Policie České republiky ani Městská policie Jindřichův Hradec bohužel nevedou statistiky podle jednotlivých lokalit.

4.2 Mediální obraz lokality Šindelna

Lokalita Šindelna je mezi obyvateli Jindřichova Hradce známá jako „*místo, kde bydlí cikáni*.“ Z tohoto důvodu se nabízí otázka, jakou úlohu ve vzniku tohoto povědomí občanů města hrají média. Výstupy těchto médií byly pouze posuzovány z hlediska obsahu jejich sdělení, a to na čistě informační a na negativně vyznívající (sdělení o kriminalitě nebo negativních jevech...). Tato podkapitola je spíše doplňková a netvoří nosnou část práce.

Jediné obrazové médium, které působí v Jindřichově Hradci je Jindřichohradecká televize. Ta vysílá v Jindřichově Hradci prostřednictvím kabelové televize. Na základě mé žádosti jsem obdržel dvě krátké reportáže (spíše informační zpravodajské vstupy) z archivu televize. Jedna byla z roku 2001 a zachycovala slavnostní otevření bytového domu Velká Šindelna tehdejšími představiteli města. Druhá reportáž se nesla v podobném duchu a byla z konce roku 2012, kdy se otevíral po rekonstrukci bytový dům Malá Šindelna. Reportáž byla z části věnovaná nově zřizované noclehárně pro bezdomovce.

Tištěný Jindřichohradecký deník vydavatelství Vltava – Labe Press má svou internetovou mutaci. Z tohoto zdroje se mi podařilo dohledat celkem dvanáct článků, jejichž tématem bylo dění na Šindelně, nebo článků jinak zásadnějším způsobem souvisejícím s lokalitou a tématem mého výzkumu. Nejstarší zmínka je z roku 2007. Celkem čtyři zpravodajské články se týkají rekonstrukce Malé Šindelny, jejího otevření a otevření v něm sídlící noclehárny pro potřebné. Ve dvou z těchto článků musel starosta města (např. Soldán, 2012a) a v dalším pak místostarosta dementovat zvěsti, že chce město do místa sestěhovat nepřizpůsobivé občany i z jiných měst (Soldán, 2012b).

Dva články o Šindelně se věnují problematice nadměrného chovu psů v lokalitě. Další dva články jsou z kategorie kriminální rubriky a informují o krádeži, která se stala v objektu Velké Šindelny. Další články jsou ryze informativní a nemají žádnou negativní konotaci. V jednom článku popisuje pracovnice odboru bytového hospodářství MěÚ Jindřichův Hradec strukturu obyvatel lokality z pohledu dlužného nájemného. Jediný

článek představující reportáž přímo ze Šindelny je založen pouze na výpovědích tehdejších nájemníků, kteří si stěžují na nemožnost získání kvalitnějšího bydlení (Novotná, 2008).

S velice vstřícnou reakcí jsem se setkal v redakci bulvárně laděného měsíčníku Žurnál. Bohužel jejich internetová verze funguje až od počátku roku 2011. Ostatní články jsem dostal k dispozici formou fotokopíí přímo z časopisu, které nebyly datovány a některé ve formátu Word, takže na ně nelze odkazovat (jsou k nahlédnutí u autora práce). Jednalo se celkem o deset článků, jejichž hlavním tématem je Šindelna. Jeden článek vypouští do mediálního prostoru fámu o záměru sestěhovat Romy z jiných míst v České republice do nově rekonstruovaného bytového domu Malá Šindelna (Doseděl, 2012a). Následuje rozhovor s místostarostou města Jindřichův Hradec, který tuto fámu popírá (Doseděl, 2012b). V krátkém sloupku vyšla i informace o provedení kontroly městskou policií za účelem dodržení poplatkové povinnosti v souvislosti s chovem psů, při které byl odhalen černý odběr elektřiny na Velké Šindelně.¹⁶

Starší články datované do roku 2006 až 2007 se věnovaly otrěsným hygienickým podmínkám, které v místě panovaly a stížnostem tamních obyvatel. Čtyři články pak formou rozhovorů a písemných reakcí posloužily tehdejším obyvatelům k vyřizování osobních účtů a vzájemných neshod a osočování prostřednictvím bulvárního časopisu. Ty byly navíc doplněny fotografiemi, které ukazovali tamní realitu z estetické stránky (například hrající si děti mezi rozebíranými vraky automobilů, nebo nepořádek kolem kontejnerů). Fotokopie vybraných článků je přílohou této práce č. 7. Kromě vyjádření představitelů města měly všechny uveřejněné příspěvky silně negativní konotaci a nutno podotknout, že na tom měli velkou zásluhu sami obyvatelé lokality Šindelna.

Nicméně lze konstatovat, že vzhledem ke společenské důležitosti tématu nebo k jeho atraktivitě z pohledu bulváru, zůstává lokalita Šindelna zejména vzhledem k počtu uveřejněných příspěvků na okraji zájmu médií.

¹⁶ Pozn.: I přes tato zjištění v roce 2012, černé odběry elektrického proudu probíhaly i během tohoto výzkumu.

4.3 Sebereflexe výzkumníka

Tuto kapitolu zařazuji do své práce z důvodu snahy o co největší objektivizaci a důvěryhodnost výsledků výzkumu. Domnívám se, že je nejvhodnější jí zařadit ještě před závěrečné shrnutí výsledků výzkumu a diskursem o nich, aby si případný čtenář mohl sám utvářet své názory, nebo vzít v potaz možné ovlivnění výzkumu mou osobou.

Od roku 1997 do roku 2014 jsem pracoval jako strážník Městské policie v Jindřichově Hradci. Po dokončení bakalářského studia sociální pedagogiky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích jsem našel uplatnění jako kurátor pro děti a mládež na oddělení sociálně právní ochrany dětí na Městském úřadě v Jindřichově Hradci, kde pracuji doposud. Z těchto důvodů mám přístup k informacím a spisům vedených sociálními pracovníky odboru sociálních věcí. Presentace těchto výsledků je z objektivních důvodů možná pouze v obecné rovině, bez možnosti identifikace osob žijících v lokalitě. V Jindřichově Hradci nežiji a ani jsem nikdy nežil. Snazší byl z pohledu mého pracovního zařazení přístup k informacím o lokalitě i z jiných odborů úřadu, které mají s lokalitou co do činění.

Dva z informantů, kteří poskytli rozhovor pro účely tohoto výzkumu, si mě pamatovali z dob působení v uniformě strážníka, avšak bez jakékoliv přímé vzájemné osobní zkušenosti. Všichni tři informanti, kteří poskytli rozhovor, byli seznámeni se skutečností, že pracuji na odboru sociálních věcí. Předem byli poučeni o tom, že jejich odpovědi uvedené v rozhovorech nemohou ovlivnit jejich současnou situaci a to ani do budoucna, protože to ani přímo neumožňuje mé pracovní zařazení. O mém minulém i současném zaměstnání věděla i většina ostatních obyvatel lokality, se kterými jsem přišel během svého výzkumu do kontaktu. Měl jsem díky těmto skutečnostem pocit, že byly zúčastněné osoby více otevřené k odpovědím, neostýchaly se, projevovaly ochotu a vstřícnost. Byl jsem zván nejen poskytovateli rozhovorů do domácností, bylo mi nabízeno pohoštění a absolvoval jsem i mnoho rozhovorů s místními mimo téma výzkumu. Nutno podotknout, že některé osudy lidí lokality a jejich problémy byly pro mě velice zajímavé. Zcela jistě mi k těmto „otevřeným dveřím“ jako výzkumníkovi velice pomohlo, uvedení do lokality sociálními pracovníky, které s obyvateli dlouhodobě pracují a ke kterým tito lidé chovají i jistou důvěru. Ta se pak přenesla částečně i na mou osobu. Ze strany informantů mi byla dokonce nabídnuta další

spolupráce. Nevím, zda šlo o vyjádření zájmu o výzkum, nebo o výraz projevu slušnosti za předanou krabičku cigaret, kterou ode mě dostali za poskytnutý rozhovor.

Vzhledem k získaným profesním zkušenostem a dalo by se říci i navzdory těmto občas negativním zkušenostem, si dovoluji tvrdit, že nejsem zatížen předsudky týkajícími se sociálně znevýhodněných osob. Dokladem toho by mohla být moje pravidelná účast jako vedoucího oddílu na výchovně rekreačních táborech pro děti ze sociálně znevýhodněných rodin, které pravidelně pořádá odbor sociálních věcí, kde nyní pracuji. Díky těmto získaným zkušenostem a dosavadnímu získanému vzdělání se snažím na problematiku lokality nahlížet v širších souvislostech. Během pobytu v lokalitě jsem přemýšlel o tom, proč ti lidé žijí tak, jak žijí a jak učinit jejich život kvalitnější. Nehledat nutně chyby jenom u nich samotných.

Při výzkumu jsem se v mnoha případech dostával do situací, kdy jsem byl nucen „upozadit v sobě sociálního pracovníka“ a držet se striktně dané role výzkumníka. Jednalo se například o situace, kdy jsem znal některá fakta od sociálních pracovníků, ze spisů na oddělení sociálně právní ochrany dětí nebo z vlastního pozorování sociální reality. Jednalo se zejména o případy, ve kterých účastníci výzkumu interpretovali nějaké jevy nebo události, které ve skutečnosti byly jinak. Své chyby nebo neznalosti vykládali, jako chyby druhých. V některých chvílích bylo opravdu těžké nechat věcem přirozený průběh a zůstat mimo děj.

Během provádění výzkumu došlo mezi mnou a obyvateli bytových domů lokality Šindelna k navázání určitého vztahu, který se projevuje například při náhodných kontaktech po ukončení výzkumu, kdy mě lidé z lokality poznávají, srdečně zdraví a aktivně se navazují zdvořilostní rozhovory.

Přes výše uvedené jsem si vědom toho, že můj přístup může být v některých ohledech subjektivní a že by mohl být například ovlivněn mým hodnotovým systémem nebo osobními zkušenostmi (Hendl, 2012, s. 146 a s. 391).

5 ZÁVĚREČNÉ SHRNU TÍ - DISKUSE O VÝSLED CÍCH VÝZKUMU A DOPORU ČENÍ PRO PRA XI SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

5.1 Výhody a nevýhody bydlení v lokalitě Šindelna

Výhody bydlení v lokalitě Šindelna, které uvádí její obyvatelé a které jsem zjistil během výzkumu, jsou následovné. Jde o klidnou lukrativní lokalitu na okraji města v docházkové vzdálenosti od centra města, v jejíž blízkosti se nachází stále se rozrůstající čtvrť novostaveb. Ve městě, v obci s rozšířenou působností, je dostupné velké množství sociálních služeb jak zajišťovaných veřejným sektorem, tak prostřednictvím neziskových organizací. Lokalita má bezprostřední návaznost na cyklostezku směrem k centru města a také přímé autobusové spojení. Přilehlé pozemky, které jsou také v majetku města, lze dále využít například k chovu drobného zvířectva apod. Za hlavní výhodu však považuji finanční dostupnost bydlení.

Za nevýhodu bydlení v lokalitě Šindelna považují její obyvatelé zejména *vzdálenost od centra města*. Vzdálenost jako nevýhodu by však mohli uvádět i jiní obyvatelé města, kteří žijí v přilehlých či vzdálenějších lokalitách od centra, nebo v místních částech. Pravdou však je, že si obyvatelé lokality Šindelna nevybrali toto místo na bydlení dobrovolně, ale byli většinou donuceni okolnostmi buďto z vnějších příčin (stěhování z PekHausu), nebo z vlastního přičinění (dluhy na nájemném). U části z nich se jedná o kombinaci obou příčin.

Pro početné rodiny jsou jednopokojové byty opravdu malé. Devět osob na 35 čtverečních metrů je *bydlení s minimálním životním prostorem* bez jakékoliv možnosti soukromí pro jednotlivce. Nutno však poznamenat, že si tyto vícečetné rodiny přivedly na svět většinu svých dětí již do stávajících podmínek. Navíc si ještě sami tento prostor zmenšují přítomností psů a koček v bytě.

Uváděné *vysoké náklady za služby* spojené s bydlením jsou velice diskutabilní. Vysoké nedoplatky jsou způsobeny samotnými obyvateli – krádežemi elektrické energie a tolerancí těchto krádeží, nedodržováním pravidel v nakládání s odpady apod.

Sestěhování většího množství problémových osob je relevantní argument. V době prosazování sociální inkluze marginalizovaných osob a skupin se jeví jejich centrování do jednoho místa jako kontraproduktivní. Na druhou stranu je třeba připomenout, že v minulosti došlo k přestěhování obyvatel z budov PekHausu v havarijním stavu do budov

jiných a do nových bytů. Budovy nyní slouží k nouzovému řešení bytové situace obyvatel a záleží zejména na nich samotných, zda svou bytovou situaci do budoucna zlepší.

Špatná vybavenost budov, a to zejména s ohledem na hygienické zázemí je neodiskutovatelná. Pokud ale vezmeme v potaz argument, že bydlení je určeno jako nouzové řešení pro neplatiče nájemného, tak je omezení vybavenosti na minimum celkem pochopitelné. Pravděpodobně by mělo působit i jako motivační faktor k aktivizaci dotčených osob, vedoucí k pozitivní změně jejich bytové situace.

Pocit *stigmatizace* zejména na základě etnického původu a na základě místa současného bydliště s pověstí vyloučené lokality má svůj základ v reálných zkušenostech obyvatel Šindelny. Ucházet se jako příslušník romského etnika navíc s trvalým bydlištěm na Šindelně o pronájem bytu v Jindřichově Hradci a blízkém okolí, skýtá jen malou šanci na úspěch.

Obyvatelům lokality *chybí hřiště* s herními prvky pro děti. Tato hřiště jsou běžně dostupná na větších sídlištích, nebo v městském parku v centru města. Vezmeme-li v úvahu současné chování obyvatel k majetku města, nízký počet dětí, z nichž se část věkem blíží ke zletilosti, je asi nereálné požadovat po místní samosprávě vybudování homologovaných hřišť. Hodnota jednotlivých herních prvků se přitom pohybuje v desetitisícových částkách a jejich životnost je, mírně řečeno, nejistá.

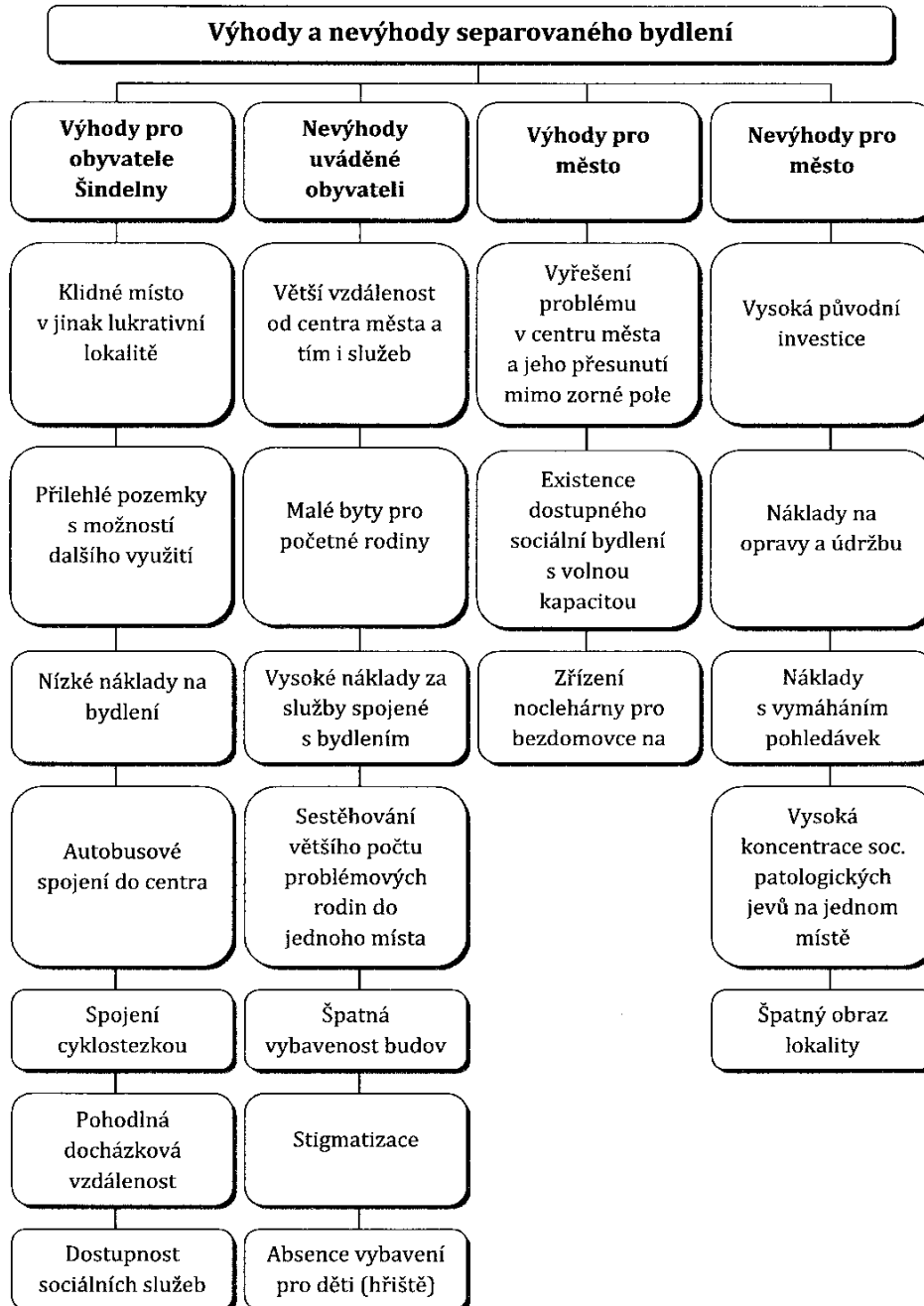
Město může vidět výhody „centrování“ nepřizpůsobivých obyvatel do lokality Šindelna pragmaticky. Bytové domy Velká Šindelna a Malá Šindelna poskytly Městu možnost přemístění většiny sociálně nepřizpůsobivých obyvatel z Pekhausu, který se nacházel v centru města a byl v nevyhovujícím havarijním stavu. Jiná, ekonomicky únosná možnost, kam přestěhovat větší počet obyvatel pravděpodobně tehdy neexistovala. Došlo tím však k *přesunutí sociálního problému* na okraj města, mimo zorný úhel veřejnosti. Malý mediální zájem je toho také důkazem. *Vysoká kapacita* a volné místnosti dávají městu možnost, jak pomoci lidem, kteří se většinou dostali do problémů s placením nájemného, poskytnout jim alespoň nějaké bydlení a dát jim tak prostor k úpravě své životní situace. Nelze zpochybňovat přínos *vybudování noclehárny pro lidi v nouzi* v rámci rekonstrukce Malé Šindelny s kapacitou, která je zejména v zimních měsících plně využívána.

Nevýhodou pro město je jeho nařčení ze separace minoritních skupin, občanů města Jindřichova Hradce. Silným protiargumentem města je investice do lokality Šindelna.

Vysoké finanční náklady a energie pracovníků města, kterou vložily, nekorrespondují se znevýhodňováním dotčené skupiny obyvatel. Všichni obyvatelé tehdejšího PekHausu šli do nového a většina z nich i do lépe vybaveného prostředí. *Vyšší investice* do Malé Šindelny z vlastních prostředků, byla kompenzována rozšířením sociálních služeb ve městě. *Vyšší náklady* na údržbu budov a na vymáhání pohledávek na nájemnících se potom projevují v nižších zpětných investicích. *Špatná pověst lokality* pak může mít například vliv na cenu přilehlých pozemků, z nichž jsou některé také v majetku města.

Omezit rozdělení výsledků zjištěných výzkumem pouze na výhody a nevýhody centrování (separovaného) bydlení v lokalitě Šindelna by bylo nepřesné a nepřehledné. Proto jsem zvolil podrobnější členění výsledků zejména s ohledem na subjektivitu názorů tamních obyvatel. Některé obyvateli Šindelny uváděné nevýhody separovaného bydlení v lokalitě lze argumenty vyvrátit, s jinými je možné bez výhrady souhlasit a s některými lze polemizovat. Uvedená výzkumná zjištění o nevýhodách a výhodách centrování sociálně nepřizpůsobivých obyvatel v lokalitě Šindelna jsem zřehlednil v tabulce č. 4 na straně 64 této práce.

Tab. č. 4: Přehled výhod a nevýhod separovaného bydlení v lokalitě Šindelna

5.2 Doporučení pro praxi sociální pedagogiky

Cílem mého výzkumu bylo podrobně zjistit, analyzovat a popsat sociální situaci v lokalitě Šindelna v Jindřichově Hradci, lokalitě relevantní pro výzkum v sociální pedagogice. Konkrétně se jednalo o dva bytové domy lokality Šindelna, která se nachází na okraji města Jindřichův Hradec. Ačkoliv větší část obyvatelstva lokality tvoří Romové, nechtěl jsem problematiku předmětu výzkumu omezovat na toto téma. Některé související aspekty je však třeba brát v potaz. Zejména se to ukázalo na typickém životním stylu romského etnika a některých jeho specificích. Během výzkumu jsem zjistil a v práci pak pojmenoval některé výhody a nevýhody centrování (separovaného) bydlení do okrajové lokality určené především pro bydlení lidí, kteří mají problémy s placením nájemného. Pokusil jsem se zjistit, jaké jsou vyhlídky současných obyvatel Šindelny na zlepšení jejich bytové situace. Je třeba od sebe odlišit bytové domy Velkou Šindelnu a Malou Šindelnu, a to nejen po vizuální stránce. Z pohledu mé práce je stěžejní Velká Šindelna. Malá Šindelna dává příklad a ukazuje možnou alternativu.

Velkou Šindelnou prošlo velké množství lidí. Mnoho z nich tu bydlelo pouze krátkodobě a nečekali, až jim někdo něco nabídne nebo něco zařídí, ale raději vyvinuli vlastní iniciativu a sehnali si bydlení jiné. Prostě nechtěli žít v podmínkách, které na Velké Šindelně panují. Vím o rodinách, které si sehnaly bydlení mimo Jindřichův Hradec v menších obcích, nebo žijí v nájemných bytech přímo v Jindřichově Hradci. Část z těchto rodin raději řešila své bydlení prostřednictvím veřejných ubytoven, kde je úroveň ubytovacích služeb sice nízká a nájemné dražší, ale stále je tam kvalita bydlení vyšší než na Šindelně.

Společným jmenovatelem pro většinu obyvatel Velké Šindelny je fenomén *rezignace obyvatel na jejich sociální situaci*. Je nepochybné, že nějaké pokusy k získání jiného bydlení v minulosti provedli, ale velmi často už je jejich snaha pouze deklarovaná. Svou snahu vzdali a přežívají tam, kde jsou. Překážky pro jejich marné snažení vidím především v jejich neschopnosti zvládat své finance a neschopnosti zbavit se dluhů. Iniciativa těchto lidí se omezila již jen na nutnou spolupráci s úřady a v čekání. *Na co?* V rozhovorech s lidmi ze Šindelny jsem se často setkával se slovními spojeními typu: „Proč nám tu neudělají sprchové kouty?...“, „kdyby tu aspoň vybilili...“, „měli by tu dětem postavit hřiště...“, „měli by tady s tím něco udělat...“ Rezignovali na řešení své situace a čekají, až s tím NĚKDO NĚCO UDEĚLÁ! Setkal jsem se například s tím, že si v rodině dlouhodobě nezaměstnaného vyučeného malíře stěžovali na stav stěn v bytě i ve

společných prostorách. Na Velké Šindelně jsem nezaznamenal ani náznaky nějaké vlastní iniciativy ke zlepšení stávajícího bydlení. Na druhou stranu na přímou otázku jsou ochotni připustit, že město do jejich bydlení investuje nemalé peníze a tedy že nejsou na okraji jeho zájmu: „...*Město třeba kolikrát přišlo a dalo jim to do kupy. Chodby jak... Kolikrát se tam už se tam opravovaly i malovaly, jo. Dodělávaly, jo. Město jako, staralo se, jo... Ted' už je to jako jiný, jo. Se jim do toho moc nechce. Ale asi to budou taky dělat, jo...*“ [I č. 3, ř. 287-292].

Lokalita je zatížená celou řadou sociálně patologických jevů. Dlouhodobá nezaměstnanost a úplná závislost na sociálních dávkách, kriminalita, celá škála dalších závislostí (tabakismus, alkoholismus, gambling, drogy), nízká vzdělanost dospělé populace a malá motivovanost ke vzdělávání dětí, často špatný zdravotní stav apod. Důsledky přítomnosti výše uvedených faktorů potom výstižně popisuje Sýkora (2010, s. 18-19) jako adaptaci na tyto podmínky, kdy se často vytvářejí specifické hodnoty a normy v komunitě, mezi něž patří důraz na přítomnost, neschopnost a možná i ztráta vůle nebo rezignace plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnost či přesvědčení, že člověk může ovlivnit svojí sociální situaci (podobnost s tradičním modelem hospodaření typickým pro romské rodiny?, pozn. autora)¹⁷.

Současná situace se mi jeví jako zakonzervovaná. Obyvatelé Velké Šindelny nejsou bez domova a mají střechu nad hlavou. Jsou sice nepřizpůsobiví, jejich životní způsob by byl pravděpodobně při společném soužití většinové společnosti na obtíž a působil by nemalé problémy. Jsou však v okrajové čtvrti města. Tam je nikdo nevidí, nedělají ostudu, nikoho neruší a nepřekáží. O to, aby neskončili na ulici, se starají sociální pracovníci a úředníci místní samosprávy. Pomáhají spravovat rodinné rozpočty, platit nutné položky, dohlížejí na děti, aby měly zajištěné základní potřeby a plnily alespoň základní školní docházku. Nepořádek kolem budovy uklidí jednou za čas technické služby města a místo polo-rozebraných dřevěných kolníků nechá město postavit zděné, aby je již nešlo rozebrat a použít jinak. Veřejná správa není k obyvatelům lokality Šindelna lhostejná, ale stejně její činnost a činnost města **pouze udržuje status quo**.

Do těchto podmínek v útlém věku přišla, nebo se zde rovnou narodila další generace, která v současné době dospívá. Tyto děti, které tvoří prakticky polovinu obyvatel lokality Šindelna, nepoznaly za svůj život nic jiného. V lokalitě se tak postupně vytvořil a vytváří

¹⁷ Srovnej s tradičním modelem hospodaření romské rodiny v kapitole 4.2.6 (Hübschmannová, 1998, s. 37)

transgenerační vzorec, který je bez zásahu společnosti předem odsouzen ke svému opakování. Existuje velká pravděpodobnost hraničící s jistotou, že tyto děti nebudou žít jinak, než jejich rodiče. Tento životní způsob budou považovat za standard. Jsem také přesvědčený, že kdyby se nyní najednou podařilo zajistit kvalitnější bydlení pro obyvatele Velké Šindelny mimo lokalitu, v prostředí tržních nájemních vztahů, tak se drtivá většina z nich po nějaké době vrátí zpět. Tímto směrem cesta nevede.

Přehlížením nebo ignorováním této problematiky si zainteresované strany zakládají na dlouhodobý problém. Negativní důsledky se zcela jistě a ve větší míře projeví v budoucnu. Jejich řešení bude nákladné a dojde k dalšímu, ještě většímu zatížení veřejných rozpočtů. Jak tomu ale předejít? Domnívám se, že jediný možný způsob zlepšení jejich situace je možný jen prostřednictvím jich samotných. Některé možnosti se zde pokusím nastínit, přičemž využiji i několik myšlenek informanta z Malé Šindelny.

Na řešení by se měly podílet nejen instituce státní správy a samosprávy, ale i ve městě působící neziskové organizace. Východisko spatřuji v **pomoci ve formě mentoringu**. Zde se dle mého názoru otevírá obrovský prostor právě pro sociálního pedagoga. Předmětem zájmu sociálního pedagoga jsou mimo jiné společenské problémy, které vznikají v souvislosti s chudobou, nezaměstnaností, sociálními deviacemi apod. Jeho cílem pak je především pomoci postiženým jedincům a skupinám v jejich nenásilném začlenění do společnosti tím, že se stanou soběstačnými a tohoto začlenění dosáhnou také vlastní iniciativou (Procházka, 2012, s. 67). Sociální pedagogika je dle různých odborníků (Bakošová, Hroncová, Ondrejko In Procházka, 2012, s. 68) „...konkrétní sociálně výchovná činnost s důrazem na prevenci a intervenci do socializačních procesů, a to zejména u ohrožených a sociálně znevýhodněných skupin dětí, mládeže i dospělých.“

V této souvislosti výstižně a přiléhavě popisuje roli sociálního pedagoga Kraus (2000, s. 43-50), který vidí sociálního pedagoga výchovně působit tam, kde přispívá k utváření zdravého způsobu života především tam, kde prostředí působí na jednotlivce nebo skupiny destruktivním, nebo nekreativním způsobem v uspokojování potřeb. V první rovině se jedná o primární sociálně výchovnou činnost ve směru profylaxe a kompenzace. Druhá rovina, z pohledu mého návrhu důležitější, spočívá v manažerské sociálně pedagogické činnosti v oblasti různých institucí. Tato činnost v sobě zahrnuje složku organizační, metodickou, koncepční nebo vzdělávací (tvorba programů a projektů).

Možnou pomoc tedy spatřuji v **koordinované spolupráci profesionálních pracovníků – sociálních pracovníků, zainteresovaných zastupitelů a úředníků města, pracovníků neziskových organizací pod odborným vedením a gescí sociálního pedagoga.** Podmínkou a nutností je získat dobrovolníky, kteří by byli schopni a ochotni poskytnout svůj volný čas. Inspirovat se lze např. v projektu 5 P neziskové organizace Hestia (Program 5 P, 2015), nebo v projektech neziskové organizace Lata (Ve dvou se..., 2015). Tito dobrovolníci by dlouhodobě a všestranně pracovali s rodinami a jejich dětmi ve všech aspektech denního života. Případné investice z veřejných peněz by neměly směřovat do údržby lokality prostřednictvím firem, ale k financování materiální stránky těchto projektů. Za pomoci mentorů by probíhaly nejen úklidové práce, ale třeba drobné opravářské práce. Dobrovolníci by nenásilným a přirozeným způsobem motivovali rodiny ke zlepšení životního stylu, přístupu ke vzdělání, nebo ke spoluzodpovědnosti za podobu svého životního prostoru. Participace obyvatel na opravách a údržbě by patrně přispěla i ke zlepšení jejich vztahu ke společně užívanému majetku. Pravidelnost při těchto činnostech a možnost alespoň nějakého přivýdělku by mohla přispět k oživení, nebo alespoň částečnému znovuvytvoření pracovních návyků dlouhodobě nezaměstnaných práce-schopných obyvatel.

Jsem si vědom faktu, že nebude jednoduché dobrovolníky pro tuto dlouhodobou činnost získat. Nejrychlejší možností je oslovit poskytovatele sociálních služeb včetně neziskových organizací, které již v Jindřichově Hradci působí, zda mají možnost pro takový projekt získat ochotné a vhodné spolupracovníky (Katalog poskytovatelů sociálních..., 2013). Zde se přímo nabízí spolupráce s orgány Jihočeského kraje a oslovení příslušných pracovních skupin, které působily při vytváření Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb pro období let 2014-2016 (Jihočeský kraj, 2013, s. 68 a 87). Jednou z priorit tohoto plánu je právě **podpora dobrovolnictví** (tamtéž, s. 150).

Další možnost se nabízí například v oslovení studentů Vysoké školy ekonomické (VŠE Praha), fakulty managementu v Jindřichově Hradci, kde existuje samostatná katedra společenských věd. Dále by bylo možné oslovit vystudované sociální pedagogy, kteří mají potřebnou kvalifikaci pro práci s minoritami a studenty. Řada těchto studentů a absolventů žije v Jindřichově Hradci nebo blízkém okolí a někteří stále ještě studují například na pedagogické, teologické nebo zdravotně-sociální fakultě Jihočeské univerzity sociálně zaměřené studijní programy. Ti se také často hlásí na praxi na odboru sociálních věcí Městského úřadu v Jindřichově Hradci.

Na příkladu Malé Šindelny je patrný pozitivní vliv alespoň částečné **pravidelné přítomnosti pracovníků Charity** v souvislosti s provozem noclehárny v nočních hodinách. V tomto směru by stálo za zvážení **zavedení částečného režimového systému bydlení** na Velké Šindelně. Za tímto účelem by se však musela zajistit nepřetržitá služba například pracovníka Charity ve funkci správce, který by „důsledně“ dohlížel na řádné fungování domu, jako je úklid společných prostor nájemníky domu, zamezení krádeží elektřiny, zamezení pohybu a pobytu osob, které nemají v domě nájemní smlouvu a na dodržování stanoveného domovního řádu. Samozřejmě jsem si vědom skutečnosti, že tak dochází k jistému omezení osobních svobod dotčených, ale jsem přesvědčen, že by to bylo vyváжено pozitivními změnami v kultuře bydlení. Pro další argument na podporu tohoto způsobu řešení není třeba chodit daleko. Několik soukromých ubytoven, s nájemníky podobnými těm z lokality Šindelna, funguje v Jindřichově Hradci (Ubytovna Beruška, Ubytovna Otín a Ubytovna Slovan). Na jedné z těchto ubytoven funguje nepřetržitá recepce a na dalších dvou jejich majitelé přímo bydlí.

Závěrem považuji za nutné zmínit nedostatek ve školském systému, který je nastaven v Jindřichově Hradci a který se dětí z lokality Šindelny bezprostředně dotýká. Jak již bylo výše uvedeno, všechny základním vzděláváním povinné děti ze Šindelny navštěvují praktickou školu. Zatím nevyřešeným problémem v Jindřichově Hradci je absence vzdělávacího zařízení, které by mohlo poskytnout následné vzdělání přizpůsobené schopnostem a získaným znalostem těchto dětí (z praktických škol, pozn. autora). **Vzdělávací zařízení** tohoto typu by pomohlo mnoha dětem v sociální adaptaci na trhu práce. Pokud by tyto děti měly podporu svých rodičů a našly v sobě dostatek vůle a motivace k dalšímu vzdělávání poté, kdy jim skončí povinnost do školy docházet, dostanou se do slepé uličky. Jedinou možností následného vzdělávání s omezeným výběrem učebních oborů je na místním Středním odborném učilišti. Bohužel, během krátké doby pak zjišťují, že je učivo nad jejich schopnosti, nepřizpůsobené schopnostem žáků praktické školy a ve spojitosti s již zmíněnou nízkou motivací, malou podporou ze strany rodičů a neexistencí povinnosti vzdělávání do plnoletosti, studium ukončují a nekvalifikovaní přecházejí do evidence uchazečů o zaměstnání Úřadu práce. Vzhledem k často špatné ekonomické situaci rodin nepřichází v úvahu dojíždění na jiné, vhodnější školy s učebními obory typu E pro žáky se vzdělávacími obtížemi.

ZÁVĚR

Výzkumným cílem mé diplomové práce bylo zjistit, analyzovat a popsat výhody a nevýhody centrování bydlení (separace) marginalizovaných osob a rodin v lokalitě Šindelna v okrajové čtvrti Jindřichova Hradce a zodpovědět tak hlavní výzkumnou otázku. I když se domnívám, že se mi rámcově podařilo cíl naplnit a výzkumnou otázku zodpovědět, přesto považuji tuto práci za neúplnou. Šindelna je lokalita s velkou kumulací problémových jevů, ale i s pestrou paletou životních osudů. Čím víc jsem tohle místo poznával, tím jsem měl větší pocit, že o něm musím víc zjistit. Ať se vydám v tomto tématu kterýmkoliv směrem tak zjistím, že se vynořují další a další otázky, na jejichž odpovědích by stálo za to pracovat. Rozsah diplomové práce však u tohoto tématu tak celostní pohled neumožňuje. Jedním z možných směrů je důkladnější zjištění sociálních patologií v lokalitě, nebo třeba vyhledání bývalých obyvatel ze Šindelny. Rozhovory s nimi by jistě přinesly mnoho zajímavých informací o životě v lokalitě Šindelna a možnostech změny, kterou sami absolvovali. Velký prostor se zde také otevírá pro rozpracování možností řešení neutěšené situace tamních obyvatel, ale hlavně o možnostech práce sociálního pedagoga.

Podle údajů a poznatků z teoretické části můžeme lokalitu Šindelna nazývat sociálně vyloučenou, protože naplňuje většinu znaků, které uvádí odborná literatura. Šindelna figuruje i v tzv. Gabalově mapě sociálně vyloučených lokalit na stránkách MPSV (Mapa sociálně vyloučených..., 2008). Já se však tomuto slovnímu spojení v souvislosti se Šindelnou v celé své práci důsledně vyhýbám. Bližší je mi gramatický výklad tohoto pojmu a tomu Šindelna jednoznačně nevyhovuje. Domnívám se, že termín sociálně vyloučená lokalita ztratil „na síle“ ze svého původního významu v důsledku jeho dlouhodobého používání v prostředí, ve kterém se bojuje o granty, dotace nebo o podíly z veřejných i soukromých rozpočtů. Z těchto důvodů mi přijde přiléhavější pojem separace.

Musím konstatovat, že jsem zpětně velice rád za to, že jsem si vybral právě tohle téma, ale také dle mého názoru v mnoha ohledech náročnější kvalitativní výzkumnou strategii. Práce se pro mě stala zajímavější, pestřejší a hlavně osobnější. Bylo těžké odpoutávat se od vlastních emocí. Z tohoto pohledu přispěla práce na výzkumu k mému lepšímu poznání sebe sama.

Být obyvatelem lokality Šindelna znamená v Jindřichově Hradci mít stigma. Bez účinnější pomoci a včasné investice do budoucna, bude lidí s tímto stigmatem přibývat. Je sice možné, že se někteří z nich zbaví tohoto znamení prostě tím, že se někam přestěhují, ale to jejich problém nevyřeší. Jen ho to přesune jinam. Problém se tím pouze rozptýlí a stane se latentním. Úspěchu nedosáhneme nápravou nebo eliminací negativního následku, ale změnou příčin, a to v širších společenských souvislostech. Tou největší možností jak kvalitu bydlení v lokalitě Šindelna zlepšit jsou dle mého názoru především sami obyvatelé Šindelny. Ti to však sami nezvládnou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Analyza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, 2006. MPSV. Praha: Gabal Analysis & Consulting. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf

BAKALÁŘ, Petr, 2004. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia. ISBN 80-722-0180-8.

BIERNÁTOVÁ, Olga. SKŮPA, Jan, 2011. Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011. In: *Citace.com* [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>

ČESKÁ REPUBLIKA. Občanský zákoník, 2012. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 89/2012 Sb. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy/cast-2-hlava-2-dil-2>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o obcích, 2000. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 128/2000 Sb. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/128-2000-sb-o-obcich-obecni-zrizeni/>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o pomoci v hmotné nouzi, 2006. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 111/2006 Sb. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-o-pomoci-v-hmotne-nouzi/uplne/#cast4>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin, 2001. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 273/2001 Sb. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273#cast1>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 108/2006 Sb. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o sociálním zabezpečení, 1998. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 100/1998 Sb. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialzab/>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 2003. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 218/2003 Sb. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218#cast1>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o státní sociální podpoře, 1995. In: *Sbírka zákonů*. zák. č. 117/1995 sb. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/117-1995-zakon-o-statni-socialni-podpore/cast-3/zmeny-140101/>

ČTK, IDNES.cz, 2009. Šéf slovenské diplomacie kritizoval Kanadu za zavedení víz pro Čechy. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2015-01-08]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/sef-slovenske-diplomacie-kritizoval-kanadu-za-zavedeni-viz-pro-cechy-12i-zahranicni.aspx?c=A090914_163500_zahranicni_stf>

DOSEDĚL, Svatopluk, 2012b. Hradecký místostarosta Vejvar příchod Romů z Jihlavy popírá. *Žurnál: Krásné články* [online]. č. 7 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <<http://www.krasne-clanky.cz/krasne-clanky/hradecky-mistostarosta-vejvar-prichod-romu-z-jihlavy-popira-152.html?str=19>>

DOSEDĚL, Svatopluk, 2012a. Šuškanda: Do Hradce se mají valit nepřizpůsobiví Romové z Jihlavy!. *Žurnál: Krásné články* [online]. č. 7 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <<http://www.krasne-clanky.cz/krasne-clanky/suskanda-do-hradce-se-maji-valit-nepripusobivi-romove-z-jihlavy-153.html?str=19>>

EVROPSKÁ KOMISE, 2010. Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení (2010): Strategický rámcový dokument. In: *Evropská unie* [online]. [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/press/strategicky_ramcovy_dokument.pdf>

HAYES, Alan. GRAY, Matthew. EDWARDS, Ben, 2008. *Social inclusion: October 2008 Origins, concepts and key themes* [on line]. AUSTRALIAN GOVERNMENT. [cit. 2015-01-05]. ISBN 978-0-642-32751-2. Dostupné z: <<http://pandora.nla.gov.au/pan/142909/20130920-1300/www.socialinclusion.gov.au/sites/default/files/publications/pdf/si-origins-concepts-themes.pdf>>

HENDL, Jan, 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0219-6.

HIRT, Tomáš. ed. JAKOUBEK, Marek, 2006. *"Romové" v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86898-76-8

HORVÁTHOVÁ, Jana, 2002. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy: projekt Varianty*. Editor Jan Buryánek. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s. v nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6614-1.

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena, 1998. *Můžeme se domluvit: Šaj pes dovakeras*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-7067-905-0.

ILO, 2014. Long-term unemployment. *International Labour Organisation* [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <<http://kilm.ilo.org/2011/download/kilm11EN.pdf>>

JAHODA, Marie. LAZARSELD, Paul Felix. ZEISEL, Hans, 2013. *Marienthal: sociografie komunity nezaměstnaných*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Poprvé v češtině; sv. 1. ISBN 978-80-210-6226-9.

JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-717-8535-0.

JIHOČESKÝ KRAJ, 2013. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2014-2016*. České Budějovice. ISBN 978-80-87520-06-2.

Katalog poskytovatelů sociálních služeb v ORP Jindřichův Hradec, 2013. *Město Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <<http://www.jh.cz/cs/mestsky-urad/odbory-uradu/odbor-socialnich-veci/komunitni-planovani/katalog-poskytovatelu-soc-sluzeb-2013.html>>

KELLER, Jan, 2005. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-41-5.

KNĚŽÍNEK, Radek, 2010. *Specifika romské minority v České republice: Seminární práce*. České Budějovice.

KRAUS, Blahoslav, 2000. *Profesní model sociálního pedagoga*. In: *Súčasný stav sociálnej pedagogiky na Slovensku*. ed. Bakošová, Z. Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: UK. ISBN 80-223- 1419-6.

KŘEČEK, Stanislav, 2015. Romové 2015. In: *iDnes: Blog iDnes* [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <<http://krecek.blog.idnes.cz/c/443314/Romove-2015.html>>

LISÁ, Helena, 1999. *Romové v České republice, 1945-1998*. Vyd. 1. Socioklub. ISBN 80-902-2607-8.

Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice, 2008. MPSV. *Evropský sociální fond* [online]. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/mapa/int_jc3_4.html>

Mapy, 2015. *Seznam.cz* [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <<http://www.mapy.cz/zakladni?x=14.5773899&y=49.2044692&z=7&source=muni&id=681>>

MAREŠ, Petr, 2006a. *Faktory sociálního vyloučení* [online]. Praha: VÚPSV Praha, Výzkumné centrum Brno. [cit. 2015-01-23]. ISBN 80-87007-15-8. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf>

MAREŠ, Petr, 2006b. Sociální exkluze, sociální inkluze a sociální koheze: diskurs a realita. In SIROVÁTKA, Tomáš. *Sociální vyloučení a sociální politika*. 1. vyd. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. ISBN 80-210-4225-7.

MAREŠ, Petr. HORÁKOVÁ, Markéta. RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, 2008. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha: VÚPSV. ISBN 978-807-4160-141. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_280.pdf>

MATOUŠEK, Roman. Využívání institutu zvláštního příjemce dávky. In: *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyuzivani-institutu-zvlastniho-prijemce-davky#startOfPageId341>>

NEČAS, Ctibor. MIKLUŠÁKOVÁ, Marta, 2002. Historie Romů na území České republiky. In: *Český rozhlas: Romové v České republice* [online]. [cit. 2015-01-3]. Dostupné z: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>>

NEČAS, Ctibor, 2002. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0497-4.

NOVOTNÁ, Eliška, 2010. *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-802-4729-572.

NOVOTNÁ, Lenka, 2008. Je to začarovaný kruh, opustit Šindelnu jen tak nejde, říkají její obyvatelé. *Jindřichohradecký deník* [online]. [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/je-to-zacarovany-kruh20080219.html>

Program pět P. *Hestia: Nezisková organizace pro podporu dobrovolníků nejen v Praze* [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <<http://www.hest.cz/cs-CZ/co-delame/program-pet-p>>

Program rozvoje města Jindřichův Hradec, 2011. *Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <<http://www.jh.cz/cs/mestsky-urad/odbory-uradu/odbor-rozvoje/informace/program-rozvoje-mesta-jindrichuv-hradec.html>>

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-802-4734-705.

Projekty, 2014. *JPS Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.jpsjh.cz/projekty/pekhaus_hradec.html>

SAMKOVÁ-VESELÁ, Klára, 2011. *Romská otázka: psychologické důvody sociálního vyloučení Romů*. Vyd. 1. Blinkr. 95 s. ISBN 978-808-7579-039.

SIROVÁTKA, Tomáš, 2003a. Sociální inkluze. *Sociální studia: Časopis katedry sociologie FSS MU* [online]. roč. 0, č. 9 [cit. 2015-01-16]. ISSN: 1803-6104. Dostupné z: <<http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/soci%C3%A1ln%C3%AD-inkluze>>

SIROVÁTKA, Tomáš, 2003b. Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi. *Sociální studia: Časopis katedry sociologie FSS MU* [online]. roč. 0, č. 10 [cit. 2015-01-16]. ISSN: 1803-6104. Dostupné z: <<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>>

Social inclusion, 2013. *The World Bank* [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/socialdevelopment/brief/social-inclusion>

SOLDÁN, Milan, 2014. Do Hradce se stěhují Romové. *Jindřichohradecký deník* [online]. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/do-hradce-se-stehuji-romove-20141121.html>

SOLDÁN, Milan, 2012a. Malá Šindelna je skoro hotová. *Jindřichohradecký deník* [online]. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/mala-sindelna-je-skoro-hotova-20120810.html>

SOLDÁN, Milan, 2012b. Malá Šindelna nabídne útulek bezdomovcům. *Jindřichohradecký deník* [online]. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/mala-sindelna-nabidne-utulek-bezdomovcum-20120317.html>

STRÍŽ, Pavel. ŘÍHA, Jozef, 2014. Manuál zpracování DP. *Portál UTB* [online]. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z:

<http://mail.imsbrno.cz/home/radomir.pernica@imsbrno.cz/J%C5%AFzl%20Miloslav> >

SÝKORA, Luděk, 2010. *Rezidenční segregace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 978-80-86561-34-9.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2001. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 8071786489.

Štára na Šindelně, 2012. *Žurnál: Krásné články* [online]. č. 5 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <<http://www.krasne-clanky.cz/krasne-clanky/stara-na-sindelne-139.html?str=21>>

ŠVEC, Jakub a kol., 2009. *Příručka pro sociální integraci*. Praha: Úřad vlády ČR. ISBN 978-80-7440-014-8. Dostupné z: <mvr.cz/soubor/socialni-vyloucení-prirucka-pdf.aspx>

TOUŠEK, Ladislav, 2007. Sociální vyloučení a prostorová segregace. *AntropoWeb* [online]. [cit. 2014-01-10]. ISSN 1801-8793. Dostupné z: <<http://antropologie.zcu.cz/socialni-vyloucení-a-prostorova-segregace>>

Ve dvou se to lépe táhne. *Lata: Programy pro ohroženou mládež* [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <<http://www.lata.cz/ve-dvou-se-to-lepe-tahne/>>

Vybrané pojmy, 2008. MPSV. *Evropský sociální fond* [online]. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <<http://www.esfcr.cz/mapa/pojmy.html>>

WINKLER, Jiří. PETRUSEK, Miloslav, 1996. *Velký sociologický slovník: I. svazek. A-O*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-718-4164-1.

Základní informace, 2014. *Jindřichův Hradec* [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <<http://www.jh.cz/cs/mesto/zakladni-informace.html>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ad hoc	jen pro tento případ, k tomuto účelu, k této věci... (z latiny)
apod.	a podobně
cit.	citace, citováno
č.	číslo
ESF	Evropský sociální fond
ILO	International Labour Organization
kap.	kapitola
m. j.	mimo jiné...
mea culpa	moje chyba, má je chyba, přiznání se... (z latiny)
MěÚ	Městský úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
obr.	obrázek
odst.	odstavec
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
písm.	písmeno
pozn.	poznámka
resp.	respektive, popřípadě, vlastně, anebo, lépe řečeno ... (z latiny)
ř.	řádek
s.	strana, stránka
Sb.	Sbírka zákonů
status quo	stávající stav, označení neměnnosti věcí, ... (z latiny)
Tab.	Tabulka
UTB	Univerzita Tomáše Bati
vyd.	vydání, vydavatel, vydavatelství
VŠE	Vysoká škola ekonomická
zák.	zákon
§	paragraf

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.	strana
1. Umístění lokality v mapě města Jindřichův Hradec	40
2. Nepořádek v okolí bytového domu Velká Šindelna	42
3. Nové zděné kóje - dřevníky nahradily rozebranou dřevěnou stavbu	43
4. Společná toaleta	44
5. Společné hygienické zázemí	44
6. Společné prostory	45
7. Vstupní dveře do přízemí	45
8. Jeden z hlavních vchodů	46
9. Poničená fasáda domu	46
10. Budova Malé Šindelny s noclehárnou pro osoby bez přístřeší	50
11. Chov domácích zvířat na Malé Šindelně	51
12. Malé posezení na společné chodbě v prvním patře	52
13. a 14. Společná koupelna se sprchovým koutem, lázeňskými kamny a umyvadly	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.	strana
1. Vývoj počtu Romů na území současné České republiky	22
2. Tradiční odměňování a hospodaření	24
3. Časová osa výzkumu	38
4. Přehled výhod a nevýhod separovaného bydlení v lokalitě Šindelna	64

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vzor informovaného souhlasu účastníka výzkumu

Příloha č. 2: Ukázka z deníku výzkumu

Příloha č. 3: Ukázka analýzy rozhovoru

Příloha č. 4: Přepis jednoho z rozhovorů

Příloha č. 5: Souhlas Městského úřadu Jindřichův Hradec s provedením výzkumu

Příloha č. 6: Výměr nájemného a služeb spojených s bydlením

Příloha č. 7: Ukázka bulvárních článků o lokalitě Šindelna

PŘÍLOHA č. 1: VZOR INFORMOVANÉHO SOUHLASU

Informovaný souhlas Informant č.

pan/í :

věk:.....

Jsem si vědom/a, že se stávám součástí výzkumu, který probíhá v rámci zpracování diplomové práce Bc. Radka Kněžínka. Tématem této práce je případová studie lokality zajímavé pro zkoumání v sociální pedagogice.

1. Jsem si vědom/a, že výzkum bude probíhat formou rozhovorů, které budou nahrávány.
2. Beru na vědomí, že získaná data mohou být v budoucnu použita k dalšímu výzkumu, nebo že výsledky získané analýzou dat mohou být dále použity.
3. Prohlašuji, že se výzkumu účastním dobrovolně a mohu výzkum kdykoliv přerušit, i když to povede k vyřazení všech mých již uvedených odpovědí, z důvodu zachování objektivnosti výzkumu.

Účastník svým vlastnoručním podpisem stvrzuje, že je obeznámen s podmínkami výzkumu a s těmito podmínkami souhlasí.

V Jindřichově Hradci dne :

Podpis účastníka :

PŘÍLOHA č. 2: UKÁZKA Z DENÍKU VÝZKUMU

14.10. 2014 - pátek, 14³⁰ hod.; návštěva č. 23
- setkání jsem promělsám

Auto jsem auto naparoval raději u povodí
Vltavy na parčíku. Kolim kocou byl polýb
a bylo tam nějaké auto na kveru, což bylo
vidět z cesty. Mračlo bylo jichoml. Má Edy je
jsem předtím, tak na mni mšaral p. [redacted]
se dvoje malé šindily. Měl u stědoly vytážený
asi čtyři lola, samy přechy, a jedus dával
dohromady. Dali jome si do kú. Pil
u toho lahvič. Připomel jsem mu šibový
poskover, pyj bez problému. Začel hned raděvat
na vládyho [redacted], který tam to auto na oběk
rozlival ještě s [redacted]. Pyj mě jime **NEPOŘÁDEK**
mradel, aby to tam raděvalo. Je to tam pyj
vrchno od oleje, vónde bordel. [redacted] tam ted'
byli, je u [redacted] [redacted] ale byli u
místě. Bordel ale dila tam. Mšarim
přšel i starý [redacted] Neypadal moc dobře,
ale na ty dva raděval tag. [redacted] mi je
přerovál starou helmu, kterou si chce **SPOL.**
dat na dvochu do regálu na vystavbu. **PROSTORY**
[redacted] **HŠ.**
Přšel ještě [redacted] s u lým jsem na
voditku s kaluší. Ptal se mni, proč mšarim,
co s mni. Má ho jta tři roky čouva a je **ZLÝ PES!**
kluj. Doji se kvili dítom, ale mni co s mni.
Podvaloval si nové šlupy před dvoem, ale
jrom pyj jdať mni, má byly ty **INVESTICE**
dvoem. [redacted] mni hned spálil, si si
je mni hořevat a spálit. Na to **IMCENY**
[redacted] mniagoval. Dřtel jome se ho **MAJETEK**
na dluha, protože jome od kolegů videl, že

PŘÍLOHA č. 3: UKÁZKA ANALÝZY ROZHOVORU

121 I1: Taky až pak budeme bydlet u toho N, tak pak bude spát sama a....

122 J: Co si myslíte, že by se mělo na Šindelně změnit, aby se tu žilo lépe?

123 I1: Hlavně změnit, pro ty děti, aby tam bylo, byla tu nějak hygienu, ty sprchy. No a taky pro ty

124 malý děti, vlastně my to máme daleko do parku, že jo, aby tam byly houpačky, prostě to, co

125 mají ty svobodný matky v tom, tak to taky by mohlo být....

126 J: To, že je Šindelna vlastně kousek za městem, považujete to za problém?

127 I1: Nó, je problém. Prostě ty děti si nemají kam hrát.

128 J: Ano, to ano. Já svou otázku myslel trochu jinak. Když jdete z centra na Šindelnu, tak vlastně

129 nedaleko Šindelny jsou stavební parcely a jsou to docela drahé parcely. Lidi tam staví domy a

130 jsou to, řekl bych i takové ty lepší domy. Jsou sice o pár desítek metrů blíže k městu, ale je to

131 srovnatelné. Mají to do města stejně prakticky stejně daleko... Paní D stále nechápala, kam

132 tím mířím, tak jsem se zeptal rovnou: Cítíte se vystrčení na okraji m.... paní D mě přeruší SPATNĚ?

133 I1: No my sme poměrně odstrčený pryč, no. A to je hlavně blbý. My sme jakoby sme byli

134 zvířata běžte do lesa. A prostě my sme bydleli v Růžové ulici jsme bydleli s lidma jo, s českýma

135 lidma jsme prostě bydleli a teď to nás dali jako do lesa, to je hodně blbý. Ty svobodný matky

136 se maj o hodně lepší, ty bydlej na vesnici.

137 J: Já se vás nyní zeptám, jak jste na tom s manželem se zaměstnáním. Já vím, že váš manžel

138 byl na mateřské a vy jste byla na hlášená na úřadu práce... přerušila mě NEZAMĚSTNANÍ!

139 I1: Už ne. Já sem, mně vyřadili a Honza je teď na pracáku. SANKČNÍ VYŘAZENÍ!

140 J: Sankčně vás vyřadili? Přikývla. Takže předpokládám, že vaše příjmy tvoří především sociální

141 dávky? S Jakou částkou asi měsíčně hospodaříte?

142 I1: No.....Tedka mně Švehlová ^{úp} poslala deset tisíc. Paní Monika Emrová mi platí z toho

143 nájem, pět tisíc šestset asi, no a elektrikou patnáct set a zbytek mi jako vyplácí. Teď eště na

144 malou poslední mateřská, eště přidavky a bydlení a to je všechno. To od paní Švehlový, to je

145 ta nouze... HYGIENA

146 J: Hmotná nouze?

147 I1: Jo to je to od Švehlový. ÚŘAD PRÁCE

148 J: Jsou pro vás tady v Hradci sociální služby dostupný? Myslíte, že by se mělo něco změnit.

149 I1: Jako jak jako? Si myslím že je to v pořádku, že to tady pro ty lidi dělaj.

150 J: Když potřebujete na úřadech cokoliv zařídit, cítíte nějaké překážky, nebo něco vám tu

151 chybí?

152 I1: Ne to ne.

153 J: Tehdy, tu u Šindelny udělali zastávku, jezdí tam ještě autobus?

154 I1: jo, jezdí. V sedum třicet jezdí.

155 J: Přes den tam taky jezdí. MHD - JEZDÍ

156 I1: No to já... taky něco jezdí, já nevím, já jezdím s děckama v sedum třicet.

157 J: Chodí vaše děti na kroužky? Víím že holky chodily na ten sociální..přerušila mě

158 I1: Ne, nechodí ŽDARMA

CO ZLEPŠIT?

STĚHOVÁNÍ

PŘÍJMY

ÚŘAD

MHD

HYGIENA!

SOCIÁL.

HŘIŠTĚ

ZVÍŘATA, BĚŽTE DO LESA!

NEZAMĚSTNANÍ!

SANKČNÍ VYŘAZENÍ!

ZULÁSTNÍ PRÍJEMCE!

JEN DÁVKY! CELKEM NEVÍ!

PŘÍLOHA č. 4: PŘEPIS JEDNOHO Z ROZHOVORŮ

Přepis zvukového záznamu rozhovoru s informantem č. 3 v Jindřichově Hradci, v bytovém domě Malá Šindelna dne 19. 11. 2014 v 10:00 hodin v bytě informanta. Jedná se o člena rodiny romského etnika. J = výzkumník, I3 = účastník výzkumu č. 3. Kurzívou v závorce () jsou uváděny poznámky výzkumníka.

J: Pane L., minule jsme si tu na dvorku spolu chvilku povídali, takže víte, kolem čeho se asi náš rozhovor bude točit. Byl bych rád, kdybyste mi řekl něco o tom, kde jste bydleli dříve?

I3: No tak dal sem se s družkou dohromady no a... bydleli sme v kasárnách, tady v tý Růžový ulici...

J: V jaké to bylo době asi?

I3: Nce. (*Přemýšlí...*)

J: Jestli si vzpomenete na rok, nebo jak je to dlouho?

I3: Před dvanácti lety, byli jsme tam asi tři roky, jo. Měli jsme tam zvláštní vchod. My sme měli koupelnu, všechno jo, všechno jsme měli. Alééé, ostatní tam neměli jo, takovejle přístup.

J: Když mi to popíšete, kde jste tam bydleli? Já si to docela pamatuju, jak to tam vypadalo. Kde ten byt tam byl asi?

I3: Ten byt byl, když se prošla ta brána červená a šlo se až dozadu. Tak tam byl vchod. Tam bylo víc vchodů. Jo a až ten poslední vchod nalevo. Tak tam to bylo.

J: Tam bydlel taky někde H, že jo?

I3: Taky, taky, máte pravdu.

J: Byl to takovej ten přístavek k té hlavní budově?

I3: Jo, jo. No a tenkrát se to rušilo, že jo, tak nás přestěhovali sem na tu Šindelnu. (*Ukazuje směrem k Velké Šindelně*)

J: Mohl byste mi říct nějaký podrobnosti o tom rušení PekHausu... (*dívá se nechápavě, proto pokračuji v upřesnění otázky*), protože tenkrát to chtěli opravovat, tak proto tady připravili tu Šindelnu a ty lidi se sem přestěhovali, nebo část z nich... (*přeruší mě*)

I3: Všichni, úplně všichni.

J: A co vám tenkrát řekli, když vás stěhovali sem?

I3: Eee, zkrátka, že se to bude vopravovat, jo a no a musíme se stěhovat.

J: Řekli vám tenkrát, co tam z toho bude? Třeba jestli jste si mysleli, že se tam budete pak vracet?

I3: Ne, jako, neřekli, že z toho bude pečovatelák, to neřikali. Ale jako že to bude na opravu. Kompletní rekonstrukce. Voni to zbourali samozřejmě a postavili to nový, že jo. No a odstěhovali sme se teda sem a dostali sme jedna jedna. Bylo to všechno nový. Jo. Všem sem říkal, dodržujte pravidla, jo. Udělal se rozpis služeb, bude se vytírat a všichni se starejte tak jakoby....., buď je bordel, tak zamést a uklidit a tak dál jo. Tak chvilku to fungovalo, že jo. Jenže tady bylo strašně moc dětí. To nešlo uhlídat. Nešlo uhlídat.

J: Pane L, jak jste to vnímal, to přestěhování... (*nechápný pohled*), myslím v tom smyslu, jestli jste šli do lepšího, horšího, líbil se vám ten novejš barák...

I3: Takle vám to povím. My sme tam měli bojler, vanu, kdykoli sme se vykoukali. Ale tady. Jako byla to novostavba samozřejmě, ale tohleto tam nebylo, jo, no. Že s tímto byly hrozný problémy jo. S tím koupáním a tak dále jo. Po zbytek času, já sem si tam udělal bojler taky, jako, na svoje náklady, jo. No a snažil jsem se ocaď jít pryč jo. Sme si dali žádost sem, na tudle stopatnáctku. Za starýho tady...

J: Ještě před opravou...

I3: Před opravou. No a tady byla koupelna samozřejmě dole. Ale taky na zátop, jo ale fungovalo to, dobrý jako jo.

J: Takže tady na Malý Šindelně jste už jak dlouho?

I3: Tady? Si tak šest let?

J: Takže na Velkej asi taky tak dlouho jak počítám?

I3: No taky. Možná i víc.

J: Po dobu rekonstrukce, když se to tu opravovalo, tak jste byli kde?

I3: Tak nám dali náhradní byt. Tam to bylo tý velký. Do tý doby, pokud' nám to tady neudělali no, Asi rok, tři čtvrtě to trvalo. No a samozřejmě jsme tady měli tu nájemní smlouvu, tak sme šli zpátky.

J: A co jste proto museli udělat, abyste se dostali z tý Velký Šindelny? Bylo to velký martýrium?

I3: Nebylo, protože družka má smlouvu jakoby na neurčito, takže ... voni mě znaj z úřadu, že já to dávám všecko do kupy, do pořádku a takle. Takže nebyl problem.

J: Myslíte, že tedy brali ohled na to, jak jste se choval v předchozích bytech,...(*skočí mi do řeči*)

I3: Brali, brali. Brali na to vohled, brali. Já s nima vycházim dobře.

J: Zkuste mi vysvětlit, v čem vidíte rozdíl, mezi těma dvouma barákama. Vy jste prošel oběma. Proč to někde jde, jako tady a proč to nejde tam?

I3: Eeee, nemaji tam ty lidi vůbec jakoby snahu. Jo. Oni potřebujou někoho, kdo je povede. Jo a pak dodržujou všechno jo. Ale musí se, nařezou si dřevo, ale musí se, uklidíte to hoši. Nenechávejte to tam ten bordel jo. Tak to uklidí. Ale když se jim nic neřekne, tak to nechaj bejt. Hotovo. Takže takovejle problem tam je.

J: Myslíte, že kdyby na ně někdo dohlížel....

I3: (*Rezolutně*) No samozřejmě! Když sem tam s nima bydlel, tak to fungovalo taky. Tam bylo čisto. Jo. Sem tam byl nedávno, katastrofa. Děs. Já bych viděl jeden účinek, kterej bych tam jako, jakoby fungoval. Tam sou všichni skoro, já taky sem, na úřadě jo. Chtělo by to, aby ňáká ta snaha jo. Město by dalo třeba materiál a vod zhora dolů by se to všechno udělalo nanovo. Každěj by si toho musel vážít. A dodržovat pravidla. Protože tam je největší problém ty sprchy. Nemaji ty lidi, jak se vykoupat. Nemaj.

J: To jsem viděl no...

I3: Tam je podlahový topení a voni tam lejou na sebe vodu a tak se koupou. To by takle ani nemělo bejt. Oni postavili nový byt prakticky pro tolik rodin, pro dvacet čtyři rodin, jo, ale proč tam neudělali třeba já nevím, na každým patře třeba, jednu sprchu například? Jo. Třeba na topení, nemuselo by to bejt na elektriku, ale každý děti by se vykoukali, bylo by to takový jiný, jo.

J: jestli jsem vás pochopil správně. Kdyby to tam vzal někdo do ruky, byla by tam v tom větší účast těch lidí na tom....(*opět mi skočí do řeči*)

I3: Šlo by to. Šlo by to. Každěj by si tam moh i vydělat že jo. I když sou teda na tom úřadu práce, těch štyry tisíce třista pade by si každěj moh vydělat, jo? Kdybyby si oddělal svoje

hodiny, jo, tady by to napsal, ty hodiny, co si všechno oddělal. Předal bych to třeba Sedlákovi, panu Sedlákovi, jo a bylo by to ne? (*Malé zamýšlení*) Protože voni třeba neuměj zedničinu jo. Umějí, já to třeba umím, řeknu takle a takle se to dělá a takle to dělej. A naučej se to. To není problem, jo. Já nejsem vyučenej zedník, ale umím to. Jo.

J: V čem ale myslíte, že je ten problém. Proč je to tam tak a tady tak? To je přece velikej rozdíl.

I3: No, říkám vám to jak to je. Je to vo lidech. Je to vo lidech. Jináč, tam se někdo vozve a je to ...voni ho pošlou do prdele. Ale já když sem tam bydlel, nebo já když tam du se psem, nebo takle, tak je napomenu jo. Mně znají všichni jo.

J: Že tam není ta autorita?

I3: Potřebujou jakoby tu autoritu ňákou. Samozřejmě. Co ty děti tam dělaj. Voni nemaj ty děti vůbec si hrály? Přitom támle za tím barákem zelenym jo, to je všechno města! Ale je to tam zbytečně holý. To udělat jim tam hřiště, houpačky ňáký jo. Protože voni nemaj opravdu, ty děti, kde si hrát, jo.

J: Já si teď dovolím takovou trošku kacírskou myšlenku jo. Když třeba město, který má ty peníze a drží to nějakým způsobem při chodu, tak proč by mělo investovat do ňákejch houpaček, nebo nějakýho hřiště, když se podívá, jak dopad ten barák.

I3: To je vono. To je přesně vono todleto jo. Nikdo do toho už nic nechce dávat, protože si myslí, že to je zbytečný, jo, zbytečný. Ale není to tak! Dalo by se to udělat. Dalo. (*Pokašlal*). Samozřejmě musí se to nejdřív vyčistit. Tam sou lidi, který nejsou vůbec přihlášený a bydlej tam. Je to možný todle? Jo. Psy tam mají, který nemaj vůbec vočkovaný, přihlášený. (*Mezitím si z tabáku baličkou balí cigaretu. Sáhł jsem do své tašky a položil jsem před něho na stůl krabičku Marlboro. Cigarety jsem mu slíbil, už když jsme se na rozhovoru domlouvali. Z vlastní iniciativy. On je nepožadoval*). Dělej největší bordel. (*Zaštěkal jeho pes, který celou dobu ležel na gauči, protože slyšel štěkot z venku*). Ticho! Každěj ten, ten PS, ten tam má třeba patnáct psů, jo, v bytě jo a furt něco najde, nosí to tam jo. Do bytu. Tam má jenom prej uličky. Takže další problem, jo. Tam dole, jako když tam bydlej, já se na ně koukal. Voni maj kůlny, udělali jim pěkný kůlny, nový a voni dávaj dřevo přes vokno do bytu. Voni samozřejmě do to sekaj dřevo, jo. To je takle. Nejsou to jenom romové. Pozor.

J: To já neříkám.

I3: Nejsou to jenom Romové, jo.

J: K tomuhle jenom pane L, když jsem měl možnost některé byty navštívit, já v tom neviděl moc rozdíl...

I3: Ať je to ten nebo ten, všude maj bordel. Katastrofa. Jo. Ale já nevím, proč si to všechno tahaj do bytu, jo. Na co?

J: Proč myslíte, že se tam ty lidi odsud nedostanou? Každě mi tam říká, že by chtěl jít někam jinam.

I3: Ježíš marjá! Nikdo je neveme! Nikdo je neveme, nikdo si je neveme na triko, takovýdle lidi. Si ověřej, jak to maj a todle. Kdo si nechá zdemolovat barák nebo byt? Jo, to je vo ničom. Odsad' už se nikdo nedostane. Jedině soudní vystěhování a hotovo. Jo.

J: No ale pak je tu jen ulice, že jo.

I3: No ale takovej, ktorej není ani rady a ani pomoci, tak co s nima? Jako já bych to s nima zkusil. A já si myslim, že by to fungovalo...

J: No, ale je to hodně lidí...

I3: Vono už tam není tolik lidí. Jako pozor, hodně bytů je prázdných, jo. Teď už tam nejsou tolik dětí a tolik těch lidí.

J: Vidíte v tuhle chvíli třeba chybu i na straně města?

I3: (*Zamyslí se*). Je to tak. Město na to sere. Jo.

J: A co myslíte, že by mělo udělat.

I3: (*Opět se krátce zamyslí*). Tak když já budu někomu pronajímat byt, tak tam budu pravidelně chodit a kontrolovat to. Hele koukej, tady to máš zasraný. Koukej to dát do kupy, jo. Abyste to měli v cajku, jo. On si tu koupí barvu, vápno, zabílí si to. Ale když přijde někdo z města, voni mu něco vykládaj a von se tomu směje a takle a todle a támleto, no tak to je k ničemu. Já se ani nedivím, že todle takle to to město dělá. Nejde někoho donutit násilím, nebo ho mlátit a takle, ale sou jiný tydlety věci, který to de, jo. (*Krátké zamýšlení*). Každě si dělá, co chce a to je špatný. Jo?

J: Takže když to shrnu, kdybych bydlel tam, na Velký Šindelně, měl člověk zaplacený nájem, nedělal nepořádek, myslíte, že by mu město... (*skočí mi do řeči*)

I3: Jistě! No jistě!

J: Nevidíte tedy ten problém, že by tam byl někdo zazděnej napořád...*(opět mě přeruší)*

I3: Ne. Ne. Ufff. Tady bydlela taková paní s pánem, jo a nebyl problém. Našli si podnájem jinde, jo a bydlej někde na Vajgaře jo sou v klidu, jo. I když ty lidi byli takový jiný, jo, se snažili. Když by se ty lidi snažili, tak na tej Šindelně zůstat nemusí. Nemusí. *(Krátké zamyšlení)*. Jasně, nejde to je vzít za ruku a takle. Musí to každéj pochopit jo zkrátka. Dokavad to někdo nepochopí, tak je to špatný. Co von by se staral támle někdo, když neplatí nájem, nic a čekaj až ho vystěhujou, jo. Takže takovému je to šumafuk, jo.

J: Tady asi na Malý Šindelně ty lidi nájem platí, aby si to udrželi... *(přeruší mě)*

I3: Jistěěě. My nemáme žádný problémy. I když sme jako na podpoře, tak toaletu je prvořadý, že jo.

J: Vy tady ty lidi v domě znáte, jak to tady se zaměstnaností? Tady.

I3: Tak dole bydlej dva důchodci, jo. N byl taky důchodce, jo. On umřel už. Jo. Tady dole ta B je na úradě. Zaměstnali jí u úúúú, přes město. Jako na Mihosu je. No a jinak tady s tou práci je to špatný jo. Já byl taky na tom konkurzu jo, a nevybrali mě jo.

J: Takže, když řeknu, že většina lidí je tu závislá na sociálních dávkách, tak přesto ty náklady tady na to bydlení jsou schopný nějakým způsobem hradit prostřednictvím sociálního systému...

I3: Jó. Je to tak. Tady funguje. Vedle už to maj trošku jinak jo.

J: Ještě se vrátím k tomu, když jste se tenkrát stěhovali se z toho PekHausu. Jak jste to tenkrát vnímali?

I3: Nó, nám se nechtělo pryč vocaď, jo. Jako my sme se tam měli jako tady teď. Já sednul do auta a přijel sem se sem podívat, jo a nevyhovovalo nám to. Tam sme měli tři místnosti velký, jo, koupelnu, všechno, jo. No a todle nám vyhovovalo. Jako já sem se na tom obracel, jo. Jak je možný, že támle sme měli všechno todleto a tamdleto a deme prakticky do horšího a ne do lepšího. Ale zase jiný byli takový, že šli třeba do lepšího.

J: Pane L, zeptám se přímo. Brali jste to tak, že vás chtějí uklidit?

I3: Nó... Já si myslim, že to byla práce Matouška a všechno todle to. Jo. Že chtěli dát všechno do jedný bandy jo, aby měli klid ve městě a tak. *(Pragmaticky, bez emocí)*.

J: No, ale tam jste taky byli pohromadě, ne?

I3: No jo, to byli, ale tak to je, když je toho tolik po hromadě. Se to jen přesunulo kousek dál.

J: Trošku jinak. Cítíte to tak, že jste tu odstrčený na okraj?

I3: Ne, ne. To je v pohodě. Já sem rád. Já sem rád, že sme tady. Já tady mám králíčky, pěstuju si králíčky, jo. S městem vycházím, jo. Já tady seču trávu, jo, všechno, jo.

J: Takže to s odstupem času neberete jako křivdu, že jste tady?

I3: Ne, ne. My sme spokojený tady. Já bych pryč už nešel. Ale někdo má i jiný názory. Ale je tu klid. Nikdo tu nevotravuje. Do města kousek a mám tu ty zvířata. Lepší jak nákej panelák.

J: Na čem to záleží, ta vaše spokojenost?

I3: No, esli bydlíte tam, nebo tady. *(Mávně rukou směrem k Velké Šindelně.)* Já když bydlel tam, tak sem tam měl čisto jak tady. Tam sem na chodbě měl taky stoleček, tam sem seděl, jo. Někdo přišel, pokecali sme si, jo. A museli dělat. Dodržovat pravidla, jo.

J: Když vás poslouchám, ty co chtěli, snažili se, ty se odsud dostali a ty co nechtěli....*(skočí mi do řeči)*

I3: Ty sou tam. *(mávně opět směrem k Velké Šindelně.)*

J: A ty co chtěli....

I3: Ty sou pryč. Zůstali tam akorát takový, ty co zkrátka nemaj zájem. A jenom to vokecávají. Nejdřív si musej udělat pořádek a pak teprv něco mluvit. Nemůže chovat se jak zvíře a chtít něco, naráz. To nejde ne? *(Zamyslí se)* Potřebujou dát ruku. Tu pomocnou ruku, jo. Voni sami na to nemaji, jo. Zákonitě, jo?

J: Tu pomocnou ruku vidíte v čem?

I3: Eeee. Spolupráce s úřadama. Spolupráce s úřadama. Jináč to nejde, jo. Teď se to zlepšilo tam, jo. Jako venku myslim, jo. Oni viděj, že já tady uklízím, tak se snažej taky. Já jim říkám, vemte koště, nebuďte lenivý, zameťte si tam, uklid'te to ne. Uklid'ej. Říkám, na ty kůlny nešahejte, nešpiňte to. Nechte to tak, jak to je. Dveře nerozbíjejte. Chovejte se k tomu, jo. Že sou malý kůlny, tak sou malý kůlny, ale máte aspoň něco, jo.

J: Teď mě napadá, podle vás, kdyby třeba z jejich strany vzešla nějaká iniciativa, kdyby řekli na byt'áku, že si něco sami udělají, vyšli by jim vstříc?

I3: Já si myslím, že jo. Já si myslím, že jo. Že by to šlo. Každý by se zapojil. Musel by tam někdo bejt a organizovat. Já tady dělám správce, jen co se ucpe kanál, tak mi to řeknou. Nemusej úkolovat, to vyčistim, to jo, funguje to. De to. Jenže se to musí udělat. Ne to nechat bejt, aby to přetýkalo a tak dále. (*Chvilku přemýšlí*) U mě by nebyl problém to tam dát jako do kupy, nebyl. Já tam ze všema vycházim. Já bych to vzal po patrech pěkně, jo, byty, jo, všechno a všichni. Napsal bych jim služby. Museli by se starat, jo. Voni jim daj město nový dveře a voni je rozsekaj, jo. Takže kde to sme? Já jako se nedivim tomu městu.

J: Asi to stojí hodně peněz. Třeba ty nový dřevníky...

I3: Tak jasný. Betony, šalovky a všechno tohle to, jo. Tady byly dřevěný kůlny, ale... každou zimu to rozebírali. Každý topí na dřevo a jo, do lesa nesměj, samozřejmě, jo. Přide hajnej a maj problem, jo.

J: Tak asi pokud by se dělali jen větve, tak jo, ale porazit si strom jen tak asi nejde.

I3: No dyť, tady už není žádný suchý dřevo. I jak je nějaký mokrý... hned je maj, že jo. Ať si ho poscháňaj. Já taky, klucí přídou jestli nechci dřevo, ze stavby. Já jó, potřebuju dřevo, nařežu a hotovo. Nemusíte jít do lesa.

J: Když se dívám, se jim povedlo, ten barák, teda oprava...

I3: Jó, je to lepší, než bylo. Voni to zbourali celý. To je novostavba. Tady byly jako půdy. Bydlelo se dole. Tam jak je ta charita teď, tak tam sme bydleli. Ten barák je zvenku úplně stejnej. Voni to zachovali. Akorát že udělali víc bytů, jo. Ty sprchy jo, no udělali. Není to na elektriku, je to na dřevo, aleje to vyhovující. Stačí bedýnka, trošku dřeva a celá rodince vykoupe, no.

J: Vedle jste to řešili, jste říkal, že jste tam udělal bojler?

I3: Jo, to sem si udělal na svoje náklady, jo.

J: V té koupelně na patře?

I3: Ne já bydlel tam dole v přízemí. Z tam bydlí. Tam byl bojler dole. Fungovalo to. Sme se vykoupali. Hygiena je hrozně moc podstatná věc. A voni to tam nemaj a dělá jim to hrozný problémy.

J: Vy byste to mohl vědět. Vedle mě zarazily ty vysoké nedoplatky za služby.

I3: Tam je to tak, jo.... Teď už to takle nejni, jak to bejvávalo. Voni tam naházeli bordel a město se nesralo. Voni tam dali kont'ák, dali tam svoje lidi a voni to uklidili a samozřejmě, kdo to bude platit? Tak se to musí mezi nájemníky rozepsat. Je pravda jo, je pravda, že někdo za to nemůže a musí. Takže takle to je.

J: Takže to není tak, že platí třeba šest tisíc za vodu nedoplatek...

I3: Nó, je to taky tak. Kdyby byly nějaký mrazy, až udeřej. Tam je to tak, že jim to dycky rupne, na chodbě. Voni nezavíraj dveře a to je jasný, že to zmrzne. Chlapi přídou, daj tam jako skelnou vatu, ale tam je průvan jo, tam je hned hydrant dole, jo.

J: I tak je to dost. V těch službách mají i společnou elektriku?

I3: Hodně. Chodby.

J: Když jsem tam byl minule a viděl jsem po chodbě natažený dráty... (*skočí mi do řeči*).

I3: Jo, dělej to. Dělej to. Napíchnou se. Protože nevydrou s penězi, samozřejmě přídou, odpojej jim hodiny, jo. Tak furt tahaj kabely všelijak. A nemaj, nemaj jakoby, každej nemá vodoměr. My tady taky máme společnou vodu. Nemá každej svůj vodoměr. Tam je to taky tak jo.

J: Tady do bytu taky nejsou rozvody vody?

I3: Ne. My musíme..., my to máme tady, hned za dveřma. Vono je to v záruce eště, jo. A po roce, až skončí záruka, jo, tak mně nebude problem tady si to provrtat, jo, napojit i vodu i vodpad, jo, ale na vlastní náklady, jo. Jenom řeknu panu Hotovému, voni mi schválej a můžu dělat, jo. (*Chvíli přemýšlí*) Tady pod náma, třeba, jak bydlí ta B, tak ta musí až přes tu chodbu celou, až dozadu, pro vodu třeba a na záchod.

J: Když to srovnáte s druhým barákem?

I3: Je to zanedbaný. Ale tam se strašně moc lidí vystřídalo. Strašně lidí. Tam se podepsal každej, jo. Kdo se chtěl zbavit vocad', tak šel radši někam do podnájmu, jo. Protože... (*přemýšlí*)

J: Kolik máte nájem?

I3: Platíme asi čtyři tisíce.

J: To je závislý na velikosti bytu a počtu lidí?

I3: Jo, jo, jo. My sme tři, teda čtyři.

J: Dostanete na to příspěvek na bydlení?

I3: Jó. Dostávám no. Chodím hlásit se, všechno dodržuju, snažím se najít práci, jo. Není práce.

J: Ono taky dneska nepřijít na pracák....

I3: Jó, to já se snažím. Co bych jinak dělal? Já tam sem krátce. To sem rok. Tam sou lidi třeba osum let.

J: A předtím?

I3: Dělal sem. U stavební firmy sem byl. Se to vlastně rozpadlo, jo. (*Přemýšlí*) Šlo by tady udělat, ale museli by se zapojit, jo. Město třeba kolikrát přišlo a dalo jim to do kupy. Chodby, jak.

J: Takže to není, jako že se to postavilo a nikdo na to nesáh.

I3: Ne, ne. Ne, ne. Kolikrát už se tam opravovaly i malovaly, jo. Dodělávaly, jo. Město jako, staralo se, jo. ... Teď už je to jako jiný, jo. Se jim do toho moc nechce. Ale asi zřejmě to budou taky dělat, jo.

J: Na jednu stranu, když se tam podívám, tak se ani moc nedivím, z jedné strany, že se městu asi do nějakých investic nechce... Je velký rozdíl tam a tady.

I3: Je to tak. Je to tak.

J: Ale jsou tam lidi, když k nim přijdete, tak to tam taky vypadá slušně...

I3: Jo třeba B. L. Ta tu s náma dlouho byla. Si taky vodvedla svoje, jo. Jenže co to je platný? Vona vytře třeba chodbu jo a voní jí tam..., nedodržujou to. Dupají tam, no to je hotovo zas. Když sem s ní minulej tejden mluvil, tak mi říkala, že by šla sem, po N. Tam je to jako pro ní špatný. Tak jo, dej si žádost, uvidíme....

J: Napadá vás ještě něco?

I3: Potřebujou práci ty chlapi.

J: Myslíte, že chtějí pracovat?

I3: (*Bez váhání*) No jistě. Voni se nuděj. Voni se nuděj. Voni nemaj co dělat. Ptají se všude. Já to vim sám. Naložim je do auta, vozim je všude, ptaj se. Nepotřebujou. Naopak propouštěj.

J: Když jste bydlel tam, sháněl jste byt třeba ještě jinde?

I3: Hmmmm. Nesháněl sem. Protože sme chtěli sem.

J: Vám to tu vyhovovalo, takže jste nic nesháněl (*přikyvuje*) a teď sháníte?

I3: Ne, dyť říkám, tady je to dobrý pro nás. My tady nemáme žádný problémy. Nikdo. Nemáme.

J: Když se dívám venku, vy to tu máte jako na vesnici, takový hospodaření.

I3: No, přijdou děti, já jim dám houpačky, hračky, hrajou si, jo. Támle ty děti stojej u plotu a sledujou. (*Mávně zase k Velké Šindelně. Usměje se*).

J: Když jste začal o tom plotu, samozřejmě, že jsem si ho všimnul, šel jsem tou brankou. Kdyby tady ten plot nebyl?

I3: Tam nebyl ten plot!

J: Jo, já vím. Ale kdyby tam nebyl?

I3: Tak je to tady furt tak.

J: Byl by tu pořádek, klid...

I3: No jistě. Tady nebyl plot. Oni věděj, že sem nesměj jít a dělat bordel. A když sem přide někdo si hrát s dětma, nesmí tady dělat bordel.

J: To si asi ohlídáte...

I3: Tady nedělaj bordel! Tady sní sušenku a hodí to do kolečka nebo do kýble, ale tam ne. Tam de a hodí to na zem.

J: Asi záleží na prostředí. Tady je pořádek, tak se podle toho chovají a v nepořádku... (*přeruší mě*).

I3: Voni potřebujou postrčit. A de to. De to... jenže s nima je to tak, jak to je.

J: A co vzdělání. Co vím, tady se moc dětí nedoučí?

I3: No holka, ta co tu byla, ta je vyučená... (*dlouze přemýšlí...*) No je to problem. Jak sou všichni pospolu, jo. Ty D, ty maj třeba sedm dětí, no. To je moc. Když se nastěhovali, byly tři děti. Teď sedum. Voni tady bydlej furt. Těm to vyhovuje. Mateřská, že jo. Ale to nejde uživit, že jo. Kdyby měli větší byt, tak by to nemoh ani zaplatit, jo. Kde by na to měl. A von je přítom vyučenej. Malíř. Malíř pokojů. No.

J: (*jsem udivený*) H D?

L: No. H D.

J: To by mohli mít třeba vymalováno?

I3: *(Rozhodí rukama a s úsměvem přikývne).*

J: To je škoda ne?

I3: No, to je. Já sem celej den venku. Seču trávu, nebo něco uklízím, jo. Nemám práci. Kdybych měl práci, tak si eště polepším.

J: Ještě se zeptám, po dvoře vám běhají slepice, viděl jsem tam králíky, kdyby to měli vedle...*(přeruší mě).*

I3: Tak to zabijou! Nebo psi jim to rozkoušou.

J: Tu možnost by měli?

I3: Jistěěě.

J: Kdyby to tam chtěli mít, asi by to nikomu nevadilo. Vám tady, má proti tomu něco město nebo byt'ák?

I3: Ne. Ne, navopak, ještě si to chválej. Ale to je každýho iniciativa. Mně třeba todle to baví, jo. Já nevím, jesli by je to bavilo, jo. Přídou děti, jo, dívaji se na králíčky, jo taky že by chtěli, jo. A rodiče no.

J: Králík na neděli není taky špatnej co?

I3: *(Smích).* No jo. Musí se o to člověk starat. Ne, dneska mu nedám najíst a zítra zase. Dneska mu nedám najíst. *(Smích).*

Po rozhovoru mě informant provedl celým bytovým domem Malá Šindelna, ukázal mi společné prostory a sociální zařízení a domluvili jsme se ještě na focení.

PŘÍLOHA č. 5: SOUHLAS MĚSTSKÉHO ÚŘADU JINDŘICHŮV HRADEC S PROVEDENÍM VÝZKUMU

Městský úřad Jindřichův Hradec

- Odbor sociálních věcí -

Klásterská 135/II

377 22 Jindřichův Hradec

e-mail: longinová@jh.cz

TEL: 384 351 323

V J. Hradci dne: 16.4. 2014

FAX: 384 351302

Vyřizuje: Mgr. Longinová M.

Bc. Radek Kněžínek
Sedlo 48
Číměř
378 33 Nová Bystřice

Věc: Souhlas s provedením výzkumu

Souhlasíme s provedením výzkumu za účelem vypracování diplomové práce výše uvedeného p. Kněžínka, který bude částečně probíhat na oddělení sociálně právní ochrany dětí, MěÚ J. Hradec. Informace ze spisů a výpovědí sociálních pracovníků získané na oddělení SPOD prezentované v diplomové práci nesmí ohrozit anonymitu dotčených osob.

Vyřizuje: Mgr. Marcela Longinová
vedoucí OSPOD

Mgr. Zdeňka Šindelářová
Vedoucí odboru sociálních věcí

Městský úřad
Jindřichův Hradec
PSČ 377 22
4-5

Tímto se zavazují, že veškeré informace získané na oddělení OSPOD MěÚ J. Hradec, které budu prezentovat ve své diplomové práci, neohrozí anonymitu dotčených osob.

Bc. Radek Kněžínek

PŘÍLOHA č. 6: VÝMĚR NÁJEMNÉHO A SLUŽEB SPOJENÝCH S BYDLENÍM

ěsto Jindřichův Hradec
lásterská č.p.135
indřichův Hradec II
77 01 Jindřichův Hradec 1

Nežárecká č.p.122
Jindřichův Hradec IV
377 01 Jindřichův Hradec 1

OZNÁMENÍ O ZMĚNĚ VÝŠE PLATEB ZA UŽÍVÁNÍ BYTU od 01.01.2015

Nájemník/vlastník: [redacted]
Datum narození: [redacted]
Byt: Nežárecká č.p.: 122 byt č. [redacted]

oznámujeme Vám, že výše Vašich plateb se od 01.01.2015
změní a činí: 6530,00 Kč

		Původní úhrady
Nový předpis úhrady		1751,00
Nájem/FO	1285,00	0,00
Vodné a stočné	1300,00	0,00
Dotávka teplé vody	0,00	0,00
Domín	0,00	0,00
Odvoz odpadních vod	1700,00	0,00
Popel a domovní odpad	0,00	0,00
Výtah	0,00	0,00
Osvětlení společných prostor	2200,00	0,00
Společná televizní anténa	45,00	0,00
Kabelová televize	0,00	0,00
Uklid společných prostor	0,00	0,00
Dotávka tepla	0,00	0,00
Administrativní poplatky	0,00	0,00
Domovník	0,00	0,00
Osobní platby	0,00	0,00
Kanalizace	0,00	0,00
Pojistné domu	0,00	0,00
Něřidla TUV	0,00	0,00
Něřidla SV	0,00	0,00
Něřidla tepla	0,00	0,00
Ostatní režie	0,00	0,00
Pevná složka vodné a stočné	0,00	0,00
Něřidla tepla neosazené	0,00	0,00
Kotelna DPH 10%	0,00	0,00
Domovník DPH 20%	0,00	0,00
Teplá voda kotelna	0,00	0,00
Celkem	6530,00 Kč	1751,00 Kč

Důvodem pro tuto změnu je : navýšení záloh za služby, snížení nájmu/FO

Jindřichův Hradec dne: 22.12.2014

MĚSTO
Jindřichův Hradec
PSČ 377 22

14. 1. 2014 dostal pan [redacted]

František Sivák varuje před násilím Šindelnou otřásají divoké mejdany Podnapilí lidé močí na chodbách

Není to tak dávno, co do rekonstrukce objektu Šindelny v Jindřichově Hradci město investovalo 11 milionů korun. Pak tam přestěhovalo méně přizpůsobivé spoluobčany, z nichž velkou část tvoří Romové. A jak to v Šindelně a okolí vypadá dnes? Lidé v objektu prý močí na chodbách, pořádají se divoké pitky, občas plápolají ohně a v okolí se hromadí vraky aut a vetš. Navíc se tu slušnější z nájemníků necítí nijak bezpečně. V polovině května vyhledal naši redakci František Sivák (37) z Jindřichova Hradce. Ač sám k hradecké romské populaci patří, přišel s varováním, že eskalace násilí na Šindelně může jednou skončit i vraždou.

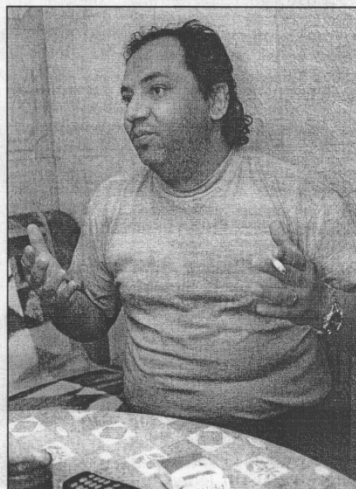
Co se tedy na Šindelně děje?

– Přivolala mě tam minulý pátek neteř, Tereza Patkáňová. Seděla s dětma na zastávce. Prý nemůže domů, že ji tam chtějí zmlátit...

Prý člověk, který na Šindelně ani není hlášený. Nevím, co tam vlastně dělá. Nebylo to poprvé.

A proč ji chtěl bít?

– Souvisí to s tím, co se událo předtím. Za Tomášem Patkáň, tedy mým švagrem, do bytu přišel tenhle člověk s nějakou hloupostí. Tomáš ho chtěl v klidu vyprovodit a on se tam s ním začal prát. Lítaly tam prý nějaké nože. Říkám jen,

„Kde berou peníze na alkohol? Samozřejmě od státu, jsou to i peníze na děti,“ říká František Sivák.

co jsem slyšel. Nože, výhrůžky. Ty výhrůžky tam nakonec byly i potom, když jsem tam přijel...

Co následovalo?

– Sešlo se tam asi třicet lidí. Venku před Šindelnou. No a já jsem tam zrovna přišel s tím, proč chtějí ubližovat mé neteři. Začali se dohadovat, řvali na sebe, až jsem valil voči.

Křičeli na sebe a vyčítali si, že se tam dělají oslavy na chodbách. Druhá strana oslavy hájila, prý si platí nájem za společný prostory...

Jak taková oslava probíhá?

– Prostě se sejdou na Šindelně na chodbě, popijí se, na plný pecky hraje magneták. Tereze a některým dalším to vadí. Je tedy pravda, že většině osazenstva to asi nevadí, protože se toho účastní, samozřejmě, ti nemají potřebu ráno vstávat...

Došlo tam ještě k něčemu dalšímu?

– No, kopali jim tam do dveří, jak mladé Tereze, tak její matce – Tereze Sivákové. Ta mladá, je jí 27 let, je tam sama s dětma. Teď radši odjela za příbuznými do Pardubic, protože ji tam obtěžují...

I třeba sexuálně?

– Ano, taky. Dělalí si nároky na sex, protože její druh je ve výkonu trestu. Dějou se tam hrozný věci. Dobývají se na ni, kopejí jí do dveří, tloučou na okna. V tom jsou vytrvalí, v práci už bohužel ne.

U Šindelny také hoří ohně...

– Ano, opalují tam kabely. Leží tam hro-

(dokončení na straně 14)

(dokončení ze str. 13)

mada aut, hromada plechu, matrace, všude nepořádek. Prostě to není normální. Rodiny s dětmi, které tam chtějí normálně žít, nemůžou. Děti těch lidí nechodí do školy a nikdo s tím nic nedělá... Byl jsem na MěÚ za Eremiášem, který má na starosti národnostní menšiny a říkal jsem, co s tím mám dělat? Nic mi neporadil, tak jsme ještě volali panu Hotovému z bytáku... Prý s tím nic nemůžou dělat... Záznam mají i policajti – a nic... Myslím, že když někdo platí v městském bytě nájem, určitě chce být taky nějak chráněný. Tedy ne, aby si tam na chodbách kdekdo dělal divoké mejdany.

Město může argumentovat tím, že se do Šindelny mezi „nepřízpůsobivé“ většina nájemníků dostala vlastní vinou, protože neplatila za svůj původní byt...

– To nejde říct o všech. Třeba u Terezy Sivákové byly zádrhely, ale ne až tak velké. Nakonec má nezaplacený asi jen jeden nájem. Ona má své chyby, to víme všichni, ale mně prostě vadí, že na Šindelně riskuje, že jí tam někdo ublíží! Město by mělo rozlišovat a ty slušnější dát jinam...

Čili dochází tam k problémům, stěžují si i sousedi z okolních domků, zejména na hluk a na pálení kabelů... Není to taky tím, že se tam stahují různé návštěvy?

– Jo, stahují se tam lidé, kteří tam nebydlí, pořádají společné oslavy. Je to tam daleko horší než to bývalo v pekhausu u Jitřenky, kde

se oslavy dělaly jen zřídka. Na Šindelně je to skoro na denním pořádku – chlast, vožralí, chňaje se tam po chodbách, prostě neuvěřitelný věci...

Kde na to pítí berou peníze?

– Samozřejmě od státu, kde jinde? Někde něco načerno udělají a zbytek je od státu, to jsou i peníze na děti...

Vidíte řešení?

– Město by prostě ty lidi, co tím trpí, mělo odsud vytáhnout a nějak to rozlišit... Je tam 4 až 5 rodin, které tam opravdu nemají co dělat a zasloužily by si bydlet normálně.

Mělo by město proti výtržníkům postupovat důrazněji?

– Nějaký kroky už město dělá. Já jsem o situaci uvědomil právníčku města Řihovou a ta mi řekla, že bude od policie zjišťovat, co se tam dělo a že to bude řešit.

A úředník Eremiáš se v tom tedy nechce angažovat...

– Asi neví, jak to řešit... Tvrdí, že musí být záznam u policie a že vše musí být podle zákona. Jistě. Ale jinak mám dojem, že se spíš těch lidí bojí.

Vyřešily něco buňky, přistavené k objektu Šindelny?

– Ne, protože ten nepřizpůsobivý člověk je tam prakticky dál a má ještě výhodu v tom, že nemusí nic platit.

Platí město bydlícím na Šindelně třeba uhlí?

– Nevím, jestli jim dává na uhlí, ale asi těm slušnějším přispívá na bydlení.

Je pravda, že na Šindelně dochází i k černému odběru elektřiny?

– Jo, myslím, že se napojují na chodbě, tahají to ze společných prostor. A když jim to z bytového hospodářství vypnou, tak se po jejich odchodu zase napojí. Nikdo s tím nic nedělá... Pan Hotový to řešil tak, že to nahlásil elektrárně, jenže ta dostává paušální platby od města, tak jim je to jedno. Vadit by to mělo městu, protože to na to doplácí, ale asi neví, jak to řešit...

Momentálně tedy na

Beznaděj a zloba na Šindelně

Na Šindelně, kam hradečtí úředníci před několika lety umístili rómské neplatiče nájemného z takzvaného „pekhausu“ u Jitřenky, to začíná vypadat jako v newyorském Bronxu. Šindelna totiž díky svým obyvatelům absolvovala během posledního roku neuvěřitelný pád do temných hlubin. Kolem zrekonstruovaného domu leží hromady odpadu. Vidíme rozpárané matrace, trosky nábytku a několik automobilových vraků. Na jednom z nich zrovna pracoval rómský automechanik. Při práci používal sekeru. Kovové rány vzbudily jednoho obyvatele podkrovní. Vykoukl z okna a alkoholem ztěžklým jazykem na

Šindelně funguje jakési právo silnějšího?

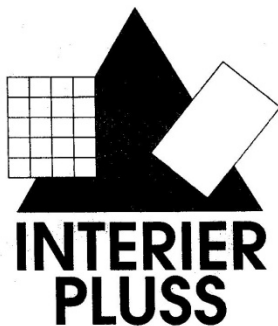
– Ano. A ti slabší můžou jen zavolat policii, která si stížnost vyslechne, ale nic s tím nedělá...

Říkal jste, že tam docházelo i ke zraněním. Můžou to být podle vás ještě horší?

– Město by to mělo řešit. Alkohol dělá svoje a podle mě nelze čekat, až tam někoho zabijou...

– René Vrbský –

nás zařval, že se máme zdekovat, jinak „pude dolu a dá nám přes držku“. Pořizujeme tedy poslední snímky a vracíme se k redakčnímu vozu. Není čas na hrdinství, ostatně sekera je blízko. Někdo nás na Šindelně ale přece jen vítal – ukoptěné, vriskající děti, které nadšeně pózovaly před naším fotoaparátem. Při pohledu na ně jsem se nemohl zbavit dojmu, že jsme se nějakým kouzlem ocitli kdesi v centrální Africe před 150 lety. Dospěli v tomto ghettu si za svůj osud mohou jistě sami, ale těch dětí, těch je nám líto. Za nic nemohou, ale nic dobrého je zřejmě ani nečeká. (sd)

777 250 299
777 261 973

www.interierpluss.wz.cz
e-mail - interierpluss@tiscali.cz

PŮDNÍ VESTAVBY NA KLÍČ
PŘESTAVBY BYTOVÝCH JADER
STŘEŠNÍ OKNA "FAKRO" A "VELUX"
MONTÁŽ SÁDROKARTONU
ELEKTROINSTALACE

OBKLADY A DLAŽBY
KAZETOVÉ PODHLEDY
VODOINSTALACE
SUCHÉ PODLAHY "FERMACELL"
CENTRÁLNÍ VYSAVAČE "HUSKY"